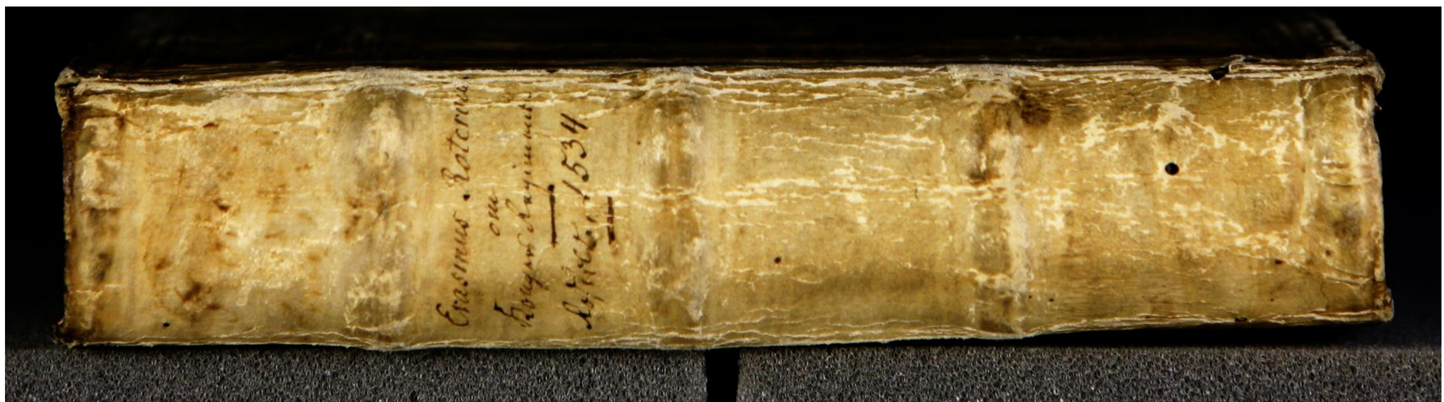
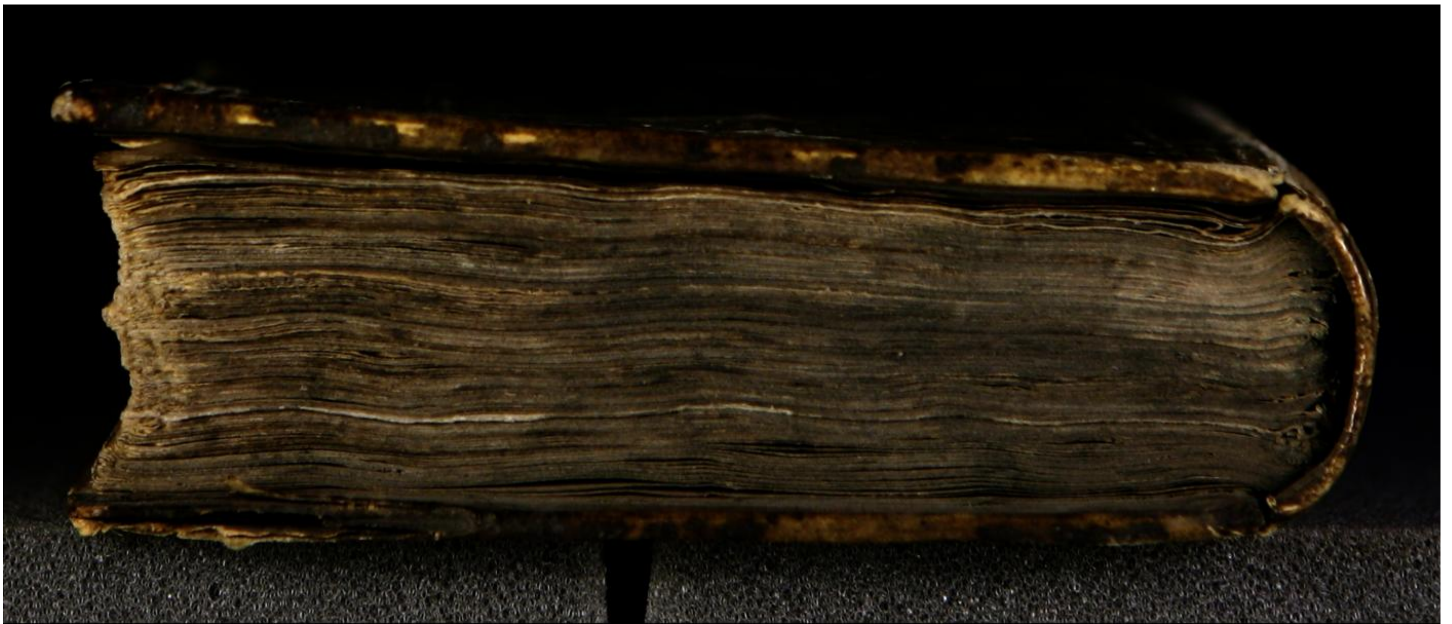

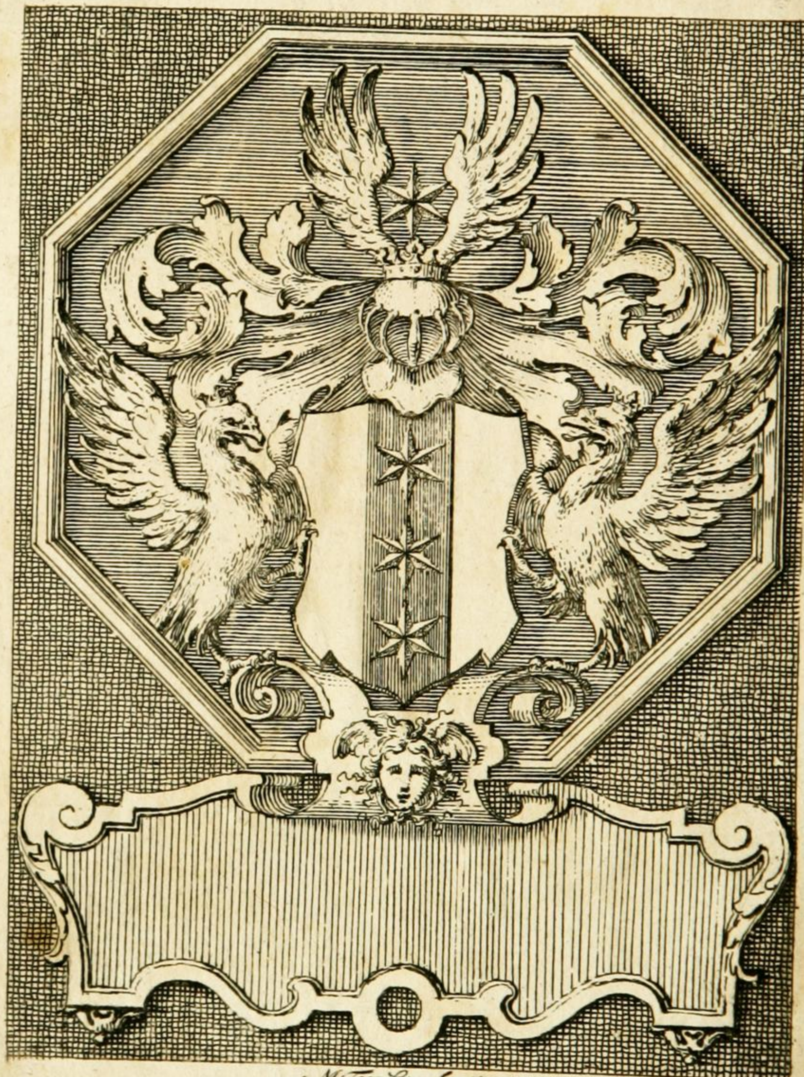

1534

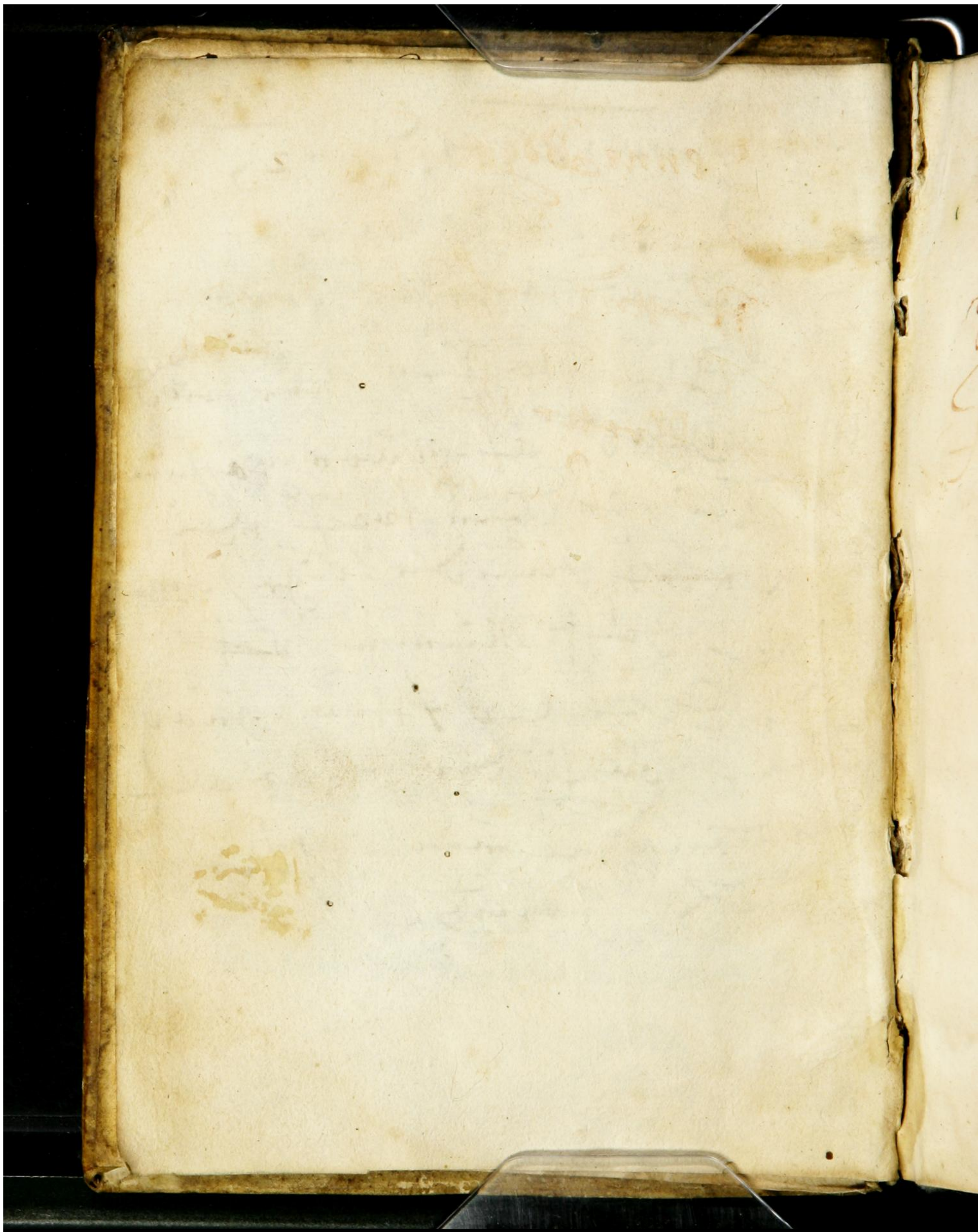

M. Tyscher fecit

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Anno 1637 den 23
Decemb: Da var en
quinde i peder borg
ved Nassen hver tend
Olug [?] at Guden haffuer
hende sin dom troff vdi
druot [?] funden lige som
hit doft Minnische ~~vet~~
ved at Corsttre [?] guad
det be tij den Staar alt
i den almectigste
guds haande

Denne Bog

Pretter

Peder Val

Bl. 3-4 mgl.

112 Bl. Bigit 6, A–Zay Aa–Liia 4 Bl. Bl. 4–5 ungl.

Kr f.

[redacted]

[redacted]

Een Christelig oc nyttelig bog om

Kongers/ Fursters/ riigis landtz oc stæders regemente digthet aff then høglerde Mand Erasmo Rotherodamo/ och kaldett een Christen Furstis wnderwiisning oc lære.

Psalmo ij.

Saa schulle i Konger nw wære kloge/ oc lader eder wnderwiise som ere iørderigis dommere.

Roschildie

M D XXXiiij.

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

Verdiighe fædre met

gud/strenge Riddere oc ædele gode mend
geeslige oc werslige Danmarcks rii-
gis raad/Oc menige Danmarcks
Riigis indbyggere/broder Pau
lus Helie ønscher Fred och
naade lycke oc salighed
aff gud wor fader oc
wor herre Jesu
Christo.

Then høglerde oc wide be
røcktede mand Erasmus
Rotherodamus haffuer
forsnymen digtet screff-
uet oc ladt wdgange till
høgbaarin oc stormeck-
tiigsthe Furste Keyser
Karll/een gantsche merc
kelig bog/ther hand kal
det/Een Christen Furstis wnderwiisning oc
lære/ oc hwn er i sandhed thett hwn kaldis/
Fordi hwn icke alsomeniste wnderwiiser och
lærer een Furste wdi syn eghen person men
desligest wdi alle syne Furstelige lemmer som
ere hans Raad/hans tucktemestere/hans stat
holdere / høffuitzmend / fogeder / embitzmend
daglige tienere oc wndersotte/ Hwn wnder-

wiiser icke alsomeniste/huore een Furste scall biwde/men oc saa huore een Christen Furstis retsindige wndersotte schule høre oc lyde/Saa wnderwiiser hwn oc icke alsomeniste huore een Furste scall regere heele land oc riige/men hwn oc saa wnderwiiser huer i sær som magt oc befaling haffuer/liiden eller stor/ huad the nom bør att gøre/ Een lænsmand oc een fogett att regeere syn befaling/een borgemestere att regeere een stad/ oc een borgere att regeere ett hwss/ Oc kortelige atth siige/ som samme bog bescriffuer alle the gode wilkaar een Christen Furste bør att haffue/ oc alle the onde hanwm bør icke att haffue/ saa bescriffuer hwn och saa alle the gode wilkaar hans brugelige embitzmend oc statholdere schulle haffue/och alle the onde wilkaar/ the icke schulle haffue/ Oc fordi wnderwiiser samme bog icke alsomeniste/huess wilkaar then scal haffue som kaaris een Furste/men oc saa the wilkaar thenom bør att haffue/som schulle kaaris till een Furstis Raad/Tucktemestere Statholdere Fogeder/och andre befalings mend/ Oc wære seg huad regemente handell thett wære kand/tha haffuer hand i samme bog/ bescriffuilse/ wnderwiisning/exempill/ raad oc daad/ Thenne drabelige och Christne bog haffuer ieg nogre aar siiden aff myn faakwndighed paa wortt Dantsche maal vdset/vdi sliig mening/at som

ønſcher ieg alle ſom magt oc befaling haffue
ſtor eller liiden/at the gierne læſe oc høre then
ne bog oc haffue henne for een daglig raadgiff
uere oc tha ſchulde theris regemente førſt bliff
ue gud tacknēmeligt/ther neſt thenom ſelffue
beſtandigt/oc paa thet ſiiſte menighedē gaffn
ligt oc profiteligt/ Oc ſwmmelige att ſige tha
lærer boghen oſſ førſt at wdkaare een Furſte
oc een forſtandere/oc huad wilkaar wij ſchule
anſee i ſamme kaaring Ther neſt beſcriffuer
hwn Furſters oc Furſtebørns/ tucktemeſtere
oc raadgiffuere/oc huoredane the wære ſchul-
le oc mett huad wilkaar oc mening the ſchulle
læris oc wnderwiiſis/Ther neſt gør hwn for
ſchiell paa konger oc tyranner/met beggis the-
ris rette controfeyt bode aff ſcrifft oc ſkiell/
Fræmdelis beſcriffuer hwn om ſmyger oc the
nom ther ſmygre kwnne/oc bewiiſer huar fore
ſmygrere ſchulle icke wære i konghe raad och
handell / Ther neſt om then konſt ther fred
giør/Om ſkatt oc exiiſſ/ Om Furſters rwnd-
hed oc welgerninger/Om low att ſticke oc for
bædre/ Om forſtandere oc theris befaling/
Om contrackt oc forligilſe till fred/ Om Furſ-
ters oc theris børns gifftermaall/ Om huad
een konge giøre ſcall then ſtwnd fred er/ Om
orlog oc feyde att fore/ huar mett boghen en-
dis/ Att alle thee ſom ſamme bog till hende
kommer maa faange begæring løſt och ſind

till att læſe henne mett grantſche/ fliitt oc rett
beſindelſe/ oc ther effter rette ſeg/ ſaa ther aff
maa til megen Chriſtelig handell kōme fruct/
gaffn/ ſalig regemente oc fred/ thet wnde och
giffue then hymmelſke Førſte oc Konge Gud
fader ſom mett ſyn ſøn/ Jeſu Chriſto wdi
then Helligandz enighed leffuer och regnæer
een ſand gud/Welſignet æret oc loffuett ewin
deligen Amen. Roſchildie in profeſto beati
Laurentij martyris Anno domini
M. D. XXXiiij.

Register paa xvii ar-
ticle ſom ſwmmelige beſcriff-
nis i thenne bog.

Een Christen Furstis

wnderwiisning oc lære/ Først dictett paa latine aff Doctore Erasmo Roterodamo/ oc siden wdsett paa Dantsche aff broder Paulo Helie som her efftterfølger.

Vaar som er wedtagett/ att een Furste scall mett røst wdkaaris/ ther scall icke saa agtis forfædris høgbarne stæmme/ legoms skønhed eller høghed (huilcket wij læse wære agthet aff mãge wlerde oc wforstandige falck) som een teckelig oc sagtmodig natur/ spagt sind oc icke framfwst/ eller saa megett hastigt/ att hand mett lyckins formeering bliffuer een tyran oc will tha icke lyde gode raad/ Icke scall hand heller wære saa blødsindig att hand aff huer mand lader seg locke oc leede.

Huad scall agtis wdi konge kaaring.

Scall oc hans alder agtis/ att hand scall icke wære geckelig/om hand er megett gammild eller dragis aff løse begæring om hand er for megett wng.

Saa giøres oc behoff att then wdkaaris som er karsk oc swnd/att hand lenge kand leffue thi att maange herreskiffte kwnne icke skee wden menighedtz store schade.

NB Wdi seglatz befalis icke styrett / then som ÿ slegt/riigdom/ eller skønhed offuergaar andre/ men then som ÿ konst att styre andre offuerwinder/ Saa scall land oc riige then offuer alt befalis som i kongelige gaffuer andre offuergaar / som er wiisdom / retwiished / sagtmodighed/ forsyn oc fliitt till menighedtz gaffn.

Huem riige befalis scall.

Deylighed/ skønhed/ guld/ oc ædele steene giøre inthe meer till een stadtz gode regemente/end the ther till giøre/ att een styre mand scall well styre eet skib.

NB. Thet eniste een furste bør att agte wdi sitt regemente/ thet bør oc falckett att agte som hanwm wdkaare/ som er sandelige menighedtz gaffn oc profiitt / ther langt bortkastet syn eghen besynderlige fordeel oc baade.

Wdi kaaring scall synderligh fordeell bortkastes.

Deſſ wærre/thet kand omwendis ſom thu
wdkaarer/deſſ grannere ſcalthu ſee till huem
thu wdkaarer/paa thet att een thymis wræ-
delighed ſcall icke wære oſſ een lang pyne.

NB. Men huaar ſom een furſte fødis oc icke wd-
kaaris/ſom i fordom tiid Ariſtoteles ſiger att
mange giørdis oc nw er almyndelige wedta-
gett/ ther paa henger een god furſtis haab/
att hand well opfødis/ att thet kand ſkarff-
uis mett tuckt oc god lerdom ſom menighe-
den er fratagett/ i thet hand ſcall icke wdkaa-
ris/ Oc ther fore ſcall hans bryſt ſom ſaa er
fød een Furſte/oc er tompt oc wforſøgt/opfyl-
dis mett gode meninger ſtrax hand kommer
aff woggen / oc wdi then ny barndom ſcall
indplandis høffuiſkhed/ ther kand mett tiid/
mett alder oc brug ſagtelige opwore oc moeſſ/
oc nar hwn bliffuer een tiid well rodfeſt/ tha
wedhenger hwn alle dage.

Huoor mett een Furſtis bryſt førſt op fyldis ſcall.

Ther er aldelis inghen ting ſaa hartt ſiider
eller ſaa faſt wedhenger/ ſom thet ÿ wngdom
men poodis oc indplantis/ wdi huilcken al-
der/ ſtor magt paa ligger huad wij lære oc
inddricke/ men alſomſtørſt/huad een pryntz
oc een Furſte tha lærer oc tillwænies.

Huaar ſom icke er friihed till att wdkaare een

Furste/ther scall met liige stor flydt then wd⸗
kaaris/ som een Furste scall tuckte oc oplære
Een tuckthe⸗ mestere scall oc wdkaaris. Att ther scall fødis een god Furste/ scall aff
gud ønschis/ Men nar som hand er fød oc
scall aff god lerdom oc tuckt forbædris/ thet
staar een stor partt till oss.

NB. J fordwm tiid war sliig seed/ att thenom som
haffde gott forschyldett aff noghen menig⸗
hed/ schulde opsettis till heder belede/ stytter/
bwer/ oc ther paa hederlige titel/ men inghen
er sliig heder saa megett wærd som then ther
trolige optuckter een Furste/ agtindis meer
menighedtz profiitt end syn fordeel.

Land oc riige er een god konge alting plictig
oc ther nest then som hanwm giorde god/
mett tuckt oc god lerdom.

Jnghen tiid er saa beqwem till att straffe oc
lære een konge/ som nar hand er saa wng
hand wed seg icke att wære konge/ tha scall
hand holdis fra fwle oc wqwemme ting/ oc
mett noger strenghed twingis till dygd oc
thet som gott er.

Effter thi att the foreldre som icke ere platt
wilde eller daarsche/ mett saa stor flytt opfø⸗
de theris børn/ som ere dog icke fødde wden

till een agher eller eett hwss/ hvore megett større flytt scall ther fordi giøris paa een Kongis opfødilse/ som fødis icke alsomeniste till eet land eller een stad/men till mange land oc stæder / oc saa gott som till een werden att raade oc regerre/ ænthen een god mand mange till lycke oc gaffn/ eller een ond mand mange till schade oc forderffue. iij

Att well bestyre land oc rüge/ thet er megett erligt oc Fursteligt/men thet er dog icke myndre ære att forskicke seg een god efftherkommere.

Saa well scalthu regeere ligerwiiss som thyn rüge schulde icke komme effter teg/ dog dess emellom scalthu saa opføde thyne børn/ att the regerindis effter teg/kwnne bliffue bædre end thu æst.

NB Om een god efftterkõmere.

Inghen priiss er een Koning meer erlig/ end nar hand skicker seg saadan een effterkommere som regnis bædre end hand thi att sliig straff er hanwm een stor ære.

Then priiss er aldsomslemmist/ nar som een ond efftterkommere / giør then hellig oc god som tillforn war wtaalig oc wfordraffuelig then stwnd hand leffde oc begæris nw igien.

Huore konge børn ſchule opfødis.

Een wiiſſ oc god Furſte ſcall ſaa opføde ſyne
børn/ att ligerwiiſſ ſom the ere fødde till land
oc riige/ ſaa ſchule the oc opfødis till landz oc
riigis beſte/ oc icke effter theris werdſlige oc
løſe begæring/ Menighedtz gaffn ſcall al-
tid offuerwinne forældris kødelige oc werd-
ſlige begæringer.

Huore maange belede een koning opreyſer/ oc
huore maange ſlott oc ſtæder hand opbygger
tha kand hand icke wdi noger maade ſaa dey-
lige lade effter ſeg ſyn hwgkommilſe ſom wdi
een god ſøn/ ther icke wanægter ſeg huilcken
ſom mett gode ſeeder betegner een god fader/
Then dør icke ſom lader ſitt leffuendis belede
effter ſeg.

Tucktemeſte-rins willkaar

Wdwellie ſeg fordi till thette embede/ wdaff
all ſyn hob/eller oc hente till ſeg (thuar the fin
dis) the mend ſom ere faſte/agte oc wkrencte/
oc wiiſe aff lang tiidtz forſøgilſe/oc icke alſo-
meniſte aff bøger/ huilcke ſom ere reuerentz
werde for theris alder ſkyld/ oc haffue magt
aff eet erligt leffnett/ oc ælſchis for theris leff
ſalige oc qweme omgengilſe/paa thet att wng
dõmen forfærett aff meſterins haardhed /be-
gynder icke før att hade dygd end wiide huad
dygd er/eller aff formegett ſelſſwold wanar-
ther ſeg ỹ the maade hanwm icke burde.

Wdi all tuckt oc lerdom/ oc beſynderlige een konings / ſcall ſlig maade altiid holdis / att tucktemeſterins ſtrenghed/twinger wngdommens løſagtighed / men ſamme ſtrenghed ſcall hand dog wnderſtwndwm formilde mett leffſalig omgengilſe.

Sliig ſcall een kongis tucktemeſtere wære (ſom Seneca merckelige ſcriffuer) att hand kand ſtraffe for wden haarhed/ oc priiſe for wden ſinyger/ huilcken ſom kand rædis for ſyn ſtrenghed/ oc ælſchis for ſin qwemme oc løſtige omgengilſe.

Offte ſee herrer oc Furſter nøye till/ huem the faa een ſkøn heſt/ een hwnd eller een fwgell att giøre tam oc lock/ inthet agtindis huem the faa theris ſøn i hender/ men tiitt befale hanwm then læremeſtere/ther een bonde eller een borgere wille icke betro till ſyn ſøn/ Men agte huad thet kand gaffne att føde een ſøn till land oc riige/ nar ſom hand icke læris till att regeere land oc riige.

Icke ſcall heller then ſom fødis till land oc riige haffue huer qwine till foſtermoder men the nom ſom ere gode oc erlige/ oc ther till ſerdelis oplerde/ Icke ſcal hand heller omgaaſſ mett løſagtige ſelſcaff/men wære ibland bluge oc

Furstens om gode børn/ the som haffue wærett erlige op-
gengilse/scall fødde/ Løsagtige børn oc drenge/ drancke-
wære met go oc the som whøffuische ere i snack oc tale/ oc
de børn. serdelis thet falck som smygre kand/ schule al-
tiid affwiisis langt fra theris øgen oc øren/ thi
att the ere icke end nw saa faste y sinde/ att
the kwnne ey snarlige forkrenckis.

NB. Efter thi att mendischins største qwemhed
oc natur er redebon till ontt/ oc inghen er saa
wel fød/ att hand kand ey forderffuis aff for-
gifftig lerdom/ Huad kand ther andet wentis/
aff then Furste end megett ontt (fordi the be-
wiise icke alle konge sind oc willkaar som ere
Slige Furs- konge børn) som strax fra syn barndom op-
ter findis nw fyldis met ond lerdom opfødis bland daar-
mange. lige qwinner/ ældres bland løsagtige piger/
bland draffuels spelemend/ oc forderffuelige
smygrere/ bland gecke oc piibere/ bland dranc
kere oc daablere/ oc løsagtighedtz mestere/
bland daaer oc schalcke/ bland hulcke hand
icke andett høer lærer oc inddricker/ end le-
goms løst oc løsacktighed/ bram oc hoffmo-
dighed/ wrede gyrighed/ oc wrædelighed/ oc
strax tagis fra thenne schole/ oc settis till att
regeere land oc riige.

Efter thi att then beste konst bland andre er
altiid swaarist/ oc inghen konst er ænthen

saa drabelig eller saa twng som att well regæ-re / hwij begære wÿ tha inghen lerdom till then konst/men meene wære aldelis nock/att wære ther till fød.

Huad scall gammild andett bruge end synd oc wrædelighed/nar som barn icke andet leeg te end synd oc wrædelighed.

Att alle schulle wære gode thet kand mand neppelige ønsche/ men thet er tha icke wmwe-ligt wdaff maange twsinde att wdsøge een eller een anden/ som yͤ fromhed oc wiisdom er ypperlig / aff huilcken maange kwnne snar-lige bliffue gode.

Een wng Furste scall lenge haffue till syn al-der mistancke/boode for wanwittighedtz sag oc naturins hastighed/Oc wogte seg well/ att hand seg inghen merckelig ting fore tager wden kloge mendtz raad/ oc serdelis gamble mendtz/ bland huilcke hand scall altid wære/ att wngdommens wanwittighed kand tem-pereris mett the gamblis reuerentze.

Then som haffuer anãmett een Furste att læ- Att wndher-
re/ tencke seg att hand haffuer icke anammett wiise een furs
een almyndig befaling/ men ligerwiiß som te er een stor
hwn er stor/ saa er hwn oc farlig/ oc først scall befaling.

hand ther till haffue thet ſind ther ſliigt eett embede ſømmer/ oc icke agte huore maange læn hand kand faa/ men meer att hand kand antuorde land oc riige een god Furſte/ ſom haffuer betrott hanwm till alt ſitt haab.

Tenck thu tucktemeſtere huor megett thu æſt thiit fæderne land plictig/ſom haffuer teg be-trott till all ſyn ſalighed/Thet er ÿ thyne hen-der/ huad eller thu wilt beſkicke landett een god frelſermand/eller oc een forgifftig peſti-lentze.

Een tucktemeſtere haffuer meget at beſinde.

Then ſom menigheden haffuer antuordet ſitt barn i ſkiød / ſcall førſt agte huortt ſamme barns natur er wendt/ fordi thet kand aff no-gre teghen i then alder wel formerckis om thet er meer beqwemt till wrede oc haſtighed end till hoffmod/ meer till ſtortt welde oc herlig-hed/eller ſtortt naffn oc rygte/Meer til wkyſk-hed oc daabill end till gerighett/ meer till fred end till orlog/ meer till wanmectighed end till wredelighed / Ther neſt huaar hand finder hanwm meer redebon til ſynd/ther ſcall hand meſt beſcherme hanwm mett gode bud / oc ther paa arbeyde att hand kand tha drage then wnge natur wdi andre ſeeder/ oc twertt emod/ huar hand fornømmer hans natur att wære beqwem till dygder/ eller till the ſynder

ſom ſynis att wære dygder/ ſom er ſtormo-
dighed oc formeghen rwndhed/ ther ſcall hand giøre naturins beſte meth fliitig wyn-ſkiffuelighed.

Dog er thet icke nock att beſcriffue een regill ther thenom kand drage fra ontt oc locke till gott/ Men ſcall ther oc ſettis i theris bryſt oc for theris øghen andre høffuiſche ting/ wdaff huilcke theris hw oc hierter kwnne opweckis/ ſom ere gode fabill/ oc efftterlignilſe/ exempill oc wiiſe mendtz tale/ ord oc gerninger / ſom ſchulle graffuis ÿ ringe oc formalys paa wegge/ oc taffler / oc andre ting ſom then alder haffuer lyſt till att thet kand altid møde thenom oc wære for theris øghen/oc ſaa nar the haffue nogett andett att giøre.

ædele oc erlige ſind optendis megett aff merckelige mendtz exempill/ Men dog ligger ther magt oppaa/ huad meninger the fra førſte tilwænies/ Hender thet ſeg ſaa fordi/ att wij anamme eett wlærdt barn at wnderwiiſe tha ſchulle wij ſtrax ther till giøre wor flydt att thett førſt indricker retſindige meninger / oc mett nogre lerdomme / ligerwiiſſ ſom mett krafftig lægedom beſchermis mod falſche oc almyndige folckis meninger/ Men hender thet ſeg ſaa/ att wij anamme thet barn ſom nw er

bedragett wdi falsche meninger/ tha schulle the mett røder oprycktis / oc gode meninger indplantis ÿ theris sted/ fordi som Ariston sigger wdi Senece bog/ Thet er forgeffuis att lære oc siige een galynd mand huore hand scal tale/gaa/eller haffue seg obenbare eller hemelige bland folck/ wden mand først fortager hanwm galenschaff/ Saa er thett oc forgeffuis att lære noger/ landtz oc riigis regemente/ før end falsche oc almyndige meninger/ som nw ere megett wedtagne/ ere aff hans bryst wdelte.

Icke scall heller tucktemesterin offuergiffue seg om hand fanger then att lære som er haard att tracktere/effter thi att inghen natur er saa haard/ ther kand ey tæmmis oc forbædris met gode lerdome.

Scall hand oc altid lære samme barn hand anammett haffuer/ dog hand formercker thet att wære qwempt oc tucktigt/fordi dess bædre iorden er dess snaere forderffuis hwn/ oc opfyldis mett onde yrter oc wnyttig grøde/ om bonden seer icke dess nøyere till/ Saa er thet oc saa mett menniscþins gode natur/ ther dess snaere besmittis att hwn er god/ wden hwn mett god lerdom bewaaris oc dyrckis.

The flodemaall oc strādbrædde pleyer mand altid att best bescherme/ som mest brydis aff flod oc storm. Ther findis wtalige ting/ som konge sind kwnne bedrage fra thet som rett er som er stor lycke/megen rigdom/ offuerflødighed oc eet kræseligt leffnett/Item stor friihed/ aff huilcken the meene/ alt thett att wære seg sømmeligt som thenom er løsteligt/Ther nest fremfarne kongers onde oc daarlige exempill/ oc offuer alt smyger/ som er een forkled fastelaffns tro/ Oc fordi scall hand emod alle desse ting beschermis mett gode oc Christne kongers bud oc exempill / Ligerwiiss som then mand er icke een pyne wærd/men mange/som then kelde forgiffuer met edyr/ther huer mand scall dricke wdaff/ Desligest er oc then alsomschadeligst ther forgiffuer eet konge bryst met onde oc wrange meninger/ fordi the komme icke een mand/ men saa maange wtalige till schade oc forderffue.

vij

wtalige ting kwnne Furster bedrage.

Er thet saa att then pynis till døde/ som kongens myntt forfalscher/ megett meer haffuer then pyne forschylt som kongens sind oc natur forderffuer.

En tucktemestere scal wære mandelig oc alffuerlig.

Thi scall tucktemesterin/ mett stor mandom oc alffuære/ oplære konge børn mett thet første/ then stwnd the ere aff ontt wbesmittede/

oc beqwemme till att giøre thet thenom sigis oc peegis fore/ Wiißhed haffuer oc barndom och wngdom mett seg/ ligerwiiß som andre ting/ Oc altid scall hand lære thenom thett samme/dog mett atskillige fwnd oc wdi atskillige tiider/oc thet begynde mett løst oc lempe/som siiden scall mett stortt alffuære tracteris oc handlis/ Oc nar hand formercker att barnett haffuer løst till thet fabill oc æwyntyr/ther Esopus scriffuer om then mwß som frelste een løwe aff sitt fengsill/ oc nar barnett giør seg ther aff latter oc gammen/ tha scall mesterin sige/ att samme æwintyr høer een herre oc een konge till/ och mercker att hand scall aldelis inghen forsmaa/ men forschylde seg mett welgerninger alle folckis yndiste fordi inghen er saa swaag oc wanmecktig att hand ey mett tiiden och lyckis omløb / kand bode gaffne oc schade/ther thenom er offte hæentt/ som wore mecktige nock.

Om en mwß som frelsthe een løwe.

Oc nar hand formercker att barnett ler oc bespotter ørnyn/ som lod seg forderffue i grwnd aff een taarbiißt / tha scall hand giffue hanwm thet for eett exempill/ att i huore wansterck hans fiende er/ tha scall hand huerckin biwde hanwm till slags/ eller oc forsmaa hanwm/ Thet hender gierne/ att then som icke

Eet fabil om een ørn.

kand mett magt/hand schader dog offte mett vich
liist oc snedige fwnd.

Phaetontis fabill.

Oc nar som hand haffuer mett løst hørtt och
lærtt Phaetontis fabill/som waar solens wo-
gensuend/tha scal tuckemesterin lære hanwm
at thet fabill er then kongis exempill/som wdi
wngdō for wden wiisdom anāmer land oc rii
ge at regeere bode seg oc andre till stor schade.

Oc nar hand siger hanwm thet fabil om then
eenøgede kempe huorlwnde Wlysses wdhw- Vlysses.
lede hans øge/ tha scall hand sige barnet/ att Polyphe-
then Furste er samme Polyphemo liig som mus
haffuer stor magt oc inghen wiisdom.

Huem er then som icke gierne høer oc mercker Om bier
huorlunde att bier oc myer haffue eet synder- oc myer.
lige wiist regemēte? Nar tucktemesterin merc
ker fordi/ att theris regemente falder barnett
well till sinde/tha scall hand ther aff wddrage
then lerdom/ som een konge well bekommer/
Oc er først at wiisyn (som er biernis kōge) fly
ger inghen tiid langt bortt/oc hans winger ere
fordi smæerre end kroppin tilsiger/ther til met
haffuer hand inghen gad/Saa scal oc een kon
ge oc een herre wære mitt wdi sitt riige/oc icke
altid bruge syn strenghed / men offte wære
mild oc barmheiertig/ oc i sliig samme maade

tha scall oc mesterin giøre mett andre ting.

Thet er icke well mwelight at sette her alle exempil/men alsomeniste at bescriffue her eet fwnd huore thet kand best gaa till att tage orsage til wnderwiisning wdaff andre fabill oc exempill

Huaar och nar een furste scal loffuis oc straffis

Oc er thet saa att hanwm scall nogett haardelige sigis/ eller thet som skarpt er scall hanwm fore settis/tha scall tucktemesterin aff eett gott forstand føge syn tale ther effter/ Hand scall loffue oc priise hanwm for andre/ men dog i the støcker som ere sande oc høffuische / oc straffe hanwm hemelige/ mett leeffsalig tale oc gode ord/oc besynderlige/ nar som hand er kommen till alder.

NB

Om Christo Jesu oc hans lerdom.

Offuer alt tha scall thet først settis hanwm i bryst oc hierte/ att hand haffuer drabelige oc merckelige meninger om Christo Jesu/Oc Jesu Christi lerdom well tilhobe føget scal hand strax indricke/oc thet aff then hellige euangeliũ kelde/huaar wdaff lerdõmen bode reenligere/ oc met støerre krafft wddragis/oc thet scal hanwm sigis att Jesu Christi lerdom hører inghen meer til end een Christen Herre oc Konge

Een stor partt aff folck bland then menige mand er forgiffuett mett falsche meninger/ oc

meer forwndrer the werdsins skugger oc spøgilse/end the ting som sandelige ere/ Men een god furste bør icke att wndre paa the ting/ som menige falck megett affholde/ men holde seg thet i sandhed for ont som ont er/ oc agte thet for gott som i sandhed gott er/ Inghen ting er sandelige ond/wden then som haffuer fæle ochandel mett slemhed oc wretferdighed oc inghen ting er sandelige god/ wden then somhaffuer fæle oc handell mett høffuiskhed oc retferdighed.

Thi scall tucktemesterin thet fly oc foratbeyde mett thet føste att hand elscher dygd / som then alderskøniste ting ther till er/oc ther nest att hand hader wdygd ligerwiiss som then alderslemmiste ting ther till er.

Icke scall heller thet barn som er fød till land oc riige/ haffue wnder paa riigdom/ ligerwiiss som paa then ting ther er merckelig oc fordi scall thet icke heller tilhobesancke rigdom y huess maade thet kand mett rett eller wrett/ Men thet scall wnderwiisis att thet er icke sand heder oc ære som nw almyndelige holdis for heder oc ære/Men thet er een sand heder/ther aff seg selff efterfølger dyg dige gierninger/ oc dess erligere kommer/ att hand liidett begæris.

Thet som almyndelige holdis for løst/ staar een Christen Furste saa ylde/att thet neppelige sømmer nogett menische/ thi scall hanwm foregiffuis een anden løst som er ewig oc fræmtwrinde / bode i thette timelige/ oc saa i thet tilkommende ewige liff.

NB

Om sand oc forfengelig ære.

Hand scal høre/att ædelhed/foreldris belede/ wabn oc gammill tiidtz teghen/oc ald anden forgengelig bram oc hoffmod/ ere icke andett end forgengelige naffn/ wden nogett aff thenom haffue begyndelse aff ære oc dygd.

Een Furstis werdighed/ storhed/ herlighed oc Furstelighed scall icke begyndis eller beschyttis mett løckins bulder oc methold/ som er mett rijgdom oc megett falck Men aff wiisdom/ wbesmittet leffnett / oc retferdige gerninger.

Mendesklig leffnet dømmesicke saligt aff maange aar/ men aff maangedydelige gerninger.

Icke scall heller døden wære hanwm rædelig oc icke heller begrædelig i andre wden hand er sleem oc werlig/Then er icke meer hellig som lenger haffuer leffuitt/ men then som dygdelige haffuer leffuett/ lang alder scall icke dømmis aff maange aar/ men aff retferdige gerninger/Oc fordi ligger ther icke magt opaa till mennischins salighed huore lenge/ men huore well thet leffuer.

Dygd er seg selff een stor løn/ oc fordi er thet een Furstis store ære/att hand ramer menig-hedtz gaffn/oc saa mett syn eghen død/om lyc kin kwnne icke anderledis føge seg/ dog then Furste dør icke som slas i hiell for menighedtz beste/ Ther nest/ huadsomhelst menigheden elscher oc haffuer kærtt for løst skyld/ eller oc wndrer paa nogett som kosteligt er/ eller oc efftersølger thet som nytteligt er/tha scall thet alsomeniste dømmis effter dygd oc høffuisk-hedtz regill/ Oc twertt emod/ huadsomhelst menige falck fly ligerwiss som thet ther er hart oc wløstigt/eller oc forsmaa thet som inthet er agthet/eller oc sky thet som er schadeligt/tha schule slüge ting icke i sandhed flys/ wden the haffue fæle oc hadell mett wanheder oc wan-ære.

Huad then menige mād rynder til sin de er gerne ondt.

Desse ting schule indplantis wdi een wng fur-stis siell/oc indscriffuis i thet kleyne bryst/ liger wiiss som een hellig low/ Aff slüge titele scall hand høre maange priisis oc aff theris mod-standere maange straffuis/ att hand aff the alderbeste ting kand faa mod till een sand ære oc priiss/oc aff the ting som ere i sandhed slem me oc fwle/ bliffue stormodig till att hade oc forsmaa alt thet som er werligt oc forsmæde-legt.

Men maa komme her emod scall robe then

konge tienere ther meer kand squaldre end noger koone saa sigindis / Thu bescriffuer oss icke her een konge / men meer een naturlig mestere / eller een wiisdoms elschere / Wdi sandhed / ieg bescriffuer een god konge / nar som thu for een Furste / begær een gæck oc een awe / som kand wære thyn liige / Wden thu elscher wiisdom tha kanthu well wære een tyran / men een konge eller een pryntz kanthu icke wære.

Gode konger elscher gerne wiisdom.

Inghen ting er bædre end een god Furste / oc een tyran er slig een beest / att inthe spøgilse er wnder solen saa schadeligt / icke heller meer vanteckeligt oc vbehaweligt aff alle.

Plato.

Thu scalt icke tro wære wredelige sagt aff Platone / oc priisett aff merckelige mend tha menigheden att wære salig oc hellig / nar konghen elscher wiisdom / eller nar then er regerindis som wiisdom elscher Then kaldis wiisdoms elschere / icke ther kand logicam eller Phisicã som ere om naturlige ting / Men then som forsmaar the ting ther synis gode oc icke ere / Oc aff eett fast oc stadigt hierte / efftersølger the ting som ere sandelige gode / Att elsche dygd oc wiisdom / oc att wære een Christen mand / thet er eett / dog att ord oc naffn ere atskillige.

Huad er meer daarligt end att dømme een konge aff slige konster / som ere / om hand kand well Dantze oc pringe/merckelige daable oc megett dricke/ wære hoffmodig oc staalt/ Item om hand kand kongelige bescatte syne wndersotte/ oc om hand giør megett andett som off blugis att scriffue end dog somme blugis icke att giørett/ xj

slige konger findis nw maange.

Saa meget som herrer oc Furster legge wind oppaa att the schule wære besynderlige fra then menige mand/wdi kleder seeder oc spiisning/ saa scall oc een Furste wære langt fra then menige mandtz falsche oc fwle meninger oc holde seg wwerdig till att nogett meene effter theris wedtagne waaner/fordi then menige mand tecktis aldrig the ting som ere rettelige gode.

Tenck huore slempt thet er/ att wydt offuer gaa andre falck mett guld/ædele steene/ dyrebare kleder/megeet falck/ oc andett werdsins praal oc smycke/ som ere dog wduortis ting oc icke thitt eget gode/ oc wære dog ÿ dygdelig handell sielsins rette smycke/myndre end then ringeste som i noger menighed kand findis.

Dygd er siele smycke.

Then Furste som lader syne borgere till syne ædele steene/ guld / purpur kleder oc andett

sligt werdsligt bram/ ther lyckin pleyer att giffue/ huad giør hand andett i sandged/ end lader thenom see oc wndre paa the ting/ som alt thet onde kommer wdaff/ ther mett konge low oc rett pynis oc straffis.

ædrughed oc affhold wdi andre falck tilleggis æn then fatigdom eller karighed/ om noghen will thet ylde dømme/ Men samme ting wdi een konge ere ædrughedtz exempill/ nar som then bruger syn ting sparlige/ ther haffuer sa megett som hanwm løster.

Thet staar icke well att then opwecker synd/ som bør att pyne synder/ oc fordi er thet saare slempt/ att tillstæde then gerning wdi seg selff/ ther hand forbiwder andre.

Wilthu forkynde teg att wære een mecktig herre/ tha see till att inghen gaar teg offuer wdi syn eghen godhed/ som er ẏ wiisdom/ mandeligt sind/ affhold fra legoms løst/ reentt oc wbesmittet leffnett oc tycker teg att thu wilt holde feyde mett nogre andre Furster/ scalthu ickt meene att thu æst tha theris offuermand/ nar som thu haffuer wundet thenwm fra/ eett støcke land/ eller slaget theris falck aff marckin/ men om thu æst myndre besmittet mett synd end the ere/ myndre gerig oc myndre høg

Fordi thz er een sand seyer

ferdig/ ther nest myndre wred oc framfwff end thee ære.

Then største oc ypperste ædehed sømmer een konge/ oc effter thi ther findis scriffuett om trenne ædelhed/ oc then første oc ypperste er aff dygd oc retferdige gierninger/ then anden aff god oc qwem wiisdom/then tredie oc mynste aff ypperlig merckelige oc riig slegt/ tha tenck huor thet er een konge wbeqwempt att forheffue seg aff then ædelhed som mynst er/ oc saa er mynst att hwn er plat inthet/ wden hwn er kommen aff dygd/ oc forsømme then ypperste/ther saa er ypperst/att hwn kand al somenste rettelige haffuis.

Wilthu synis att wære ypperlig/ tha scalthu icke lade till syne/ konstelige wdskaarne eller formalde belede/ fordi huess i thenom er priiseligt thet er maleryns ære/huess konst thede wiise Thii scalthu heller dygdsins belede wdtrycke wdi thiit leffnett.

Oc er thet saa teg fattis then som teg scal lære tha lad tyne kongelige smycke lære teg/huad mercker then aalye oc Chrisme thu smwrdis mett then tiid thu kryntis till konge/ andett end att een Furste scall haffue alsomstørst mildhed oc barmhiertighed/fordi att wmild-

Konglige teghens bemerckilse.

hed pleyer altiid att følge stor magt/ Huad mercker guld wden besynderlig wiisdō/ huad mercker ædele steenis klare skyn wden merckelige dygder som ære icke almindelige Huad mercker skynendis purpur klede wden een alsomstørst kierlighed ther thu scalt haffue till thyne wndersotte Huad mercker kongelig spyr andett end fasthed i the ting som ere retferdige/ oc lader seg ther icke fradrage/ Oc er een konge langt fra desse willkaar/ tha ere kongelige smycke hanwm meer till forsmædilse end till ære:

Er thet saa att guldkæde/spyr/purpur klede/ oc maange swene giøre konger/ Hwy haffue wij icke fastelaffns gecke till konger/ som thiitt oc offte komme fræm y leeg wdstafferede mett sliige smycke.

Wilthu wiide huad een konge oc een geck thenom attskill/ sendelige icke andett end konge hw oc sind/ Mett sliig willkaar haffuer falcket soorett teg huldschaff oc mandschaff.

Kongelige krone/spyr/guldekæder/kleder belter oc andett smyckerij ere dygsins mercke oc tegn paa een god konge/ men paa een ond konge tha ere the schalcke noder.

Oc effter thi thet staar ylde att een konge er ond/ tha scall ther dess grannere wogtis / att hand icke er som maange wærett haffue ther wij aff læse/ oc gud giffuett att ther wore icke end nw till aff samme slag/ aff huilcke om thu borttager kongelige kleder/ oc hueff thenom wduortis smycker/ oc lader thenom nagne/ tha finder thu icke andett igen/ end een mectig daablere/ een woffuerwindelig drancke re/ een skarp blughedtz oc iomfrudoms krenckere/ een snedig beswigere/ een wmettelig beschattere/ som er klæd oc skiwld alsomeniste i meneder/ kircke wold/ oc rooff/ oc ander falskhed oc wgerning.

Nogre konger (des wær) haffue sliige wærett.

Nar thet kommer teg y sind oc tancke att thu æst een konge/ tha tenck att thu æst bland Christett falck een Christen konge/ oc att teg bør saa megett att offuergaa hedinsche konger (som dog ere loffuede oc priiste) som een Christen mand bør att offuergaa een hedning.

Icke scalthu heller meene att Christendommen er eett læckertt leffnett/ wden thu meen thet sacramentt wære lætt/ som thu haffuer mett alle Christne mennischer soored gud y titt dob/ oc forsorett alle the ting som dieffuelin teckis oc gud mysteckis Alle the ting som

ere then hellige læst emod / the misteckis gud.

Christi sacramente ere teg almyndelige mett andre Christne falck / oc thu wilt dog icke / att lerdommen scall wære teg almyndig / Christi ord haffuer thu loffuett att holde / oc thu gaar dog wdi Alexandri magni oc Julij Keysers fodspor / Thu begæer att een Christen løn scall wære teg mett andre almyndelig / oc thu wilt dog meene att Christi low høer teg inthe till.

Christus er sett exempill till Christelige regemente.

Thu scalt icke heller tro att Christus er wdi sedwaaner / eller oc y eneste gudtz bud ther holdis saa hæn / eller oc y kirckins bud / Een er icke fordi Christen / att hand aldeneste er døpt eller smwrdt / eller ther aldeneste høer messe / Men thend som haffuer Christum kær aff alt sitt hiertte / oc beteer thet wduortis mett Christelige oc gode gerninger.

Oc wogte teg well att thu icke noghen tiid saa tencker / Hwy sigis mett desse ting / Jeg er icke prest eller mwnck / men thet scalthu tencke att thu æst bode een Christen mand oc een konge oc thet høer een Christen mand till / att haffue wederstyggilse till ald fwlhed / oc thet høer een konge till att offuergaa andre wdi reenhed oc wiisdom.

Er thet saa/thu begær aff thine wndersotte/ att the schule wiide thyn low/ oc henne fuldkomme mett gerning/megett meer scalthu thet æsche aff teg selff/att thu scalt lære Jesu Christi thyn Keysers low/ oc henne mett gerning fulkomme. xiiij

Er thet saa/ thu agter thet att wære een stor synd/ oc icke kwnne nock pynis/ nar som noghen falder fra syn keyser oc konge/ther hand haffuer sooreet oc tillsagt troschaff oc huldschaff/Hwy agter thu thet saa rynge/ oc holder thet for leeg oc gammen att thu gaar aff Jesu Christi bud/ poo hueß ord ther er dog soorett/ ÿ thet hellige sacrament dob/ huilcken thu haffuer giffuet titt naffn wdi scrifft/ oc hueß sacrament thu æst tilbwnden oc tegnett mett.

Er thet saa att thette skeer alffuerlige/ hwy holde wij tha thet for leeg/ er thet oc leeg oc skempt/ Hwy berømme wij oss tha aff Jesu Christi naffn oc titel/ Døden scall wære alle mennescher eens bode konger oc wndersotte/ men effter døden tha hender thenom icke eens dom/fordi tha scall ther mett inghen saa megett strengis som mett thenom ther mectige wærett haffue.

Fordi the mectighe schulle haffue mectigh pyne.

Thu scalt icke tro att thu haffuer strax forschyldett teg Jesu Christi wenschaff/ om thu sender een flaade skib mod Turckin eller opbygger een Capell eller eett closter/ Mett ingen ting kanthu meer forschylde teg gudtz wenschaff/end nar thu bewiiser teg mod thine wndersotte een god oc salig Furste.

Wogte teg well att theris røst som pleye atth smygre gecke teg icke saa sigindis Desse bud høre icke konger oc herrer till/men kirckins personer/ Een konge er icke prest/ thet giffuer ieg magt/oc fordi siger hand icke messe Hand er icke biscop/ oc fordi predicker hand icke/icke wyer hand heller prester/Hand er icke stadfest ÿ sancti Benedicti orden/oc fordi bær hand icke mwncke kwll/men hand er thet som er megett meer/hand haffuer icke loffuett/att holde Francisci regill/men Jesu Christi/fordi tog hand eett hwytt klede wdi sitt dob/ thi bør hanwm att striide mett andre Christne mennischer/ om hand will mett thenom løn haffue/ænthen scalthu som æst een konge tage thiit korss eller oc Christus kender teg icke/ Huilckett er mitt korss motthu sige/ Thette er thiit korss/ nar som thu efterfølger thet som rett er/oc giør inghen mand offuerwold/Thu scalt inghen beschatte/Thu scalt inthe embede oc inghen befaling haffue fall/ Thu scalt icke

Een konghe haffuer loffuett att holde Jesu Christi regill.

See huoredant ett korss konghen haffuer att bære.

lade teg forkrencke mett gaffuer oc smwgen-
sæt/Oc enddog titt fadebwr y saa maade for-
mynschis/then scade scalthu dog inthet agte/
att thu kantt giøre retferdighed baade oc pro
fiitt/ Ther nest nar som thu wdi alle maade
forarbeyder thyne wndersottis gaffn oc salig-
hed/oc thu haffuer eett skelligt leffnett/oc wog
ter teg for offuerflødighed/oc legoms løsactig
hed / oc twinger teg mett wegt oc wmage/
Wær stwndwm glemmind/ oc dess i mellom
husuale teg aff een god oc retferdig conscientze
fræmdelis nar som thu wilt heller fordrage
thyn wrede/ end thu wilt henne heffne/ thyn
menighed storlige till schade/ Maa komme
att noghen partt aff titt riige gaar teg fra/
bær then sorg mett tolmodighed/ oc holt thet
for stor baade/ att thu giør faa mennischer
schade.

Dygd oc menighedtz beste scall altid offuer-
winne thyn eghen løse begering/ Ther nest
kandthu oc icke bescherme titt riige/ retferdig-
hed wforkrenckett/ mennischins blod wspylt/
eller gudtz loff wfornædrett / tha nederlæg
feyde mett tiiden Men kanthu oc icke beschyt-
te thyne wndersotte mett mynde end thu
setter titt eghen liff till forwæd/ tha scall me-
nighedtz gaffn wære teg kæere/end titt eghet
liff.

Een Furste bør att døø sin menighed till gode.

Men maa komme att nar som thu thette giør ther till høer een Christen konge/tha scall well nogen daare sige att thu giør eett konge embede icke fyldist/oc scall fordi sige teg att wære icke nock mandelig/Tha scalthu husuale thyn conscientze oc tencke/att thu wilt megett heller wære een retferdig mand/end een wretferdig konge.

Nw seer thu huore een konge haffuer oc sitt korss att bære mett Christo Jesu/ nar som hand altiid holder thet fastelig som er rett oc skell/ aff tillbørlighed/ oc icke aff daarlige mennischers tycke.

Thi er hand maa huercken wære wanwittig eller ledig.

Mett andre mennischer offuersees i maange maade/bode for wngdoms oc alderdoms sag/ mett wngdom wdi wanwittighed oc mett alderdom wdi ledighed oc aarckeløshed/ Men then som haffuer eett konge embede (thi hanwm bør att forarbeyde huermandtz gaffn) hand maa huercken wære wng eller gammill fordi hand kand icke wære wanwittig eller aarckeløss wden maanghen mand till schade/ Wiise mend sagde ÿ fordwm tiid/thi at wære een arm fornwmstighed/ther noger mãd fanger aff meghen forsøgilse/ Fordi then fanger mand seg till schade/ Thi scall sliig fornwmstighed wære langt fra een konge/ fordi liige

som hwn hender træle / oc wanwittige falck / saa kand hwn icke hende een konge / wden menighedtz store schade. Dvi

Er thet saa som Aphricanus rettelige siger / att thenne røst (ieg haffde icke meentt att saa schulde gangett) staar een mand ylde / megett meer tha staar hwn een konge ylde / fordi sliig fornwmstighed / dog hwn kaaster konghen megett / hwn kaaster tha menigheden alsommest Een tiid maa komme er aff een wng oc wforfarind konge aarloff wrædelige begynt / som tiitt stander paa y rx aar / Nar ther aff er kommett megett ontt / paa thet siiste bliffuer hand wiiss oc siger / Jeg haffde icke trott eller meentt att saa schulde ganget. Aphricanus

Een tiid effter sitt eget sind / eller for een anden mādtz bøn skyld / tha skickede oc tilsette hand forgifftige høffuitzmend som forderffue hanwm syn gantsche menighedtz gode regemente / oc nar hand thet formercker / tha siger hand / Jeg haffde icke meent att saa schulde gangett / Men thenne fornwmstighed købis hanwm oc riigett alt for dyrtt om alle ting schule købis mett samme fare / Oc fordi scall een god konge oplæris wdi god oc merckelig lerdom / att hand kand wære wiiss aff eett rett oc klogt skell / oc icke aff slomp eller een scha-

delig seedwaane/ Oc huess andhen forsøgilse som wngdommen negter hanwm then scall gamble mendtz raad oprette.

Een kongis lyst/ er icke al tid sømmelig

Icke scalthu heller tro att ald thet sømmer teg som teg løster/ huilckett daarlige qwinner oc the ther smygre kwnne pleye att raade herrer oc konger/ men saa scalthu selff lære teg/ att thu scall inthe lade teg løste/ wden thet som sømmeligt er/ Icke scalthu heller tro att alt thet sømmer teg som andre er sømmeligt fordi thet som er andre falck een liiden wild-farilse/er teg een stor oc groff synd.

Dess mindre scalthu noger ting tillstæde teg selff/ att maange sige henne wære teg søm-melig/oc fordi scalthu selff were teg dess haar-dere oc strengere dommere / att andre falck skone teg oc offuersee mett thine gerninger:

Titt leffnett er wdi huermandtz aasyn/ thi kand thet icke dyllies/ oc fordi æsthu ænthen god/ maange till gaffn/eller oc ond maangen mand till schade oc forderffue.

Dess støere heder teg giøres aff huermand dess støere flytt giør ther till/ att thu æst sam-me heder icke wwerdig/ Fordi ligerwiiss som inghen heder eller ære kand wære een god

konge formeghen/saa kand heller inghen py-
ne wære een ond konge nock / Oc ligerwiiss
som inghen ting er meer salig end een wiiss
oc god konge/ saa er heller inghen pestilentze
meer forgifftig/ end een daarlig oc ond konge.

Inghen pestilentze findis heller till/ ther saa
snartt befenger oc wiidere wdsprees end een
ond konge/ twertt emod/ tha er ther inghen
geenere wey till att forbædre folckins seeder
mett/end een god kongis reene oc erlige leffnet

Menige folck efftersølge snarist kongins ger-
ninger/ Vnder een daablere daablis gerne/ oc
wnder een stridtz mand stridis gerne/wnder
een dranckere drickis gerne/ oc wnder een w-
kysk driffuis wkyskhed/ oc wnder een haard
oc grwm herre er altid klagemaall oc trette/
Ransage oc besøg gamble Historier oc Crø-
nicker/oc tha scaltu finde att sliige seeder haff-
de folckett/ som herrenis leffnett war.

Oc fordi bør een konge al-tid att wære god.

Inghen planete oc inthe himmel teghen kand
saa forwandle noger forgengelig ting/som een
kongis leffnett kand drage till seg syne wnder-
sottis sind oc natur.

Dog att bispers oc presters leffnett giøre ther
megett till/ tha giør een kongis alsommæst/

Fordi maange ere ringere till att forsmaa klerckerind om the ere onde/ end att efftersølge thenom om the ere gode.

Ligerwiiss som clostermend drage icke maange til att efftersølge seg endog att the ere gode/ fordi the holde thet som the haffue loffuett/ men ere the onde tha fortørne the huermand/ men ther er inghen som ey røris till att efftersølge een konge.

Thi scall een konge flittelige wogte seg atth hand er icke ond/ thi att hans onde exempill giør saa maange onde mett seg/ oc fordi scall hand giøre sin fliitt att wære god / att saa maange kwnde forbædris aff hans gode exempill.

NB. Plutarchus. Een god oc salig Furste/ er gudtz leffuendis belede (som Plutarchus siger) huilcken gud som er aff godhed oc magt then alsomstørste/ Aff godhed will hand alle gott/ oc aff magtt kand hand thet gode affsted komme / ther hand will noghen wnde/ Twertt emod Een ond oc forgiifftig konge er dieffuelins sande belede/ huilcken som aff magt oc ondschaff er megett stor.

All then magt hand haffuer / bruger hand

gerne till menniſchins forderffue/Waar icke Nero ſliig een ond werdſins gud : waar icke oc ſaa Caligula? Waar icke oc ſaa Helioga/balus : Hueſſ leffnett waar icke alſomeniſte een werdſins peſtilentze/ men theris hukom/milſe er end nw huer mand wederſtyggelig.

Nero. Caligula. Heliogaba/lus.

Thu ſom æſt een Chriſten Furſte/ nar thu høer eller læſſ att thu æſt gudtz belede/ tha ſcalthu icke forheffue teg ther wdaff men wæ/re deſſ meer flittig/ att thu kandt lignis thyn figur/ſom thu æſt digtett effter/oc dog thet er gantſche ſwaartt att kwnne naa/ tha er thet alſomſlemmiſt att kwnne thet icke naa·

NB

Then hellige ſcrifft ſetter trenne gudtz eye/dōme/ ſom ere Aldſomſtørſt magt/wiiſdom oc godhed/ Deſſe trænne ting bør teg att haff/ue/ fordi att haffue magt for wden godhed thet høer een tyran till/oc magt for wden wiiſ/dom/ er icke riige/ men wold oc forderue/ thi ſcalthu forarbeyde teg ſtor wiiſdom att thu kant well ſtaa riige oc regemente fore/ ſom løckin haffuer teg giffuett/ paa thet thu kant ſelff alſombeſt ſee till/ huad ſom ſcall effter følgis oc flys/thet er/ huad ſom ſcall giøris oc ladis/Ther neſt att thu kantt wære maange god oc profitelig fordi thet høer godhed till/ Fræmdelis mett thyn magt/ſcalthu giøre ſaa

Een mercke/lig wnder/wiiſning.

maange gott som teg bør att wnde gott/ oc megett større schall thyn willie wære till gott end thyn magt kand tillrecke/ oc deß større magt thu haffuer/ deß myndre ont scalthu wele giøre noghen mett samme magt.

Gud hand elschis aff alle thenom som gode ere/ oc hand rædis aff inghen wden aff thenom som onde ere/ serdelis mett then redsle som noghen rædis syn schade/ Saa scall een god Furste inghen wære rædelig/ wden onde mennischer oc schalcke/ dog saa att the haffue salighedtz haab/ om the kwnne lægis oc forbedris.

Twertt emod/ tha elschis diæuelin aff inghen oc rædis aff alle/ oc mæst aff thenom som gode ere/ fordi the onde haffue noghen wenlig handell mett hanwm/ men the gode platt inghen/ Saa er desligest een tyran vbehawelig oc hadelig aff the beste/ Oc inghen handler saa megett mett hanwm som the alderwerste.

NB Dionysius. Sanctus Dionysius bescriffuer oß trenne skick oc orden saa sigindis/ Thet som gud er bland himmerigis herschaff/ oc een bisp blād kirckins personer/ thet er een konge wdi sitt rige/ Saa att hueß gode the haffue scal ryn-

de till theris wndersottis gaffn/ligerwiiss som aff een salig kelde/ Thet er megett wskickelig nar menigheden aff then forderffuis/ aff huilckin henne burde att wente syn salighed.

Menig almwe er wlydig/oc altid rede till bulder oc oprør aff syn eghen natur/ The som regemente oc befaling haffue snarlige bedragis aff gerighed oc hoffmod/ thi haffuer mand icke wden ett salighedtz ackere till att fly/ som er een wkrenckelig konge/ Men er thet saa/ att hand er forkrenckt mett daarlige oc forgifftige meninger/ huad salighedtz haab kand tha menigheden haffue?

Gud som inghen haffuer behoff for syn skyld oc aff inghen æscher gott seg till gode/ hand giør dog alle gott/ Saa scall oc een god konge giøre (ther betegner gudtz belede) forschylde gott aff alle/ oc ther fore icke agte syn eghen ære/ seg aldene till gode.

Een god konge betegner gudtz belede.

Som gud haffuer skickett solen paa himmelin till syn effterlignilse/ saa haffuer hand bland mennischin skicket een konge till sitt leffuendis belede/ Men inthe er saa almyndeligt som solen er/ oc hwn giffuer alle stierner liwss oc skyn/ Saa scall oc een konge wære

almyndelig wdi menighedtz gaffn / oc haffue saa wiisdoms liwss hoss seg / att hende thet seg saa att alle andre bleffue blinde oc forwildte / tha scall een konge aldrig fare wild.

Gud er aldrig wred / icke haffuer hand heller noger løss begæring / dog regæer hand werden wdi alderbeste maade / Saa scall oc een konge mett rædeligt wiid oc gott skæll for wden wrede oc løse begæring / regære land oc riige.

Oc som inthet er yppermere end gud / saa scal oc een konge wære laangt fra menige folckis fwle oc løse begæring.

Som gud regærer alting well / oc thet seer inghen / dog att huermand fornømmer gudtz welgerning / saa scall icke heller land oc riige fornømme een herris magt wden nar thet ophøyes oc forbædris aff hans wiisdom oc godhed / Men anderledis giøre tyranner / nar the fornømmis inghen stæd wden huermand till schade.

Som solen synis sagtist att gaa nar hwn er høgst paa himmelin / saa scalthu dess meer wære sagtmodig oc mild / att lockin teg megett ophøyer.

Thu beteer icke eett Furstelight sind nar som thu wilt inghen fortørnilse lide / eller icke tillstæde att een anden scall haffue støere regemente end thu / men nar som thu forsmaar nogett att giøre ther een konge staar ylde / tha beteer thu eett konge sind.

Dog att all treldom er arm oc slem / tha er then aldsomarmist oc slemmist / aff huilcken wij tiæne synd oc løse begering. At tiene synd er een arm treldom.

Huad ting kand wære slemmere end att then scall tiæne wkyskhed / hastighed / gerighed / hoffmodighed / oc andre slige herrer / som haffuer dog anammett regemente offuer frij mennischer.

Effter thi att Hedinsche herrer oc konger wilde gaa i døden / paa thet the wilde spare theris wndersottis blodstyrting / oc ther mett meer agtede menighedtz beste / end theris egett liff / Huore wrædeligt mwnde thet tha wære / att een Christen Furste scall raade mett syn løse oc syndige begæring / wdi sitt regemente / menigheden till stor schade.

Nar som thu anammer herredømme oc regemente / tha scalthu icke agte / huore stor heder oc ære / men huore stor tynge thu anammer /

oc icke scalthu offuerlegge huore stor skat oc rente thu haffuer ind attkomme/ men huad flijtt/thu scalt styre oc regære mett/ Icke scalthu heller meene/ att thu æst kommen till menighedtz regemente ligerwiiss som til eett rooff men som een god tillsyns mand wdi eett boschaff.

Plato.

Inghen er god till forstandere (som Plato siger) wden then som ther till trengis oc nødis/ Then som begæer oc stwnder effter herredømme/ ænthen er hand een geck eller een daare/ thij hand icke forstaar huore farligt thet er att haffue herredømme/ eller oc hand er een ond mand oc begær regementett seg selff till gaffn oc icke menigheden till nytte oc forbædring/ eller oc hand er een wanwittig mand/ oc fordi icke offuerweyer huad tynge hand anammer Then som scall wære beqwem till riige oc regemente/hanwm bør baade att wære flittig oc god/ oc ther till oc saa wiiss.

Saare sieldẽ besinde forstãdere thenne leytze.

Nar som thu anammer stor regemente/ tha scalthu icke tencke teg att wære dess meer lecksalig/men agte meer att thu tager teg een stor tynge paa thyn axell/saa att thu scalt nw wære myndre aarckeløss oc leedig/oc meer affholdig fra legoms løst oc løse begæring.

Thenom sømmer rettelige konge naffn / som icke welde seg menigheden till / men heller offre seg selffue till menighedtz beste / fordi then som haffuer regementett seg till gode oc ag-ter thet effter sitt egett gaffn / i huad naffn el-ler titell hanwm giffuis / tha er hand sændeli-ge een tyran.

Een rett for-standeris wilkaar.

Som inthe naffn er skønere end eett konge naffn / saa er inthe meer wederstyggeligt for huer mand / end eett tyranne naffn.

Een tyran er een weder-styggelig ting.

Thet skell er emellom een konge oc een tyran / som er emellom een barmhiertig fader / oc een wmild herre / Een god fader lader sitt liff for syne søner om behoff giøres Men een wbarm hiertig konge begæer icke andett end fordeell / oc meer ramer hand sitt beste / end sine wn-dersottis.

Icke scall heller thet wære teg nock at thu kal-dis een Furste / Maange haffuer hafft then titel som wore dog een forgifftig pestilentze som Phalaris oc Dionisyus / thi scalthu off-uerlegge wdi titt eget hierte oc tencke huad thu æst / i sandhed (siger Seneca) gerninger oc icke naffn skelne een konge oc een tiran.

Phalaris

Dionysius.

Seneca

Oc mett korte exempill Aristoteles i syn bog

Aristoteles

(hand scriffuer om menighedtz regemente) giør sligt forskel emellom een konge oc een tyran. Først agter een tyran sitt gaffn / men een konge menighedtz beste Nar een konge scal noget anheffue / tha offuerweyer hand om thett kand komme hans wndersootte till gode eller ey / men een tyran hand offuerweyer sitt egett gaffn / Een konge forarbeyder hand end stwndwm sit egett gaffn / tha skøder hand dog offuer altt menighedtz beste / Men een tyran / er hand end noger tiid menigheden profitelig / tha gør hand thet meer seg till gode / end for menighedtz beste.

forschel emellum een konge oc een tyran.

Then som bruger sine wndersotte seg till gode oc gaffn / hand haffuer thenom / som bønder haffue asen oc heste / bønder bruge icke thenom wden till sitt egett gaffn / Men the som mett wbarmhiertig bescatning øde theris folk eller oc grwmmelige slaa thenom i hiell / eller aff hoffmod sette thenom i liffs fare / the bruge frii borgere megett slemmere end menige folck bruge theris træle / eller oc kødmangere thett ffæ the slagte / Fordi scall een kongis tuctemestere indskiwde hannwm the tyranne naffn som ald werden forhaaner oc fortaler / som ere Phalaridis naffn / Mezentii / Dionysii Siracusani / Neronis / Caligule / Domitii som wilde kaldis een gud / Ther nest scall hand

hanwm foregiffue gode exempill om gode konger/ som haffue wærett langt fra tyranne wilkaar/ oc thenom scall mesterin fortellie/ mett stor ære priss oc loff.

Ther nest scal hand lade formale oc controfeye for hans øgen oc tancke/ boode een tyrannis oc een konges belede/ att hand ther wdaff kand meer optendis til att behaffue een god Furste/ oc meer forfæris for een tyran

Een god Furstis controfeyt

ørst scall hand saa bescriffue een god Furste/ att hand er eett dywr som er aff himmelin kommett/ lige re gud end menniskin/ oc fuldkommett i alle dygder/ som er født alle mand till gode/ oc er sandelige giffuett aff gud till att hielpe oc styrcke werdsins forgengelige ting/ Thet som alting offuerseer till sitt gaffn/ oc inghen ting kand wære bædre eller sødere i noger menighed/ Huilckett som haffuer een

Een god furste er gud lig.

fæderlig hw till alle/ Huilckett huer mandtz liff er meer kærtt end ſitt eghet/ Huilckett ſom icke andett giør end forarbeyder dag oc natt/ att huer mand kand liide well/ Huilckett ſom aldtiid haffuer rede løn till thenom ſom ere gode/ oc naade till thenom ſom ere onde om the kwnne bædris/ Thet ſom will ſaa forgeff⸗uis forſchylde gott aff ſyne wnderſotte/ att thet mett ſyn liffs fare forarbeyder theris ſa⸗lighed/ Thet ſom holder righins gaffn att wære ſyn fordeell oc baade/ Thet ſom altid wogher oc fordi maa huer mand rolige ſoff⸗ue/ Huilckett ſom ſtæder ſeg inghen aarkeløſ⸗hed/ Huar fore landhet maa tryggelige leffue Huilckett ſom tiltager ſeg ſtor wmage/ att the ſom ere wnderſotte maa wære ÿ rolighed/ Paa hueſſ ene dygd/ all menighedtz ſalighed henger/ Thette att wære een Chriſten Furſtis belede/ ſcall tucktemeſterin giffue hanwm fore ſom er fød till konge riige.

Een tyrannis controfeyt

Wertt emod scall hand sette for hans øgen eett stortt spøgilse oc soortt/som er tilhobe kommett aff een draghe/ een wlff/een løwe/een ødle/een biørn/oc aff andre maange sliige forfærlige beester/ Saa att samme spøgilse haffuer paa alle siider ser hwndrede øgen/oc er fuldt mett tender paa alle siider/oc wdi alle maade forferligt/ Huilckett som haffuer krogede kløer/ oc een wmettelig bug/ som altid er fwldt oc druckett aff mande blod/ som er woghet oc henger paa huer mandtz løcke oc liff/ oc will huer mand ont/ oc synderlige thenom som gode ere/ Huilckett som er ald werden een forgifftig ondhed/ Huilckett huer mand (som menigheden well will) wederstygger oc hader/ Huilckett som icke kand fordragis for syn storhed/ oc icke heller tagis aff dage wden menighedtz store fare/ fordi een tyran er saa beschermett mett riigdom oc stor magt/Thette er een tyrannis belede/ oc hueff i samme maade kand optenckis hadeligt att wære/ Sligt eett spøgilse waar Caligula/ Sligt waar Claudius Sligt waar oc Busyrides (som poeter the scriffue) Pentheus oc Midas/hueff naffn som nw ere all werden till spett oc had.

Caligula
Claudius.
Busyrides
Pentheus
Midas.

Forskell emellom konger oc tyranner

Een tyran altid giør thet hanwm løster / men een konge gør thet som er gott/rett oc skæll/ Een tyrannis løn er rigdom / men een kongis er heder oc ære/ Een tyran driffuer sitt regemente/ mett trwzell/ falskhed oc andre snedige fwnd/ men een konge (som er wforkrenckt) regerer mett wiißhed oc wellgerninger Een tyran regæer seg till gode/men een konge menigheden till gaffn. Een tyran beschermmer syn welfartt mett wdlendinge fræmmede røffuere oc schalcke/ men een konge meen seg att wære tryg nock/ aff then wellgerning hand giør syne wndersotte/ oc aff theris gode willie/ther hand seg forschyldett haffuer/ Een tyran haffuer altid had oc mystancke till thenom som i hans menighed ere dygdige/wiise/kloge oc megtige/ men een konge elscher thenom som syne wenner oc hielpere/ Een tyran haffuer ænthen løst till wwiise folck/att hand kand trenge oc beswaare thenom effter syn løst/ eller oc till schalcke ther hand kand bruge till syn haardhedtz beschermilse/eller oc till thet folck ther smygre kand/ aff huilcke hand kand høre thet som hand

gerne giør / Twertt emod then som er megett wiiss hand er een konge megett kær / nar hand kand aff hans wiise raad megett hielpis / oc gode mend agter hand mæst / fordi hand maa tryggelige forlade seg till thenom / Oc frẽ wenner som rwndelige staa paa sandhed thenom elscher hand / fordi hand forbædris aff theris omgengilse.

Boode konger oc tyrãner haffue maange hender oc øgen / men megett attskillige leemmyr Een tyran arbeyder well ther paa / att rigdom scall komme wdi hans land / dog saa hand recker till faa mend oc helst till the onde / att hand kand styrcke syn magt / mett syne gode wndersottis armod / Men een god konge haffuer slig mening Att huess rigdom oc welfart hanss wndersotte haffue er hanwm saa kerdt oc seer oc lier thet soo gerne som thet wore alt sammẽ i hans eget fadebur Een tyran æscher oc begæer at alle schule wære hanwm wndergiffne / mett dom / trette oc klagemaall / men een konge haffuer løst till syne wndersottis friihed Een tyran will rædis / men een konge will elschis / Een tyran haffuer inghen ting meer mystanckt end gode borgeres oc stæders samdrectighed / oc ther wdaff glædis een konge / Een tyran haffuer løst til atføre wsamdrectighed iblans syne wndersotte / oc till att styrcke

Kongers oc tyranners at skillige willkaar.

huess wsamdrectighed som er aff wlycke till-kommen/oc sliige fwnd bruger hand till syn grwmhedtz beschermilse/Men een kongis iid er att oppeholde eendrectighed/ Oc huor saa hender att noget vprør aff wløcke begyndes/ tha lader hand thet strax affstylle/fordi hand wed att sliige ting er een menighedtz pestilentze oc forderffue.

Slige fwnd ere maange

Nar som een tyran formercker att noget menighed forbædris/ tha finder hand strax eett fwnd mett orlog oc kriig/ eller andhen tynge/ till att trenge/twinge oc forarme syn almwge/ Men een konge giør oc liider megett ther offuer/att hand kand haffue een ewig fred/ wdi syn menighed/ agtindis att all menighedtz schade kommer aff wfred/ Een tyran drager till sitt gaffn/ fordeell oc beschytting/ald low sætt oc skick/ wilkaar/ bud/ oc dage/ ther till wiidt oc wwiidt/ men een konge skicker alle desse ting til menighedtz beste Sliige oc andre fwnd theris lige høre een tyran till/ som Aristoteles scriffuer i then bog hand scriffuett haffuer om menighedtz regemente/ dog hand drager alle desse wilkaar till trenne.

NB. Aristoteles

NB.

Thet første een tyran legger wind oppaa er/ att hans wndersotte schulle huerckin wele eller tkare sette seg op emod hans tyranne størs

ker oc brug/ oc thet skeer nar hand saa schaf⸗
fer alting/att hans wndersootte ere icke man⸗
delige till sinde / ey heller wise oc kloge/ fordi
hand kand tha haffue thenom ligerwis som
træle till trælæri /oc besynderlige nar som the
haffue qwindske oc bløde sind aff leckerhedt
oc wrent leffnett/ Hand well wed/att ædele oc
mandelige sind kwnne hans tyranne gernin⸗
ger icke fordrage.

Thet andett een tyran legger wind oppaa/er/ NB
att hans wndersootte skulle icke sette loffue
till huer andre indbyrdis / oc thett skeer nar
hand ypper wsamdrectighedt / had oc aff⸗
wind bland syne wndersootte / huaar fore the
beklage oc beklaffe huer andre / seg selffuer till
schade oc forderffue / men tyrannen till styrke
oc beschermilse.

Thet tredie legger hand wind oppaa /at the NB.
schalle icke taare anheffue nogett nytt stycke /
oc thet skeer nar som hand i alle maade for⸗
minsker syne wndersoottis magt oc rigdom/
fordi een tyran well wed att inghen wiismãd
tager seg thett offuer ther hand kand icke frem
bringe.

Een konge scall fordi wære langt fraa desse
wilkaar/oc platt inthet wide aff thennom / oc

Aristoteles.

ferdelis een Christen konge / thi att haffuer Aristoteles (som dog waar een hedning) wæritt saa god oc saa lærd / oc saa well bewist seg att hand kwnne sligt besinde / megett bædre bør then att bewise seg / som haffuer regementett aff Christo Jesu.

Konge lignilse findis blãt bier wdi theris wiise.

Bland stwmme oc wskellige creatur / haffue wij oc een beschreffuen konge / Then øffuerste som er offuer byer oc kaldes wysin / hand haffuer een stor bolig mitt i haaben ligerwiss som hand schulde wære i thet alder tryggiste stæd / ther till er hand ledig oc gør inthet / dog skicker hand alle gerninger / oc nar som hand er boorte eller tabis tha forwildis een heell by swerm / fremdelis haffuer hand icke thett fanzwn the andre byer haffue / men hand er boode støere oc skønere / oc (som Seneca siger) wdi een ting andre byer meget wliig / huilke ther ere saa megett wrede / att nar the nogett stynge / tha møste the theris gadt wdi thett saar the wredelige stinge / men naturen gaff wisin inghen gadt / paa thett att hans wrede schulde wære wbewæbnett / oc fordi schall thette naturlig exempill / wære store herrer merckeligtt.

Seneca

Wilt thu wide een tyrãnis belede bland wskellige creatur / tha offuertenck the dyur som leff-

ne wdaff roff / som ere løffuer / biørne /wlff/ xxvi
ue oc ørne / ther skiule seg langt fra andre Løwer
diwr / ligerwiiss som the wiste att the waare Biørne
ÿ huer mandtz had / men dog offuergaar een Wlffue
tyran thenom i grwmhed / fordi the spare the/ ørne.
ris egett køn oc feyde paa andre / Men een ty/
ran hand feyder mest paa sitt eget køn / thi att
hand forderffuer andre mennischer / dog att
hand er selff eett mennische.

Gud hand bescreff i then hellige scrifft / een ty/ j Regū viij.
rannis belede saa sigendis / Thette scall wæ/
re eder kongis rett / som scall regnere offuer
eder / Edre søner scall hand tage oc sette i syne
wogne / oc hand scall gøre thenom till syne rey/
sener / oc lackeyr hooss syne wogne / oc aff then/
nom scall hand skicke seg fogeder oc embetz/
mend / oc the schulle pløye hans agre / oc høste
hans korn y hwss / oc the schulle wære smeder
till hans waabn oc wogne / Aff edre døtter
scall hand tage oc gøre seg twettirscher / bagir/
scher oc stwekoner / edre arge wyngaarde oc
oliuegaarde scall hand tage fra eder oc giffue
syne tienere / scall hand oc saa tage tiende par/
then aff edertt korn oc wÿn / oc giffue syne
swene / Edre drenge oc piger / oc the aller/
beste / oc eder asen scall hand tage och sette
ÿ syn gerning / Aff edertt qweg oc fææ scall
hand oc tage tiende / oc ÿ schulle alle bliffue

hans træle/oc paa then dag schulle y robe fra samme kongis ansigt/ som y haffue eder wdkaarett / oc herren scall dog icke høre eders røst.

Oc enddog hand kalder hanwm her een konge oc icke tyran/ tha scall thet icke wære nogermand wnderligt/ thi att y fordwm tiid tha waar konge naffn saa hadeligt som nw er tyranne naffn.

Men effter thi inthet er bædre end een god konge / hwij wilde wor herre giffue sitt folck sligt eett belede fore? Thet giorde hand fordi att the schulde icke wærett konge begærindis forfærede aff desse forscreffne ting/ ther hand kallede een konge rett/ then tiid hand bescreff thenom tyranne seeder oc wilkaar/ Thi att Samuel prest oc prophett haffde dog wærett thenom konge god nock/ oc well regerett folckett y maange aar/ Men the kwnne theris salighed oc welfartt icke forstaa/ oc fordi begærede the konger mett andre hedninge/ som thenom schulde mett hoffmod magt oc wold regære/ Oc y huore megett ontt her er i thette tyranne belede/ dog see wij end nw i wor tiid att Christne konger gaa nogett nær then samme wey/ all werden till stor oc forderffuelig schade.

Merck nw een god kongis belede/ som wor xxvij
herre oc scriffuer wdi thet gammill testament Deuterono-
saa sigindis/ Nar ther bliffuer een konge skic- mij xvij.
kett bland eder/ tha scall hand icke skicke seg eett stortt tall heste/ hand scall icke leede folc- kett igen till Egypti land mett maange reyse- nær/ hand scall icke haffue maange hwstruer/ paa thet the schulle icke wende hans sind oc hw Icke scal hand heller haffue maange pund guld eller sølff/ Oc nar som hand siider paa siit kongelige lofft oc sæde/ tha scall hand lade bescriffue seg myn lowbog/ tagindis bog att scriffue effter/ hoss presterne som ere aff Leui slegt/ oc samme bog scall hand haffue hooss seg alle syne dage/ paa thet hand kand lære att rædis syn herre oc syn gud/ oc att holde hans ord oc ceremonier/ som ere bwdne oc be- falede y loghen/ Icke scall heller hans hierte forheffue seg wdi høgferdighed / offuer syne brødre/ oc huerckin scall hand gaa till then hø- gre eller til then wenstre siide/ men rett fræm/ att hand maa lang tiid regnære oc hans børn effter hanwm offuer Israel.

Biwdis thet een Hebraisk konge at lære gudtz low/ som icke waar andett end een figur oc skugge till then sande Jesu Christi low/ huore megett meer tha bør een konge som Christen

er/ att wiide then hellige læst oc henne mett gerning fuldkomme.

Will icke gud att een Jøde konge scall hoffmode seg offuer sitt folck/ men kalder thenom hans brøder icke træle huore megett myndre bør een Christen konge thet att gøre offuer syne Christne wndersootte/ther Christus kalder syne brødre/ dog hand er een konge offuer

Ezechielis xxij

alle konger Hør nw huore Ezechiel propheta han bescreff een tyran saa sigindis/konger oc herrer mitt ibland theris folck/ligerwiiss som wlffue ther tage roff oc wdstyrte blod.

Plato

Plato kalder konger oc Furster menighedtz gæmmere/saa att the schule thet gøre syn menighed / ther hwnde gøre som wogte fææ/ men skeer thet saa att hwnde bliffue till wlffue/ huad hoob oc trøst kand tha then arme hioord haffue.

Ezechielis xix. NB

Samme Ezechiel prophett paa eett andett stede kalder een grwm oc gyrig konge/ een løwe/oc straffer hand oc alle hyrder/ som føde seg selffue oc glemme hiorden/meenendis ther mett alle the konger oc forstandere/som regeere seg selffue till gaffn. Oc sanctus Paulus siger saa om Nerone Keysere/ Jeg er frelst aff løwens mwnd.

Deſligeſt giorde then wiiſe konge Salomon/ NB xxviij
then tiid hand beſcreff een tyran ſaa ſigindis/ Prouer.
Een wbarmhiertig konge offuer fattige folck/ xxviij.
er ſom een løwe ther rober/ oc ſtrar haffuer
hwnger paa thet ny/ oc eett andett ſted ſiger
hand ſaa/ huaar ſom wmilde mend anamme
regementett/ tha græder folckett ſom thet wo-
re kommett wnder treldom/ Oc atter eett an-
dett ſted ſiger hand ſaa/ Nar grwmme mend
ophøyes tha ſcall folckett ſkiwlis Som Eſai- Eſaie iij.
as ſcriffuer/ nar wor herre waar wred paa
ſitt folck for theris ſynder ſkyld/ tha høtte
hand thenom ſaa ſigindis/ Jeg ſcall giffue
thenom børn till konger/ oc qwindſche mend
ſchule regære offuer thenom/ Huad er thet
andett end hand giffuer till kende/ att inghen
ſtøere modgang oc pyne kand hende eett riige
end een daarlig oc wmild konge.

Men huad giøres deſſe ſteder behoff til bewiiſ NB
ning/ effter thi att Chriſtus (ſom er een konge Marci x.
offuer alle) ſaa klarlige ſkelner oſſ een Chriſ- Luce xxij.
ten herre fra een hedning/ y then hellige læſt
ſaa ſigindis/ Hedinſche herſchaff regære off-
uer theris folck met wold oc magt/ men ibland
eder ſcall thet ſaa icke wære:

Findis ther fordi herredømme ibland hed-
ninge/ tha bør thet icke ſaa att findis bland

Christett folck/ Thij er regemente bland Christett folck icke herredømme/ men een Christelig tilsyn/ konge riige er icke wold oc magt/ men een welgerning.

Icke scall heller een konge smygre for seg selff saa sigindes/ Desse wilkaar høre bisper oc prelater till oc icke meg/ fordi the høre teg till/ om saa er thu æst een Christen mand/men æsthu icke Christen tha haffuer thu inthe mett thenom att schaffe/ Icke scall heller thet røre teg/ att maange bisper ere langt fra thette belede/ huad the gøre ther maa the see seg om/ men tenck thu huad teg bør att gøre/ oc huad teg well staar.

Thenne leytze schulde aldrig glēmis.

Thu scalt icke ther fore agte teg att wære god att andre ere wærre end thu/ icke scalthu heller tro att alt thet sømmer teg som andre konger gøre/ rett oc høffuiskhed schulle wære thyne gerningers regill/ oc icke fræmmede oc onde exempill.

Oc er ther inghen thu kand offuerwinne/ tha gør thyn flyd ther till att thu kand teg selff offuerwinne/ fordi thet er een dygdelig kriig oc staar een konge saare well/ wdi huilcken hand bliffuer daglige bædre.

Er thet saa att tyranne naffn oc gerning ere slemme ting/icke bliffue the ther aff dess bædre/at maange haffue deell i samme naffn/fordi dygd oc ære agtis icke aff eett stort tall/men aff høffuiskhed oc godhed. xxix

Scriffuer oss merckelige Seneca/att paa then sted wÿ sette siøtiwffue oc schalcke/schulde oc settis konger som haffue tiwffue sind oc hierte fordi sind oc hierte skelne een konge oc een tyran oc icke naffn.

Seneca

Naffn for w den gaffn er een falsk titel

Scriffuer oss Aristoteles aff nogre stæder ther wore saa slemme/at nar som noger schulde settis i raad oc anamme befaling/tha motte hand swerie att hand schulde hade menigheden/oc gøre all syn fliid ther till/att henne kwnde liide ylde/Men een konge pleyer anderledis att swerie/ Dog see wÿ mange saa regere menigheden som the wore hennes beforne fiender.

Aristoteles.

Ther er altid tyranne regemente huar kongen liider well oc folcket ylde/oc nar som een mandtz løcke worer aff een anden mandtz wlycke/fordi thet er ligerwiiss som een herre icke andet giorde/end wilde bliffue riig oc mecktig aff syne wndersootis schade oc forderffue.

Huo thenne leytze wille met exempill forklare/hād schulde mange fortørne.

Then som will haffue oc beholde eett konge naffn thet scall hand icke gøre mett rædsle oc trwtzel eller hødtzell / men aff welgerninger seg thet forskylde / Er hand i sandhed een tyrān tha gaffner thz føge att hand aff thenom / (ther smygre kwnde) kaldis een konge / eller landsens fader / eller beschermere / fordi saa wele end the smygre som leffue wdi een tyrannis tiid / wore effter kommere wele dog icke smygre / Thu seer nw att i fordwm tiid / wore maange forfærlige konger / ther inghen torde knyste emod then stund the leffde / men theris ondschaff begaas nw mett stort had / oc mett saa stor friihed talis ther nw om thennom / att theris naffn aff huermand spottis

wij maa wel nw tale om kong walde mar hand NB gior oss inthz

Een god Furste scall icke mett ander mening oc agt regeere sitt riige end een god bomand regeer sitt hwss huad er eett riige andett end eet stort hwss? Huad eer een konge andett end maangen mantz fader? Hand er yppere end folckett / dog er hand eett menniske aff samme slegt / eet mennische regerer andre mennischer oc then som er frij / hand regeerer oc andre frij folck / oc icke wskellige creatur som Aristoteles merckelige oc rettelige siger.

Gud wnde alle forstandere / thette at rettelige befinde.

Huad naffn kand wære slemmere / eller meer bespotteligt / end som Homerus scriffuer att

Achilles kallede then konge / som seg till gode regerede land oc riige / kallede hand hannwm een røffuere som sluger siit eghett folck Huad kwnde hand kalde then meer forsmædelige som hand regnede wwerdig till riige oc regemente? Men (som then samme Homerus scriffuer) nar hand wilde kalde een konge wedsitt eget naffn / tha kallede hand hannwm folckens hiwrde / Een hiwrde / oc een røffuere / ere meget atskilde Mett huad dristighed well de oc tiltage seg somme fordi konge naffn / ther wdkaare faa mennischer / oc helst the werste / huilke the bruge mett ny fwnd / oc paalegge till att sluge menige mandtz guld oc penninge oc wende thenom altsammen till sitt fadebur / Oc hues the haffue saa wbarmhiertige trengt fattige folck wdaff / enthen thære wbequemmelige wdi legoms løst / eller oc grwmmelige wdi kriig oc orlog / oc then som wdi sliig regemente kandmæst swig oc schalckhed / hanwm holde the mæst wdaff / ligerwiiss som een Furste wore syne wndersottis fiende oc icke fader / Oc then synis mæst at wære kongen tro / ther mæst schade tencker folckett till.

Her war een hedning wiisere / end mange Christne nw ere.

Thette scriffe læse wij wdi daglig handell.

Ligerwiss som een god boomand / meen att thet er hans gaffn / nar thennom falder lycke till som hannom ere anrørendis Saa er thett een god konge saa kertt aldt thet gode hans

wndersootte eye oc haffue / ligerwiss som thet wore i hans egett fadebur huilcke ther ere hanom saa tilbwndne / att the ere rede att wowe liff oc helbreyde for hanwm end sie godtz oc penninge.

Saa bescriffuer Julius Pollux een god oc retsindig konge.

NB Ordi er thet icke wnyttigt att høre mett huad titell Julius Pollux skelnede een nyttig konge fra een tyran / Strax effter gud tha sette hand een konge / fordi hanwm bør att wære gud alsomligest / oc dog att wor dantsche will neppelige følge latinen aff gretsche wdsett / saa proppert som wedburde / Jeg will tha ganget thet neste ieg kand / att thett kand forstaas huore hand paa gretsche kallede / oc bescreff een god konge.

NB Mett desse efterscreffne naffn ærede hand een god konge saa kallendis hanwm / Fader mild / teckelig / mischundelig / forsynlig / ret-

wiiss/mandelig from i synd/frij/oc then som penninge forsmaar/ icke sin løse begering wndergiffuen/som er herre offuer seg selff oc offuer legoms lyst/ Then som haffuer eett gott skell oc er skarp oc rædelig i dom/som er att wocktig oc well forfarind/klog i raad oc rettferdig/ædrug/oc megett agtendis gudtz loff oc tieniste/oc mennischins gaffn/som er astadig for wden falsk oc swig/oc altid tenckindis thz som merckeligt er/som er altid agthz i syne gerniger/ oc er fornumstig oc klog i megē handel/oc windskiffuelig wdi sitt embetz regemente/een god beschermere/ redebon till welgerning oc seen till heffn/wiiss/stadig oc wkrenckelig/y syne gerninger/ megett beqwem till retferdighed/ altid agtindis thet som sigis om konger/at the schule altid wære som een weyskaal/ Som er god oc snar att komme i tall mett/ oc lystig till omgengilse/ thenom gaffnlig som wele tale mett hanwm barmhiertig oc redebon till att rame theris beste som hanwm ere lydige Then som haffuer syne swene kæer/oc striider mandelige nar thet bør seg/ oc er dog icke orlog begærindis/ Then som elscher fred/oc lader forliige till fred/oc holder fred oc ther till gør syn flyd/ att hand forbædre kand syne wndersoottis wilkaar/ Then som rettelige kand bewiise seg een konge oc een leedsagere/Then som kand sette een god oc sa-

lig low/ Then som er fød till att forschylde gott aff huer mand/ i thet hand er gudtz belede/ Maange andre hederlige ting bekomme een konge/ ther kwnne wdleggis mett een heell tale/ dog att the kwnne icke fortellies mett besynderlige ord:

NB Effter thi att een hedinsk mestere/ bescreff een hedning slügt eett konge belede/ huoredantt kand thu tencke een Christen mestere/ bør att bescriffue een Christen konge?

Saa bescriffues een tyrannes belastinger oc vdygder

NB
En nw wele wij see huad farffue hand malede een tyran mett saa sigindis/ Een ond Furste scall mād saa straffe / hand er een tyran / grwm / græselig / een afftrengere/ oc een woldsmād / som altid er penninge begærindis / glubindis oc then som sitt eghet folck sluger / hoffmodig oc høgferdig / ond att gaa till / wgaffnlig att handle mett / haard till om

gengilse/ wløstig wdi snack oc tale/ meget oc ylde wred/snar til att ærre/ forferlig oc stwm Then som effterfølger legoms løst/wden affhold oc maade/wforsynlig/wmådelig/oc wretferdig/ wraadig/ schalckactig oc wbarmhiertig/ Then som fattis sind oc skiell/oc er løff oc wstadig/ oc then som snarlige beswygis/oc er snar oc redebon till ont/wmild/oc efftterfølger syn løse begæring/ som icke kand straffis/ oc er een forhaanere/ Then som er ophoff till krijg oc orlog/ som er swaar oc twng att fordrage/oc hanwm kand inghen ting formeenis

Effter thi att gud er langt fra tyranne natur tha er y sandhed inghen ting mere hadelig for gud/ end een forgifftig konge/ oc effter thi att inghen beest er meer schadelig end een tyran/ tha følger thet oc gott skell/ att inghen ting er huer mand saa hadelig som een ond konge/ Huem wille begære att leffue nar hand bode wore hadelig for gud/ oc forsmaad aff alle mand/ Fordi then tiid een Keysere som hed Octauius Augustus fornam att ther giordis maange forbaand paa hans halss/oc nar eett forgick tha kom strax eett andett i stæden/ tha sagde hand att thet waar icke gott att leffue/nar een waare hadelig for huer mand/ oc schulde bescherme syn salighed / mett huer mandz blod oc fare.

NB

Octauius Augustus.

Oc fordi er thet riige meer waraftigt/ meer
fræmtwrinde oc regeeris mett større løst oc
rolighed/ som regeris mett dygd oc kierlighed
huilckett wij finde oc formercke aff gamble
Crønicker Inthe wold oc magt war nogen tid
saa beschermet/att thet kwnne lenge wære be
standigt /Men saa tiit oc offte som tyranne
regemente begyntis i nogre land oc riige tha
forginge the snarlige.

wdi alle scref ne Crønicker findis her om om exempill.

NB Then som mange rædis/hand scall oc wden
twill wære ræd for maange/ oc then kand al-
drig wære tryg som huer mand ønscher aff
dage.

NB I fordom tiid/ haffde noghen well regeerett
tha skickedis hanwm stor heder oc ære effter
syn død/Men om tyranner waar then seed/
som nw er om wlffue oc biørne/att then schul
de haffue løn aff menige mand/ som menige
mandtz fiende tog aff dage.

Thet første konger bleffue till/tha tilsettis the
aff menige folckis samtycke for theris store
dygd skyld/ som wett offuergick menige folc-
kis dygder/ oc skickede seg meget effter gudtz
godhed/Thet schulde fordi konger offuertenc
ke som først giorde konger/oc tencke seg at kon
ge naffn er thenō platt wwerdigt nar thenom

fattis the wilkaar/ ther først haffue konger giort. xxiij

Som alle naturlige mestere samtycke/tha findis attskillige fwnd till att regeere nogre menigheder effter/ Men dog er thet fwnd bæst huar som een er regerindis effter gudtz exempill/som er allene i sitt regemente/paa thet att alting kand wære hoss een mand/ men dog saa om hand effter gudtz exempill offuergaar alle andre i godhed oc wiisdō/oc inthet andett giør end arbeyder menighedtz gaffn/oc findis thet icke saa/ tha haffuer slig menighed een schadelig oc forderffuelig regemente/effter thi konghen er then modstandig som er then allerbeste/ ther sandelige er gud.

Met wilkaar maa regemē tet wære hos een mand:

Then menighed regeeris allerbest/ som haffuer een fuldkommelig konge y alle dygder.. NB.

Men nar thet kand neppelige skee/att sliig een konge kand findis/oc daglige begæris at then motte end faa regeementett/ som wore maadelige god/ effter then beleylighed seg nw begiffuer Tha er thet konge rige best som er met thet regemente forblendet wdi huilket ænthen faa oc merckelige mend ere regeerindis mett konghen/ eller oc mange aff all menigheden ther til wduolde/paa thet att konghen scal icke

Wdi nogre land findis end nw sliigt regemente.

falde wdi trengsil wold oc magt/men liigesom elementhen temperere huer andre/saa scall oc menigheden regeris/Oc skeer thet saa att konghen will menigheden gott/ scall thet saa beschedis att andre reghere mett hanwm icke till straff eller twang Men till hielp oc trøst/ Men er hand icke god tha giørs oc behoff att thet er till/ ther een mandtz trengsill wold oc offuerfald kand twinge oc tæmme

NB. Endog att herredømme oc offuermagt findis till wdi atskillige slag/ først som mennischen er offuer wskellige creatur/ herschaff offuer theris swene/foreldre offuer theris børn/mend offuer theris hwstruer/Tha siger Aristoteles att kongelige herredømme oc offuermagt ære ypperst ibland alle the andre oc thennom kalder hand mest guddommelige/ fordi the synis att offuergaa thet som mennischeligt er/ Er thett fordi guddommeligt att wære een konge/ tha att wære een tyran er thet y sandhed att staa y hans sted/ som er altid emod gud/ oc hannwm meget wliig.

Kongelig regemente/offuergaar alle.

NB. Ligerwiiss som wij see att een swend er bædre end een anden/ oc een herre er yppere end een anden oc een konst offuergaar een anden/ saa bør een konge i then alderstørste konst att off-

gaa andre/ oc then konst er icke andett/ end met wiißdom oc gott skeell att regeere land oc rige. xxxiiij

Then som er herre hand scall biwde/oc swenden scall lyde/ men een tiran biwder thet hanwm løster/ oc een konge thet som menigheden er profiteligt oc gaffnligt. NB

Hworelunde scal then rettelige biwde/ther icke wed huad som er best men regner ont att wæ re gott/ forblindett enthen aff wanwittigheed eller oc aff løse begering. Aff wiißdom oc klogt skiell lære wij att biwde.

Som øgett bør att see/ ørett att høre oc næ syn att luckte/saa bør een konge att forarbeyde syne wndersoottis profitt oc gaffn/ Men hand kand dog thet icke gøre wden stor wißdom/ Haffuer hand fordi icke wisdom tha kand hand icke meer regeere/end eet blint øge kand see/ Som Zenophon scriffuer wdi syn regementis bog/ huore thet sticker oc føger seg meer effter gudtz end effter mennischens regemente att regere offuer thenom som ere frii oc welwillige til att lyde oc huore thet er een arm ting/ att biwde offuer dwmme creatur som dog trengis oc nødis till treldō/Men effter thi att mennischin er eet guddommeligt dywr oc i twenne maade frij/ først aff naturen oc saa NB. Zenophon

aff logen/tha er thet een stor dygd aff kongen/ attfolcket befinder welgerning oc icke treldom wdi hansregemente.

Vogte teg att thu icke tencker thenom alsome/ niske att høre teg till/ eller att wære thine som tiene teg y steg ers/ keldere/ iagt/eller daglige staa oc gaa met teg nar thet offte skeer att in/ gen høer teg myndre till end sligt folck/ Men alle thine borgere oc wndersotte schal thu hol de for thyne egne/ oc findis nogre blant ald thin hob som merckelig er/oc wduald hanwm scall thu altid haffue hoss teg huilcken som er god oc haffuer sitt fæderne land kertt.

NB. Oc nar thu offuerseer thine steder oc land/tha scall thu icke saa tencke Jeg er een herre offuer alle disse ting thet er y myn magt att gøre aff thenom huad meg løster Men will thu tencke thz som een god herre welstor tha scal thu saa tencke Desse ting ere meg antwordede till tror hand/ thij bør meg att woge ther offuer/ att the wnder myn befaling kwnne forbædris oc icke forargis.

Thenne ley/ ze schulde scriffuis i al/ le konge hws mett forgylte bogstaffue.

NB Oc nar thu seer thet wtalige folck som thu haffuer wnder teg/tha scalthu icke saa tencke/ saa mange haffuer ieg swene oc tienere/ men tenck saa alle desses regemente henger meg ald

ene paa/meg haffue the betroet att beſcherme thenom/ oc thet ſom thenom er anrørindis / Alle ſee till meg ſom børn ſee till theris fader Saa mange twſinde kand ieg giøre gaffn/ om ieg bewiiſſ meg een god konge / oc ſtor ſchade om ieg bewiiſſ meg een ond konge/thi bør meg ſaa att ſkicke myn ting/att ieg er icke ond/ paa thet ieg ſcall icke ſchade ſaa mange Chriſtne menniſcher oc dødelige. xxv

Thu ſcalt altid tencke att Herredøme/ Key‑ſeredømme/riige/ Furſtedømme oc magt/ere hedinſche naffn oc icke Chriſtne/ Chriſten‑doms riige er icke andett end till ſyn/ welgier‑ning oc gæmme/ eller oc een kierlig befaling.

Huoredantt thet er wed gud/men ſaa dant burdett att wære

Men er thet ſaa att thu haffuer løſt till herre‑doms naffn/ tha ſcalthu agte thet ſom hedin‑ſche meſtere ſcriffue/ att ſligt ſcall een kongis herredømme wære /offuer ſitt folck/ ſom ſie‑lin haffuer offuer menniſchins krop/ Sielin regerer kroppen fordi hwn er wiiſſ/oc fordi re‑gherer hwn meer kroppen till gaffn end ſeg ſelff oc ſielin att regneere wdi kroppin/ thet er kroppins ſalighed.

Thet ſom hiertett er wdi een leffuendis krop/ thet er een god furſte wdi ſyn menighed/ Er thet ſaa att hiertett er reentt oc wforkrenckt/

Een ſaare merckelig lig nilſe.

tha giffuer thet all kroppin liff/ thi att hierthet er blodzins oc aandens kelde Men er hiertett forkrenckt tha forderffuer thet alle leem̄yr Oc hierthet er thet som først leffuer i mennischin oc sist døør/ Saa bør oc een konge att wære att hende thetseg saa/att alt folcket bleffue for blindett forkrenckt oc forargett/burde hanwm end tha aldene att wære wforkrenckt oc wbesmittettaff alt daarschaff oc geckery.

Som wij see att regementett wdi menniſchin staar till then ypperſte som er sielin/oc wdi sielin er regementett hoſſ wnderſtandilſe oc ſkell som ther er ypperſt/Ther neſt/thet som regerer all werden/ er oc bæſt oc ypperſt/som er gud/ saa scall oc then ther haffuer tagett een menighed (ligerwiiſſ som een ſtor krop att regeere) alle andre offuergaa wdi godhed wiſdom/ oc atwogt/ Oc saa megett som raadmend oc høffuitzmend oc andre forſtandere offuergaa menige folck/ saa megett bør een konge thenom att offuergaa.

Thette er ret telige oc wiſlige ſagt

Findis ther nogett ont ÿ sielin/ tha kommer thet aff kroppins fæle oc ſmitte/ som altid er løſe begæring wndergiffuen / oc hueſſ gode kroppin haffuer/ thet flyder aff sielin ligerwiiſſ som aff een ſalig kelde/ Oc fordi ligerwiiſſ som thet er emod all naturlig ſkick/ naar

dnt kommer aff sielin oc ÿ kroppin/ oc krop-pins godhed forderffuis aff sielins smitte/ Saa er thett oc emod all skick nar orlog/ op-rør/onde seeder/ forgiifftig low oc forkrenckte høffuitzmend oc anden slig landtz oc riigis pestilentze / haffue begyndilse aff konger oc Furster/effter thi att theris wiisdom/ burde slige ting att affstyre om the end wore begyn-te aff daarlige wndersotte/ Men dog see wij offte (dess wær) huore mange stæder forderff uis aff daarlige kongher som menige folck haffde kommett ÿ gode pynte oc skicke. xxxvi

Thet er wchristeligt att forheffue seg aff her-redøms titell ther mange hedninge haffue dog forsmaad/ saa att thet som the aff hoff-mod begærede/ wille the dog icke kaldis for affwindtz sag/ men een Christen herre scall thet holde for syn børlige rett/ att hand kaldis then som giør store oc gode gerninger.

NB. Octauianus Augustus.

Octauianus Augustus som mett wold oc magtt haffde seg tiltagett herredømme/ lod seg dog at wære forsmædeligt/ att hand schul de kaldis herre/ oc ther hand war een tiid saa kaldett aff een pibere bland alt folckett/ tha foragtede hand then ære bode mett ord oc an-sigt/ ligerwiiss som wold oc trengsill haffde wærett hanwm kast for næsin mett slig titel/

Mange gøre icke andett end optencke ny fantzwn paa naffn oc herre titell

Oc schulde icke een Christen konge efftcrfølge
een hedning wdi slijg sagtmodighed?

Esthu alle thyne wndersottis herre/ tha schul
le the wære thyne tienere oc træle/oc fordi tha
scall mand see till/om eett gammilt ord bliff-
uer icke santt ther saa lyder/ Saa mange thu
haffuer tienere/saa mange haffuer thu fien-
der/ Effter thi att natwrin lader alle men-
nischir fødis frij / oc treldom er opkommen
emod natwrin/ther hedninge oc saa bekiende/
tenck huad thet er wbeqwempt/att een Chris-
ten mand scall bruge wold oc magt mod een
anden/ther loghen haffuer først/ oc ther nest
Jesu Christi død oc pyne frelst oc forløst fra
treldom/Sanctus Paulus kallede Onesimū
Philemonis broder fordi hand war døpt/dog
att hand war hans fødde træll.

Huad thet er wredeligt att haffue thenom
for træle/som wor herre haffuer mett sitt egte
blod giffuett een almyndig frihed / Huilcke
hand aandelige føder mett samme sacrament
hand teg føder/ dog thu æst een konge /och
haffuer oc kaldett oss alle till eett wdødeligt
arff / oc end wilthu komme thenom wnder
thyn treldom/ som haffue mett teg een almyn
dig herre/oc een konge som er Jesus Christus.

Effter thi at alle Christne folck haffue een her re/hwy wele tha the som her paa hans wegne regeere/ tage efftersyn aff huermand/ wden aff hanwm ther oss burde alsomeniste att eff-terfølge/ Aff andre maa wy well tage exem-pill/nar theris handell haffuer fæle mett dygd oc ære Men Jesus Christus er eet wist exem-pill till all dygd oc wiisdom/ dog att samme wiisdom synis wantro mennischir att wære geckerij/hand agtis tha hoss Christne mennis-chir att wære gudtz krafft oc wiisdom.

Exempill oc efftersyn scal tagis aff christo Jesu.

Nw will ieg icke heller att thu scalt saa tencke Thette er meer at træle end regnere/fordi thet er ÿ sandhed alsomskøniste regemente/ wden thu wilt tro oc meene/att gud er een træll som regeerer thenne gantsche werden forgeffuis huess welgerning alle creatur fornømme/wdẽ alt wederlag/Eller wden thu wilt tro oc tencke att sielen(som altid forarbeyder kroppins sa-lighed er oc een trell att hwn haffuer krop-pin aldelis inthet behoff/ Eller wden thu wilt meene att øghen oc andre merckelige leemmyr ere oc saa træle/ effther thi att the i saa man-ge maade gøre kroppins gaffn.

IB

Thett er oc sømmeligt att thu saa tencker/ om thyne wndersotte forwendis alle mett Circes troldom till asen oc swyn/tror thu icke at thitt

NB

riige wore forarget Men dog haffue wÿ større rett mett wſkelige creatur end met menniſchin fordi wÿ maa iage thenom ſælie oc ſlaa i hiell/ ſom oſſ løſter/oc thet maa wÿ icke giøre menniſchin Thi forarger then ſitt riige ſom aff frÿ menniſchir gør træle/ deſſ yppere the ere thu haffuer regeinente offuer/deſſ meer mandelige oc erlige ſchalthu regnere/ oc fordi ramer then thyn maieſtatz oc Furſtelighedtz beſte/ſom beſchermer thyne borgeres friihed oc werdighed

Somme forſtādere kwnne icke liide wiiſe wndersotte.

NB

Paa thett gud ſchulde icke regeere noger wwillig tha gaff hand bode menniſchin oc ſyne engle frÿ wilkaar/ att hans riige kwnne wære deſſ meer merckeligt Dog findis mange ſom meene ſeg tha att wære megtige/ nar the ſaa holde theris borgere wnder twang oc redſle att the kwnde biwde offuer thenom/ſom offuer wmellinde creatur.

Sliige pleye bonde konger at wære

Om ſkat at giffue Keyſerin.

D Schalthu oc wiide att huess som staar wdi lesten eller apostole bø-ger/att wndersotte schule fordrage theris herschaff/ lyde theris foge-der/hedre theris konger oc giffue thenom skatt/ thet er sagt om hedninge/ fordi att then tiid wore inghe Furster Christne xxxviij NB

Thi bød hand att wij schulde fordrage wmilt herschaff paa thett att stæders fred oc lande-skick oc wedertećkt schulde icke offuertrædis oc brydis/ nar som the rettelige brugede theris embede/ oc icke befalede att gøre synd. NB

Een hedinsk konge æscher heder oc ære/ sanc-tus Paulus biwder att wij schulle oc gøre ha-nwm heder oc ære / æscher hand skatt / tha schulle wij oc giffue hanwm skatt/ Een Chri-sten mand er inthe dess wærre/att hand gør een hedning heder eller een tyran ære/ effter thi the haffue dog theris rett/ oc mand scall thenom icke opwecke till ont mett noghen or-sage. Roma xiij NB

Men huad siger sanctus Paulus om Christett folck/ i sandhed saa/J schulle icke wære huer andre nogett plictige wden kierlighed oc wen-schaff Icke waar fordi Christus plictig att NB Ibidem.

giffue Keyserin skatt/ dog hand lod giffue
hanwm een told penning.

Matth/ xxij. Christus wdi lesten (then tiid the aff skalck-
hed attspurde hanwm om thenom burde att
giffue Keyserin skatt) bad lade seg see then
penning som skatthen betaledis mett Ther
hand fick samme penning att see ligerwiiss
som hand haffde icke wist huess belede ther
stod paa/ spurde hand huess scrifft oc belede
thet war/ The swarede oc sagde/ Keyserins
Ther hand fornam huore hand atspordis aff
schalckhed/ tha swarede hand thenom twylac
tige saa sigindis/ Tha maa y giffue Keyserin
thet Keyserins er/ oc gud thet hanwm hør till/
Bode suarede hand till theris schalcke me-
ning/ oc ther till mett gaff hand thenom att
kende huess the wore gud plictige Som hand
wille saa sige Huess y ere Keyserin plictige ther
ieg icke kender/ maa y forsørge/ men meer schu
le y agte huess y ere gud pligtige/ Huess befa-
ling ieg haffuer oc icke Keyserins.

Inghen scall heller her emod tencke saa sigin-
dis wilthu oc tage fra Christne konger theris
rett/ Giffuer thu een hedning større rett end
een Christen herre? Thij att ieg siger huad
een Christen herris rett er/ Een hedning haff-
uer slig rett mett syne wndersotte/ att hand

45

twinger thenom mett redsle / nøder thenom till treldom / fordriffuer oc foriager thenom aff theris rette eiedom / oc tager theris gotz fra thenom / oc fræmdelis att gøre thenom martyres paa thet siiste thet er hedninge rett Wilthu oc att thenne rett scall tilhøre een Christen konge? eller tror thu att hans rett er formynschett fordi hand icke desse ting maa giøre som ere synd?

Een Christelig wnderwiisning.

Then herre taber icke syn rett som Christelige regeerer land oc riige / men hand anderleedis besiider land oc riige / end hedninge / oc megett erligere oc tryggere / oc thet schalthu saa mercke / Først / The som thu twinger mett wold oc treldom / høre teg icke till / fordi samtycke giør teg till konge / Men the ere sandelige thyne / som lyde teg mett frij oc god willie / Ther nest nar thu haffuer thenom wnder stor redsle / tha haffuer thu thenom icke halffdelin / fordi att thu haffuer kroppin aldeene / Theris sind hierte oc gode willie ere megett langt fra teg / Men nar som een Christen kierlighett binder folcket oc kongen tilsammen / tha bewilger folcket kongen gerne nar som behoff giøres.

Att haffue krop for wdē siell oc hierte thz er at haffue een fiende

Een god Furste æscher inthet aff syne wndersotte wden nar land oc riigis gaffn oc nytte trenger hanwm ther till / Twertt emod huar

NB

som wold oc magt brugis / oc icke welwilligt hed y huore megett hand tager aff thenom / tha haffuer hand altid myndre end inthet / Inghen faar meer end then som inthet biwder oc gott forskylder.

Ther nest / then heder som giøres een tyran / er icke sand heder / men smyger / treldom / een skrømptelig tuckt oc tieniste / Icke er thet heller rett kongelig ære som hand beteer for sitt folck men hoffmod oc bram / icke heller konge magt / men wold oc trengsill.

Wegen handell haffuer wrãge naffn

Men een Christen konge haffuer dog alle desse ting / wed theris rette naffn / Inghen faar større heder end then som inghen heder er begærnidis / Inghen tiener mennischin heller / end then som inghen tieniste kreffuer / Paa inghen kaaste the heller theris rigdom / end paa then the wiide att samme bekaastning scall komme menigheden igen till gaffn / oc fordeell.

Een furste oc hans wnder sotte ere huer andre forplictige met eens wilkaar.

Emellom een konge oc hans folck er altid eett forbaand oc een sooren handeell / Folckett ere teg plictige skatt / tieniste / heder oc ære / thet giffuer ieg well magt / Men thu æst oc plictig att wære folckett een salig oc god herre / Nar

som thu æscher skatt aff thenom/ ransage teg selff/ om thu mett titt embede haffuer giort fyldist for samme skatt. xl

Aristoteles negter herredømme att wære wdi eyedom eller magt offuer syne wndersotte/ oc tillstaar att herredømme er meer ther wdi att hand nytter oc bruger thenom y dygd oc dygdig handel/ oc fordi findis kongelig ære meget myndre y stor titell/ slegt eller beschatning end wdi dybe oc drabelige raad eller merckelig tilsyn.

Effter thi een menighed er een krop som er tilhobe kommen aff mange leemmyr/ blant huilcke konghen er oc een leem/ dog hand er yppere end the andre leemmyr/ thi bør hanwm saa att regeere/ att alle leemmyr kwnne liide well/ oc icke saa att somme twingis oc wdsweltis/ oc andre tryffuis oc feedis/ oc er thet saa att een konge tryffuis oc liider well/ menigheden till schade oc trengsill/ tha er hand huercken leem eller konge y samme menighed/ men een røffuere. Een saare Christelig lignilse

Siger Aristoteles att een træll eller een leyedreng er syn herris leffuendis leem/ om hand er hans rette herre/ oc emellom een leem oc then som leemmyn tilhører/ er altid naturligt Aristoteles

wenschaff / fordi the haffue aff huer andre hielp oc trøst / Men er thette santt emellom een herre oc een træll som er køpt aff een steen paa torget / meget meer tha bør thet at findis emellom Christett folck oc een Christen herre.

Een konge som inthet andett gør oc icke andet tencker / end huorlwnde hand kand twinge mange penninge aff syne wndersotte / eller mett ny skick oc snedige fwnd tilhobe sancker meghen rigdom / oc selger embede oc meghen befaling / huad heller scall hand kaldis een købmand / eller een konge / eller oc thet som sandist er een røffuere?

Then tid Cresus war offuerwunden aff Cyro konge / tha saa hand att Cyri swene løbe fra hwss oc till hwss mett stortt bulder / hand sporde huad the giorde / hanwm war swaret / att the løbe omkring oc toge borgernis gotz till bytte / som the pleye att giøre ther seyer haffue wundett Tha sagde hand till Cyrum / Huad høer ieg nw? Jeg meente desse ting hør de teg till som meg haffuer offuerwundett / oc er thet saa som thet y sandhed er / hwij lader thu tha berøffue titt eghet folck? Ther Cyrus hørde thenne røst / tha formeente hand thenom att røffue lenger / Samme røst scall een konge altid komme i hug saa sigindis /

Hueſſ ther tagis fraa myne wnderſotte hører meg till / oc ſame wnderſotte hører oc meg till ther berøffuis oc fratagis / hueſſ ieg ſynder mod thenom / ſynder ieg oc ſaa emod meg ſelff

Saa ſchalthu regeere att thu æſt altid rede till regenſchaff / oc endog att inghen æſcher regenſchaff aff teg / tha ſchalthu deſſ ſtrengere aff teg ſelff æſche regenſchaff / fordi then tiid ſchall komme oc mett thet ſnariſte / att then ſcall æſche regenſchaff aff teg for huilcken thet ſcall teg inthet gaffne / att thu haffuer wærett konge / wden att deſſ ſtørre magt thu hafft haffuer / deſſ ſtrengere dommere finder thu fore teg / Wore thu end all werdſins herre tha kandthu thenne rettere oc dommere icke ſwyge / icke fly fra hanwm / icke ræde hanwm / icke heller krencke hanwm mett ſinwgenſætt.

Thenne leytze burde att wære furſter huerdags leytze.

Nar thu haffuer een tiid antuordett teg noger menighed / tha æſthu icke lenger thyn egen oc fordi motthu nw icke lenger leffue effter thyne egne ſeeder / Then mand thu giffuer teg wdfore / bør teg aldelis att giøre fyldiſt fore.

IB

Inghen mand giffuer ſeg wdi then ſtriid ſom mand kalder Olimpiacum certamen / wden hand offuerweyer merckelige hueſſ wilkaar ſamme ſtriid haffuer mett ſeg / Icke klager

Een drabelig kōgis drabelige wilkaar.

hand heller ſolin att wære forhed/ ſwed eller ſtøff att wære hauwm twnge/ fordi att ſliig ſiigt haffuer altid deſſe wilkaar mett ſeg Saa ſcall oc then ſom regemente anammer offuer land oc riige / offuerweye the wilkaar hans embede tilhøre/ ſom ere/ att hand ſcall offte ramme andre folckis beſte/ oc forſømme ſitt egett/ waage att andre kwnne ſoffue deſſ tryggere/ Arbeyde paa thet att andre kwnne haffue roo oc hwyle/ oc wdi thitt leffnet ſchal thu bewiiſe ſtor wſkyldighed/ nar thet er andre nock att the haffue maadelig wſkyldighed Thiit egett beſynderlige gaffn ſcalthu altid offuergiffue/ oc tencke paa menighedtz beſte/ Thu ſcalt alle mand giøre gott/ oc ſaa thenom ſom ere wtacknemmelige oc wforſtandige fordi the wiide icke b ℞der/ oc ſomme ſcalthu nøde till att haffue gott/ Nar deſſe ting teckis teg icke/ hwī wilthu tha haffue konge embede? eller hwī lader thu icke righet op for een anden? Oc huar thet huerckin kand eller maa ſkee/ tha giff then mand thyn befaling/ ſom the ting bewiiſe kand/ ther teg burde att bewiiſe.

Kongedømme er een merckelig ting/ mē dog ſwaar.

Een wiiſſ mand ibland the Grecker/ ſagde/ att merckelige oc erlige ting/ ere altid ſwaare oc twnge/ Saa er kongedømme oc een erlig ting/ men megett ſwaar/ thi bør teg att offuer-

tencke i huess maade/ thu scalt teg bewiise een god konge/ Icke scalthu heller lade teg leede aff andre konger/ som agte regementett saa rynge/ att een borgere haffuer større vmage mett sitt hwss att regeere/ end the mett land oc riige Oc fordi er thet icke wredelige sagt i gammill tale/ att then som fødis till land oc riige/ hanwm bør ænthen att fødis een konge eller een daare. xliij

Effter thi thet høer till mennischelige wilkaar att mand scall altid lære then konst/ hand agter att giffue seg wdfore/ oc fordi bør een konge megett meer att lære landtz oc riigis regemente/ før end hand giffuer seg ther wdfore/ Andre konster læris y firehande maade/ som er aff natwrin/ aff wnderwiisning/ aff effter syn oc aff waane. NB

Plato ønscher wdi een Furste then natur som er bløed oc spagferdig/ oc siger saa/ endog att een skarp oc framswss natwr tien oc er bequem till alle konster/ dog er hwn wnyttig till landtz oc riigis bestand. Plato.

Natwrin haffuer offte then brøst/ ther mand kand forbædre mett lerdom/ Men tha findis noger natur saa haard/ ther kand icke forbædris aff noger god lerdom/ Neronis natur NB Nero.

Seneca.

wor alt slemmere end hwn kwnne forbædris aff syn hellige tucktemestere Seneca/anderle-dis end hand schulde iw dog bliffue een for-giifftig konge.

VBX
Plato:

Gode bud fordi (som sagt er) schule strax læ-ris aff een god konge oc herre/ oc for then sag wille Plato att tucktemesterin schulle scentt lære een konge Logicam som er then konst ther disputerer om twenne modstandige me-ninger oc haffuer inghen alffuarlig fasthed om dygd eller wdygd.

Exempill att regeere effter/scall altid tagis aff gud/ oc Jesu Christo som war gud oc mand/ hness regill oc lerdom ther bescriffuis i then hellige lest/oc nar thet er icke trygd att een kon ge scal wdi syne fiiste dage bruge seg første wdi landtz oc riigis regemente/thi bør hanwm al-tid att øffue seg.

Ther ligger føge magt oppaa/ att then som scall worde een god harpere/ opsliider een har pe eller too/ Men nar som een konge haffuer anammett regementett/ oc will tha første lære seg till att regeere/ thet kand icke skee woden menighedtz store schade/ Oc fordi scall hand tilwænies aff barndom (att hand kand deß bæder aff god lerdom regeere oc dømme) att

sitde hoss thenō ther raade oc dømme i nogre
sager/oc nar høffuitzmend oc forstandere til-
settis/oc scall hand oc saa høre andre kongers
oc Fursters sendebud/oc theris bøn oc begæ-
ring/ Men tha scall hand inthet skicke eller be
slutte wden thet stadfestis aff wiise mendtz
samtycke/før end hand kommer till then alder
hanwm giffuer større wiisdom oc meer for-
faring paa alting.

Er thet saa som Homerus siger/ att een kon- Homerus
ge (ther mange twsinde folk/oc saa stor een
tynge er befalett) bør icke at soffue then gand
sche natt / Huoredan Vergilius siger / hans
Eneas war/ huore meget myndre haffuer een Vergilius
konge ledighed till att korte syn tiid/ eller oc Eneas
spylde syn gantsche alder / mett wartaffell/
daabill/dantz/ iagt/geckerij oc daarespill/ el-
ler andett huaserij oc squalder.

Huad dwger then Furste/ ther saa er leedig
oc aarkeløss/ att mæden hand leeger oc daa-
bler/tha forderffuis menigheden mett splid-
actighed/paa alle steder findis roff oc twff-
uerij/fattig almwge trengis till armod oc reeb
aff stor beschatning/the arme offuerfaldis aff Thet er saa
wmilt herschaff/oc gyrige høffuitzmend giøre ylde leegt for
hueff thenom løster oc icke thet som rett er. menigheden.

Hanwm bør icke att soffue som sider till styrett/ megett myndre een konge/ som altid er wdi fare/ Jnthe haff eller inghen strand kand noghen tiid liide saa stor storm som konge riige daglige liide / fordi scall een konge altid waage/ paa thet hand scall icke fare wild/ thi hand thet icke giøre kand wden manghen mand till schade.

VB x

Eett stortt skib/ dyre warre/ oc megett gotz giøre een god skipper icke høgferdig/men heller flittig oc waaghen till theris waretecht/ Saa scall oc een god konge wære dess meer waaghen att hand haffuer mange att styre oc regeere/oc ther wdaff icke wære høgferdig.

Wilthu tencke huore stor befaling thu haffuer teg offuertagett/ tha fattis teg aldrig gerning oc wilthu teg tilwænie att forløste teg wdi menighedtz gaffn / tha fattis teg aldrig løst oc glede/oc nar een god konge thette giør tha giøres hanwm icke behoff till tidkortt att øffue seg wdi løse oc wsømmelige gerninger.

VB x

Rettelige er thette sagt.

Thet er sagt aff wiise mend/ att mand scall altid wdkaare thet leffnett som er best/ oc icke megett løstigt/fordi thet som er gott fran thet første/bliffuer well løstigt mett tiiden/ Saa scall oc een god koning giøre.

Er thet ſaa att een maleere haffuer løſt aff een well formalett taffle/ een bonde deſligeſt/ een wrthegaarſmand oc andre embitzmend haffue oc løſt till theris handewerck / Huad ſcall tha een konge wære meer løſtigt/ end att beſkwe oc betencke ſyn menighed /ſom er bleff uen god oc drabelig aff hans forſyn.

Dog thet er wmagſompt oc twngt att wære een god konge/ tha er thet meer wmagſompt att wære een ond konge Thet ſom ſcal gøris efter høffuiſkhedtz reegill oc natwrins eenfoldidhed haffuer altid myndre wmage / end thet ſom ſcall giøris mett konſtelige fwnd oc ſnedige omſlag.

NB x

Nar thu fordi ſaa tencker/ Thet orlog lagde ieg need klogelige/then ſplidagtighed ſtyllede ieg well wden blodſtyrting/Ther ieg giorde then herre till høffuitzmand tha ramede ieg menighedtz beſte/oc giorde mitt naffn fyldiſt/ Om thu æſt een god konge/ tha fornømmer thu aff ſaadane tancker ſtor løſt oc glede/wdi thitt hierte/ oc ſliig løſt er een Chriſten herre werd/ oc till ſamme løſt ſchalthu mett gode gerninger giffue teg daglig orſage/ oc anden glede oc løſt ſchalthu lade fattig almwge beholde/ther thenom well bekommer.

Thi er thet ſaa wmagelig at wære ond ſom god

Salomon.

Salomon priiſis aff huermand / fordi ther hand haffde eett friitt kaar/ att ynſke huad hand wille/ oc ther till ſchulde faa hueſſ hand ynſte/ tha ynſte hand icke rigdom/ icke ald werdſins regemente/ icke ſyne fienders fornæ- dring/ icke ſtortt naffn eller meghenære/ icke heller werdſins løſt / men wiiſdom / effter huilcken hand kwnne erlige regeere land oc riige/ſom hanwm war befalett.

Midas.

Tweett emod tha ſpottis Midas aff huer- mand/fordi hand wiiſte inthet bædre att yn- ſche end guld Oc fordi bør ther att wære een dom wdi bøger oc wdi leffnett/ Wij ynſche wor konge oc herre karſkhed ſeyer/ loff priiſſ lang alder/ oc ther till oc ſaa riigdom/ Men huar wij rettelige ælſte wor konge/ tha ſchul- de wij alſomeniſte ynſche hanwm thet ſom Salomon ynſte ſeg/oc till eett teghen at hand haffde icke daarlige ynſkett tha war hand loffuet aff gud/ Hwij dømme wij nw thet att gioris mynſt behoff till menighedtz regemen- te/ther alſomeniſte er nytteligſt/ oc høer ther ſynderlige till.

Somme meene wære ſchadeligt till menig- hedtz regemente / att een konge er wiiſſ ſaa ſigindis/Wiiſdom giør hanwm ræd till hier- te oc mod oc wmandelig till ſinde/ Men the

schulle wiide/att thet er icke dristighed/ mod/ eller mandelighed/ nar hand aff wanwittighed inthet rædis/ men thet er een wredelig dierffhed/ eett forswffett oc forbiistrett hierte/ thi scall mand wdi andre felder søge effter konge styrcke/ fordi att ÿ slige maade tha ere wnge oc wforsøgte folck modige oc stercke/ oc galne folck megett sterckere/ Thet er een salig redsle/aff huilcken mand fornømmer tilkommendis fare/ oc kand hende fordi fly/ Huilcken redsle oc saa fortager een mand the ting som bode ere slemme oc schadelige.

Een mercke-lig vnderwisning.

Then scall wære megett forsynlig som scall ene forsee alle mand/ oc megett wiiss som scall rame huermandtz beste/ Thet som gud er offuer himmell oc iord/ Solen i thenne synlige werden/ oc eett øge wdi een leffuende krop/ thet bør een konge att wære wdi syn menighed.

J fordwm tiid nar wiise mend wille bescriffue oc betegne nogett skelligt fwnd att leffue effter/tha giorde the thet mett konstelige omslag/oc lode wdgraffue paa hellige stæder oc belede/fwgle/dyr/oc andre teghen/ huar mett the hemelige wnderwiiste/huorlwnde huer y syn statt schulde seg bewiise/ Oc saa betegnede the konge belede/ The lode formale eett

øge / oc ther hoff een kongelig spyr / att the twenne ting schulde wære liffsins regill / merc kindis ther mett / att een konge schulde haffue saa fast eett sind / att hand schulde aldrig træ-de fra rett oc skell. Oc ther till mett schulde hand haffue stor fornwmstighed oc tilsyn / Thet første mercker spyrin / thet andett / øgett.

NB Somme malede een konge spyr meet sligtt fantzwa / offuen paa spyrin malede the een storck / ther schulde wære mildhedtz teghen / oc wnder spyrin rett grwmpt dyr / merckendis ther mett / att nar onde oc grwmme begæring begynte att regneere wdi kongins sind / som ere wrede / heffn trengsill / wold / oc offuerfald / tha schulde mildhed oc mischund offuer sitt fæderne land / twinge oc tæmme desse dyr.

NB

Plutarchus Thebani

Som Plutarchus scriffuer / The folck som kal ledis Thebani haffde blant theris hellige be-lede nogre som wore sidindis / oc hendeløse / oc thet ypperste blant thenom war oc saa øgenløst / Att the wore sidindis / thet mercker att the som regeere andre / schulle haffue the-ris løse begæring saa wnderdanige oc stillede att the schulle inthet bulder gøre / men wære stylle som the waare sidendis / Att the waare hendeløse / thet mercker att the schulle icke tage sinwgensætt for lande rett / att konghen som

ypperst war / war bode hendeløff oc blind /
thet mercker / att een konge scall icke alsomenist-
te træde fra thet som rett er for gwnst oc gaff-
ue skyld / men icke heller dømme efter noger
mandtz ansigt / fordi hanwm bør att anamme
alle sager mett øern / oc icke mett øghen eller
hender.

Scall oc een konge lære wiisdom aff syne kon
gelige teghen oc smycke / Huad betegner konge
smørilse / andet end stor mischundhed? Huad
mercker kongelig krone andett end een fuld-
kommelig wiisdom? Huad mercker halss-
baand oc guldkæde andett end alle dygders
samfwnd? Huad ædele steenis atskillige klar-
hed / andett / end att alle dygder som ypperlige
ere thenom bør een konge att haffue? Huad
mercker brendindis purpur klede andett end
een brendindis oc inderlig kerlighed / som ha-
nwm bør att haffue til syne wndersotte / Huad
mercke hans Waben andett / end att hand
ænthen scall lignys syne forfædre / om the haff
ue wærett gode / eller oc offuergaa thenom
wdi dygd oc godhed / Huad mercker thet
swerd som bæris for hanwm / andett end
hans menighed scal wære tryg vdaff swerdtz
beschermilse / induortis fra forgifftige schalcke
oc wduortis fra riigens fiender.

Kongelige tegens bemerckilse

NB. Een god kongis embede er først att hand scal wele alt thet som gott er/ ther nest scall hand offuersee i huess maade ontt kand formeenis oc fordriffwis/ oc gott kand optagis øgis oc stadfestis/ Maa komme thet er een anden mand nock att hand haffuer eett gott hierte/ thi att laaghen paamynder hanwm/ oc forstandere bescriffue hanwm huad hand giøre scall/men wdi een konge er thet icke nock/ att hand er god wden hand er oc saa wiiss/ om hand scall wele the ting ther ere alsombest/thi att wiisdom scall leedsage hanwm till the ting som schulle ønschis oc begæris.

Fødzill och stæmme for wden wiisdō ere icke nock til regemente

Een konge som inghen wiisdom haffuer/ oc ther belede som Croesi eller Cyri titell staar paa thenom skill inthet at/wden thet/att samme belede fornømmer inghen mandz schade/ men een ond konge aber seg menigheden till stor forderffue.

NB Thu scall icke agte teg aff rigdom/ legoms stercke eller deylighed/men aff sind oc hierte/ Icke scalthu heller holde teg for thet/ som mennischin giffuer teg mett loff oc priiss/ men døm teg altid selff aff thyne egne gierninger.

Then stwnd thu æst een konge tha tilleg teg inghen priiss eller ære/ wden then som een

konge er werd oc sømmelig / Priser noger mand thyn deylighed / tenck att i saa maade priisis qwinner / forwndrer noghen at thu æst well talinde / tenck att then ære høer sophister til oc thenom ther wij kalde oratores / Priser noger mand thyn styrcke / tha tenck att then ære høer kemper till oc icke konger / Om noger priser thyn høghed skalthu saa tencke / Thenne priser meg rett om aff høghed kand dragis nogett gott / Noghen priser thyn rigdom / tenck att slig ære høer købmend till / Oc fordi nar thu haffuer sliig priiss hørt / tha schalthu wiide oc tencke / att thu haffuer end tha inthet hørt / huar wdaff een konge bør att prisis.

xlviij

Ihuess maa de konger ret telige priisis.

Huad priiss bør tha een konge att haffue? Sandelige om hand haffuer øghen bode fore oc bag / oc som Homerus siger om hand er meget wiiss / oc kand agte thet som fræmfarett er / oc well offuersee thet som komme schall / Ther nest om hand haffuer wiisdom till menighedtz gaffn / oc icke till sitt / dog hand er seg selff wiiss nock / nar hand ramer menighedtz beste.

NB

Homerus

Om noger mand wille saa prise een læge / hand er deylig / stærck / feed / riig / hand er een mectig daablere / springere oc sangere / oc kand well leege kasebwld / tencker thu icke strax

huad hører thet een læge till? Saa schalthu oc tencke nar gecke oc the ther smygre kwnne priise teg i sliige maade/ Huad kommer thet een konge wed?

Saa høre wij konger wnderstwndwm priisis.

Een læge bør att kwnne trenne ting/ Først scall hand kwnne lægedoms konst/ oc wiide siwgens oc kroppins styrcke som siwghen er wdi/ oc huad lægedom hand haffue scall till huer siwge besynderlige/ Ther nest bør hanwm att wære een tro mand/ oc icke andett agte end then siwgis karskhed/ thij att hoffmod oc gyrighed haffue bedragett manghen mand till att giffue eedyr for salig lægedom/ Fremdelis scall hand ther till gøre all syn flytt att then siwge kand worde karsk oc swnd/ Desse samme ting bør een konge megett meer att bewiise mod syn menighed.

18.

Aristoteles
Nereus
Milo
Maximinus
Tantalus

Aristoteles wdi syne regemente bøger/wil icke att een konge scall haffue Nereri deylighed/ icke Milonis styrcke/ icke Maximini høghed/ icke Tantali rigdom/inthet aff desse ting ynske hand een konge/ Men huad tha? Sandelige een fuldkommelig dygd/ Wdi andre ting war hand till fredtz mett maadelighed/ men dygd wille hand att een konge schulde haffue fuldkommelige.

Kanthu bode wære een god konge oc een god mand/tha haffuer thu eett merckeligt embede/ men kandthu icke wære bode/tha er thet bædre att thu offuergiffuer kongedømmett end thu scalt wære een ond mand/ Offte findis een god mand/som wore tha icke een god konge/ men inghen kand wære een god konge/ mett mynde end hand er iw oc saa een god mand/ Dog (deſſ wær) att konge wilkaar ere nw ther till komne/ att desse twenne ting kwnne icke saffnis / saa att thet holdis for geckerij/om then som bescriffuer een konge siger/hanwm bør att wære een god mand.

Kongers dag lige betenckilse.

Thu kantt icke wære een konge wden thu regheris aff gott skell/ thet er wden thu effterfølger raad oc rett/ emod thyne sindtz løse begæring/ oc icke kandthu heller biwde offuer andre/ wden thu wilt selff lyde dygd oc høffwiskhed

Thenne tyranne røst (Saa will ieg/ oc saa biwder ieg/myn willie er skell oc sag nock) scal wære langt fra een konge/oc megett meer thenne røst/som huermand nw siger till spott oc spee / Folck hade then the rædis/ Att effterfølge syn løse begæring / høer tyranner oc qwinner till/ oc rædsle er een ond gæmmere/ till thet som scall wære langwarigt.

Sandelige er thet een tyrãne røst oc mening.

Thet scall wære een kongis ewige agt / att hand scall inghen wele ont / men alle gott / oc serdelis syne wndersotte / Thet som ont er / scall hand ænthen fordrage eller læge / effter som hand tencke kand att menigheden behoff giøres / Then konge som icke haffuer thette sind offuer syn menighed / hand er een tyran.

Om noger mand kalder teg een røffuere oc een tyran / ther som hand schulde kalde teg een konge / mwnne thu icke thet tage till mystycke / oc pyne hanwm ther fore som forschyldett wore / fordi thet wore een stor forhaanilse / oc then ther icke burde att fordragis / Men nw schalthu saa tencke att then megett meer forhaaner seg selff som will thet wære / een anden kalder hanwm / Thet er meer at wære een tyff end att kaldis een tyff / oc thet er større synd att skende een iomfrw / end att breyde then / thet giortt haffuer /

Wilthu høre gott om teg / tha scall thet hende teg / om thu giør thyn flytt att wære thet thu wilt kaldis / thet loff eller priiss er icke santt som sigis aff redsle / eller oc giffuis aff thenom som smygre kwnde /

Oc tha gaar thet ylde till / nar folckett taar icke tale om een kongis leffnett / oc gerninger /

kwſkede aff trwſell oc redſle/ fordi ſaa megett som nw tieſſ/ tha ſchulle wore efterkommere tale/dog ther fantz aldrig noger tyran ſaa forfærlig/att hand alle twnger kwnde ſtylle. xlix

Ther talisoc meget vnder rooſen

NB.

Thet ſcall een Chriſten heerre agte oc wogte ſom Seneca merckelige ſiger/ att iblant thenom ſom haffue konge naffn/ findis nogre aff ſaa onde wilkaar/att ther ſom thu lygner thenom mett Phalaride/ Dionyſio/ oc Polycrate/Hueſſ naffn all werden beſpotter/tha ſchulde deſſe icke ſynis tyranner mod thenom/Icke ligger ther heller magt oppaa huad wey thu gaar / men hwartt thu haffuer agthet teg/ Then ſom ſeer till menighedtz gaffn / hand er een konge/ men then ſom ſeer till ſitt eghet gaffn/ hand er een tyran/ Huad naffn ſchulo wij fordi giffue thenom/ ſom oppeholde theris ſalighed mett menighedtz ſchade oc forderffue/oc ere tyranner i handell oc gierning/ dog att the ere falſchelige konger till naffn?

Seneca.

Phalaris
Dionyſius.
Polycrates

Plato forbød wdi ſyn low/att noghen ſchulde ſige gud wære ſag till thet ſom ontt er/ fordi gud er naturlige god. Men een konge er gudtz belede/om hand er ellers een rett konge/oc fordi ere the konger langt fra thette belede/ ſom ere begyndilſe oc ophoff till hueſſ onde/ ſom findis wdi mange land oc riige.

Plato.

NB

Icke scall hellet then høris ther saa wille sige/ thette er att sette een konge till rette/ Fordi att then setter hanwm meer till rette/ ther lader hanwm sømme the ting som ere emod dygd oc høffuiskhed/ Huad er att sette een konge till rette/ andett/ end giøre hanwm slig som menige folck pleye att wære/ som er att tiene wrede/ wkyskhed/ høgferdighed/ gyrighed eller oc att leffue wdi geckerij oc daarschaff/ Thet motte iw wære een arm ting/ att thet schulde icke maa sømme een konge/ som dog sømmer gud.

Huad er att sette een konge till rette

Gud lader seg icke andet sømme end thet som dygdeligt er/ oc gott skell giffuer seg/ oc hueff hand andett giorde/ tha wore hand icke gud/ Huilcken som will fordi att thet scall wære een konge sømmeligt som er emod naturligt oc gott skell/ huad giør hand andett end fratager hanwm kongelig ære/ oc gør hanwm een aff the slemmiste som findis wdi noger menighed/

NB

Een konge scall icke blugis att wære høffuiskhed wndergiffuen/ effter thi att gud saa er/ icke scall hand heller meene seg att wære deff ryngere konge/ nar hand aff syn yderste magt efftersølger then himmilsche konge.

Thenne oc anden sliig god sæd scall strax plantis wdi thet wnge bryst/aff foreldre/ aff fostermoder/oc aff tucktemestere/Thette scall hand lære aff willighed/ wnød oc wtrengd/ fordi thet er beqwempt att een herre scall saa læris som mett tiiden scall regeere offuer wil- lige oc frij folck/Hand scall lære att elske dygd oc att haffue wederstyggilse till all fwlhed/ oc fra thet som ont er scall hand holdis mett blugsill oc icke mett redsle/ Oc endog att een god Furstis haab er ther wdi att hans seeder ere forbædrede/ oc hans løse begæringer ere stillede/ tha er thet største oc beste haab wdi gode oc retsindige meninger/ fordi att blugsill forbædrer offte onde seeder/løse begæring for tagis oc saa mett alderin oc retsindig lerdom/ men huar wdygd er lerd oc indrwckin/ oc mee nis at wære dygd/oc thet holdis for een konge som er wærre end een tyran/ thet er/ nar som the kelder ere forgiffne/aff huilcke liffacktighed schulde komme/tha er thet ont att læge nogen kranckhed/ Oc fordi scall læremesterin mett thet alderførste som sagt er/ wdælte onde oc wrange meninger aff een kongis bryst/oc plan te saa gode oc retsindige meninger i samme sted

Plato.

At een konge schall seg wogte for thet folck ther smygre kand

Fordi smyger er een farlig gest

Thet regemente som nw bescreffuet er/kand icke holdis/wden the som smygre kwnne/trengis langt fra een herre oc een konge Stormecktige herrers salighed er altid bespænt mett slig pestilentze/ oc helst fordi att wij aff natwrins skrøbelighed / høre heller smyger oc thet oss behaffueligt er end thet som santt er/Oc fordi att stormecktige herrer wente seg icke falskhed/ tha kwnde the for henne icke wogte seg/oc helst fordi the wdi alting ere icke nock forfarne.

Fordi er smyger een farlig oc een forferlig ting.

Oc att inghen scall thette forglemme/eller meene att ther kommer føye schade aff smyger/ tha scall een konge wiide oc legge paa sinde att heele keyseredømme oc riige ere aff smyger grwndelige forderffuede/ Oc altid nar wij læse noger menighed wære forderffuett/ tha finde wij att the som smygre kwnne/ haffue regeerett spyllett.

Thet wiste oc well Diogenes/ then tiid hand atspordis / huilckett dyr skadeligst war / oc swarede saa/ blant wilde dyr een tyran/ men blant spage dyr then som smygre kand. lj Diogenes

Thenne farlige pestilentze som er smyger/haff uer mett seg eett søtt edyr/men dog saa forgiff tigt/ att mange konger haffue ladtt seg gecke oc daare aff thenom ther smygre kwnne.

Thi scall then fostermoder først wdkaaris/ som er langt fra thēne ondschaff/eller oc gant sche lidet aff hanwm besmittet Fordi at qwin ne kiøn pleyer altid att smygre/oc ther till met gaa the oc alle gerne i theris moders feeder oc fodspor/ Oc nar slig sød snack oc blød opfø/ dilse pleyer gerne att forderffue børns gode natur/ tha schule qwindfolck trengis langt fra een konge/ fordi the ere bespente mett twenne wting/som er geckerij oc smyger.

Qwinner schulle icke wære i kon/ge raad

Ther nest scall hanwm skickis till selschaff the staalbrødre/ som ere tucktige oc erlige i see/ der/ eller om the ere icke/ tha schulle the ther ti[..] læris aff hans tucktemestere/ saa att the ere løstige i theris snack oc tale/ men dog for wden smyger/oc ther kwnne saa qwemmelige tale/at the paa wild platt inthet ænthen digte

eller liwge Men om tucktemesterin oc huore-
dan hand scall wære/ er tilforn nock omtalett.

NB Ligger ther oc stor magt oppaa/ huad dag-
lige tienere hand haffuer/ fordi ther findis
mange/ som snarlige lyde børns løse oc wfor-
standige begæring/ ænthen aff daarschaff el-
ler oc fordi the wente thenom ther fore gwnst
oc gaffue/ Fordi scall mand wdsøge the tiene-
re/ som ere hiertige oc heele oc retsindige/ oc
thenom scall mand forfære fra smyger/ mett
wnderwiisning oc trusill/ oc stwndwm be-
skencke thenom ther till att the som tilbørligt
er/ well staa theris befaling fore/ Oc her till
kwnne thet megett hielpe/ nar then obenbare
pyntis/ ther paafwndis att haffue mett tale
eller tieniste kommett een konge i then handell
som hanwm icke well stode/ Oc att samme
tienere oc saa pyntis till døde/ om brøden fwn-
dis merckelig oc stor.

Huordane kongers dag lige tienere schule wære

Icke scall thet heller synis att wære grwmpt
oc wmilt/ att liffuett tagis aff then/ som be-
smitter oc forkrecker thet alderbeste/ ther land
oc riige besiider/ effter thi wij offte tage liffuett
aff then som haffuer staalett faa penninge/
oc thet gøre wij for wden all gammill oc merc
kelig low/ Men kwnne thet icke wed tagis for-
di thet synis eett nytt fwnd (dog att Alexan-

der Keysere i Rom lod binde Thurinum till een pæll att røge hanwm till døde fordi hand saalde røg) tha kand ther dog tiltenckis eett konsteligt omslag / om hand wore fwnden i noghen anden halssløss gerning/ Men dog schulde hans pyne saa forkyndis/hanwm fordi wære pyntt/ att hand een tilkommendis kongis sind oc natur haffde forderffuett mett eett forgifftigt smyger/ Straffis oc pynis then som icke kommer till rett regenschaff mett indtægt oc wdgifft megett meer synder een forgifftig smygrere mod menigheden/ som forgiffuer een kongis wngdom/mett tyranne stycker oc meninger / end then som stiell een føge ting aff hans fadebwr.

Alexander Thurinus

Then som forfalscher kongens myntt/ hand straffis mett atskillige pyner/ Oc the som forfalsche kongens sind oc natur schule haffue løn oc læn/ Oc thet giffue gud att Carneadis ord wore icke saa sande som the ere/oc synderlige blant Christett folck/ ther sagde Att inthe læris saa rettelige aff konge børn som att riide/ fordi att wdi alle ting tha skonis oc smygris for thenõ/ men een hest som icke forstaar/ huad heller een ædill mand eller wædill/ riig eller fattig/konge eller fattig swend siider paa hanwm / oc fordi kaster hand aff om hand icke rettelige siidis.

Carneades

Att riide læris rettelige aff konge børn

Deſſ wært/ Wÿ ſee thet offte ſkee/ att icke al=
ſomeniſte foſterqwinner/ daglige ſtaalbrødre
oc tienere ſmygre for konge børn/ men oc ſaa
theris tucktemeſtere/ſom agte theris eghen for
dell/ icke ther till ſeendis huore god the lade
konghen/ men huore riige the kwnne fare aff
tieniſten/ Paa wild oc wenſchaff tale oc ſaa
the ſom ere predickefædre oc lære gudtz ord/
att the kwnne oc forhuerffue kongers oc the=
ris tieneris hyldiſt oc gwnſt/eller ſynis the no
gett att ſtraffe tha ſmygre the aldermeſt/

alle folck ſmy gre gerne for konger.

Dog giffuer ieg thet icke magt att ſomme met
ſtort rob oc bulder i theris predickin forhaane
oc tale forſmædelige om konge leffnett/ eller
ſeeder/men thet æſcher ieg aff thenom/att the
kwnde fræmſette een god Furſtis belede/ w=
den forſmædilſe/ oc icke priiſe thet wdi een
Chriſten konge/ ther hedninge haffue ſtraf=
fett wdi hedinſche konger/ Oc icke paa myn=
dis kongen heller aff ſyne høffuitzmend/hans
raadgiffuere raade hanwm icke heller wenli=
ge/ydermere konghens friibaarne mend/fordi
the haffue atſkillige wilkaar oc ſeeder/ arbey=
de alle paa konghens hyldiſt / ænthen ther
mett att twinge theris wwenner/ eller oc att
formeene theris eghen ſchade/Preſter ſmygre
oc ſaa/ oc læger giøre oc ſaa/ Oratores oc ſen=
debud the ophøge konger oc Furſter met ſtort

loff oc priiſſ/ oc att høre thenom holdis nw for ſtor høgtiid/ Eett ſalighedtz ackere war ther till/ſom dog offte ſwyger oc feyll/ oc thet ere the ſandelige ſom kaldis kongers ſcriffte fædre/fordi ther ſom the wore retſindige/ tha motte the kerlige oc rwndelige wnderwiiſe konger i thet hellige ſacrament ſcrifftemaall/ men thet hender ſeg offte/att nar ſom huer ag ter ſitt eghet gaffn oc profiitt/ tha glemmer hand menighedtz beſte/ Men myndre ſchade gøre Poeter oc rethores/fordi huer mand wed att the meer priiſe konger aff theris konſt/ end aff kongers forſchylding/Megett meer forgiiff tige ere ſpaamend / ſom loffue konger langt liiff/ſeyer/oc offuerhand/land/riige oc andhen ſliig werdſlig begæring.

liij

Oc fordi er ett ſacramenteligt ſcrifftemaall ſaare nytteligt och børligt

Om ſpaamend oc ſtiernekickere.

Somme loffue the bradød/ ſchade oc modgang / oc ther till bruge the twenne natwrins fiender/ſom ere haab oc redſle/ iblāt ſpaamēd rægnis oc thet folck/ſom mand kalder ſtiernekickere/ ther pleye att ſige oc tale om tilkōmende ting/effter himmilſche teghens wnderwiiſning/ Men om ſliig handell oc ſpaadom/ er wiiſdom konſt eller ey/ bør icke att bewiiſis paa thette ſted / dog att ſamme konſt ſom hwn nw brugis er een farlig oc forgiifftig peſtilentze blant werdſlige ting.

Men the ere tha megett meer forgiifftige/ som kwnne smygre aff konst mett stor friihed/ saa att nar the synis i noger ting att wære mod-standige/ tha tilskynde the alsommæst/ oc nar the straffe tha priise the mæst/ Sligt folck be-

Plutarchus

screff Plutarchus merckelige i then bog hand kalder/ skylsmysse emellom een sand wæn oc then ther smygre kand.

Twenne tiider taghe snarlige wed smyger/ barndom aff wanwittighed/ oc alderdom aff skrøbelighed/ men wdi mennischins gantsche alder tha findis daarschaff/ som altid haff-uer mett seg syn eghen kerlighed/ oc sitt eghet

Plato

behaff/ oc fordi rættelige paa mynte oss Plato/ thet smyger wære farligt/ wdi huilcket noger mand smygrer oc offuerdrager mett seg selff/ fordi mand steder snarlige andre att gøre seg thet/ som hand gerne gør seg selff.

Appelles NB
Alexander

Findis oc eett tigindis smyger/ som er wdi for malning/ belede oc titell/ Saa smygrede Ap-pelles for alexandro magno then tiid hand for-malede hans belede/ oc liwnyld wdi beledhens hand/ ligerwiiss som hand haffde wærett myndig oc mecktig offuer yld oc elementer/ Oc Octauius Keysere haffde ther aff glede oc

Octauius
Apollo

frygd att hand maledis effter Apollinis bele-de/ som war een affgud/ Store belede som oss

nergaa mennischelig høghed / høre oc saa till thette tigindis smyger / oc dog att sliige ting ere rynge / oc synis at haffue føge paa seg / the haff ue dog megett hiem att bære / oc fordi bør the / nom att controfeye oc wdstaffere een konge / i thet skick / fantzwn oc kledebon / som hanwm sømmer oc beqwem er / som kand betegne oc bewiise een wiiss oc god konge. liig

Oc wore thet gott att theris belede maledis mett noghen gerning / oc icke marckeløse / Alex ander war malett siidendis ligerwiiss som hand haffde hørtt sager oc thet eene øre war tilluckt / att thet schulde bliffue wkrenckt till att høre saghens wederpartt / saa scall oc een kon gis belede controfeyes / Eller oc saa / som Darij kongis belede war formalett / mett eett æble wdi syn hand / eller oc Scipionis belede / ther gaff een fanghen iomfrw syn festemand w krenckt igen / oc ther till mett thet guld som hen nis foreldre betalede hennis fengsill mett / Mett sliig formalning schulle konge hwss pry dis oc smyckis / oc icke mett the ting / som lære løsacktighed / høgferdighed eller wmildhed. Alexander Darius scipio

Dog will ieg icke att heder / ære / oc titele schu le nægtis eller sønyes konger / men ieg will att the schule haffue sliige titele som thenom paa mynder / huess theris embede tilhør / thet er /

ieg wille heller att the schulde saa kaldis/ goe
de/ wkrenckelige / mylde / oc barmhiertighe/
wiise/ welgernings mend/ hiertige/ waagne/
sagtmodige oc then som forarbeyder menig-
hedtz beste/ Slige titele oc bynaffn schulde ha-
nwm heller giffuis/ end hand schulde kaldis
æreful woffuerwindelig / stormecktig/ seyer
fuld oc andre deſſ liigis smygrindis bynaffn
som c e høgbyrdig Furstelig oc naadelig/oc
andre guddoms naffn/ther ieg will nw icke for
tællie/dog giffuer ieg thet magt att wij aff een
gammill och almyndig seed kalde Paffuen
i Rom alderhelligste fader / fordi hand aff
sliig titell paa myndis huoredan hanwm bør
att wære/ meer end hand kalledis alsomrii-
gist eller alsommegtist.

Sliige by-naffn schulde Furster haffue

NB Kand thet icke anderleedis skee/ end konger
schule iw høre sliige bynaffn/ tha schule the
dog andre ting icke forlade/ wdi huilcke the-
nom bør meer att forlyste seg/ Alexander then
strenge forfwlde alle thenom mett pyne oc
had som smygre kwnne/ oc war noghen be-
fwnden/ther føyde syn tale effter smyger/eller
wdi syne lader oc fackter gaff smyger till ken-
de/ tha lod hand strax mett haanhed forwiise
hanwm fra seg/ Men war hand then mand/
som ey war beqwempt att hand schulde for-

Alexander Seuerus

haanis/tha straffede hand hanwm mett eett skarpt oc wret ansigt.

Thi scall eett konge barn paamyndis/ att nar thet scall end høre slige bynaffn/tha scall thet wende seg thenom till gode oc gaffn/ Maa well skee/thet kaldis sitt fæderne landtz fader/ tha scall ther saa tenckis/ att ther gaffs aldrig konger bynaffn/ ther thenom saa well stod/ som thet/oc serdelis gode konger/oc fordi scall hand ther till gøre syn flytt/ att hand er werdiig thet bynaffn/oc tencker hand thet/ tha er samme titell hanwm een paamyndilse/ men tencker hand andett/tha er hand hanwm eett smyger.

Hand kaldis stormecktig oc woffuerwindelig/ tencke seg huore thet er wbeqwempt att then kaldis woffuerwindelig/ som lader syn eghen wrede offuerwinde seg selff eller som daglige offuerwindis aff wkyskhed/ eller nar hoffmod bedrager noger mand huortt thet will/ Then er alsomeniste woffuerwindelig/ ther will inghen løff begering fyre/ oc lader seg aff inghen ting bedrage fra thet som rett oc dygdeligt er.

Nar hand kaldis alsomypperst/tha scal hand tencke/ huore een konge bør ther fore att kom-

me alting wdi fred/ rolighed oc gode pynte/ Men nar hand aff hoffmod oc wrede/ fører bulder oc trette/ figt oc orlog blant alle ting/ tha pryder samme titell hanwm inthet/ men breyder hanwm syn skam oc last.

Thiisom her offuerwin-dis maa icke kaldis w off-uerwindelig.

Nar hand kaldis hederlig oc erlig/ tha tencke seg att ther er inghen sand heder oc ære till/ wden then som kommer aff dygd oc dygdeli-ge gerninger/ Findis fordi noger konge som wkyskhed giør fwl oc slem/ gyrighed befrenc-ker/ oc hoffmod besmitter/ huad er tha erlig-hedtz titell/ wden een paamyndilse om hand far wild aff wanwittighed/ eller oc een spotte-lig snybbe/ om hand witterlige synder.

Een mercke-lig tancke

Nar som hand hører syne land oc riige be-neffnis/ tha scall hand icke forheffue seg/ som hand wore ther offuer een myndig herre/ men saa scall hand tencke/ huore manghen mand ieg er plictig att bewiise meg een god konge.

Er thet saa att noger mand bær hanwm fore høgbaarinhedtz/ Furstelighedtz oc naadelig-hedtz bynaffn/ kõme seg i hug att sliige naffn sømme inghen/ wden then som regeerer land oc riige effter gudtz exempill.

Oc nar som hand høer merckelig digt seg till loff oc ære/tha scall hand icke strax giffue thet magt/men er hand icke sliig som hand sigis ther wdi/tha tencke seg/att hand paamyndis/ oc gøre syn flytt ther till/att hand kand wære samme priiss werd/men er hand nw sliig som hand sigis att wære i samme digt/tha legge seg ther paa wynd/att hand kand forbædris/

Scall hand oc saa haffue mystancke till screffuen low/fordi hwn smygrer oc tiit oc offte for een konge thi hwn er till hobe sætt oc digthet aff thenom/som wore keysere oc konger besorne.

Een konge scall haffue mystancke til screffuē low.

Nar som loghen siger att een konge er icke pligtig att lyde loghen/effter thi hwn er hanwm wndergiffuen/tha wogte seg hand icke strax tencker alt thet wære seg sømmeligt hanwm løster/ Wdi een god Furstis hender maa mand alting sette /wdi een naadelig Furstis icke alting/men wdi een ond Furstis hender inghen ting.

Huad ther maa settis wdi een furstis hender

Gantsche klogelige/raader Demetrius Phalereus konger oc herrer/till att læse i bøger Fordi the finde thet offte screffuet i bøger/som theris wenner icke taare thenom tilsige/men

Demetrius Phalereus

før end hand thet gør / scall hand berede seg mett wiise tancker i saa maade.

Maa komme att then bog thu læss er digthet aff een hedning / oc thu æst een Christen mand som læss i samme bog ther endog hand scriff uer megett gott / tha bescriffuer hand icke ret-telige een god kongis belede / oc fordi wogte teg / att thu thet icke altid gør / thu ther screff-uett finder / men alting schalthu lygnæ oc maade effter gudtz low oc regill.

Oc fordi scall thet synderlige agtis / huad bø-ger een konge scall læse wdi / nar ther paa er stortt forskell / huad børn tilwænies att læse mett thet første / oc serdelis konge børn / Wreen oc whøffuisk snack besmitter offte een god na-tur / men een ond leytze megett meer / The dwmme bogstaffue omwendis till mennisch-ins seeder oc natur / ther dog er bøielig till ondschaff oc skrøbelighed.

Ligerwiiss som eett barn ther aff natwrin er hastigt / flux / glubinde oc framfwst snarlige bedragis till grwmhed oc tyranne stycker / om thet læss wbered Achillem / Alexandrum then store Xersem eller oc Julium Cesarem.

Achilles
Alexander
Xerses
Julius Ceser

Oc wille noghen lyde mitt raad / tha schulde ett konge barn strax thet kwnne tale latine / læris wdi Salomonis bøger / in prouerbiis eius / in Ecclesiastico oc libro sapientie / dog icke saa / att noghen schulde giffue hanwm thet dybelige fore / effter then hellige scrifftis firæ wdtydninger / men wnderwiise hanwm beqwemmelige mett faa ord aff samme bøger / wdi the stycker som een god konge welstaa / Oc først scall hand lockis till att ælsche bode læremesterin som bøgerne screffuet haffuer / oc lerdommen desligest / Thu æst skickett till att reghere land oc riige / Oc Salomon lærer then konst som ther hører till / Thu æst nw een konge søn oc i fræmtiiden een konge / Hør fordi then alderwiisiste konge / som lærer oc bereder syn søn till att reghere land oc riige lvij Salomon

Ther nest scall ett konge barn lære then hellige læst / men her ligger stor magt oppaa huore barnett kand tildragis att ælsche Jesum Christum / som haffuer oss først lærtt then hellige læst / Thette staar megett i hans fornwfft som barnett lære scall / om hand thet giør kortelige / klarlige / lystelige oc krafftelige / Dog scall hand icke lære hanwm alt thet som læsthen indeholder / men thet som er een konge anrørindis / oc the ting som kwnne fordriff Om then hellige lest.

tte aff konge bryst/ forgifftige oc onde menin-
ger/som nw ere aldmyndelige wedtagne.

Plutarchus. Ther nest Plutarchi wiise tale/ seeder oc leff-
net Inghen ting findis ther till saa merckelig
som samme Plutarchi wiise tale oc snack Oc
fordi wille ieg att the schulde hanwm foregiff-
Seneca. uis /synderlige for noger anden lerdom/ Nest
Plutarchum setter ieg Senecam ther met syn
scrifft oc lerdom wnderlige tilskynder oc op-
tender till høffuiskhed / oc drager then ther
hanwm læss fra wbeqwemme ting/ oc altid
borttager tyranne regemente.

Aristotel es Scall oc megett wddragis aff Aristotelis bø-
Cicero ger/ som ere om stæders regemente oc kaldis
Politica/ oc aff Ciceronis høffwische giernin-
gers bøger/ som kaldis Officia Ciceronis /
Men om desse ting haffuer Plato screffuet al-
lerbest/ oc Cicero effter hanwm wdi syne low
bøger/The bøger hand screff om menighedz
regemente ere forgangne.

Oc endog mand henter aff historier stor for-
nwmstighed / tha henter mand oc saa aff the-
nom stor forgifftighed/wden the læsis mett
stor grantsche/ See till fordi att store herre
naffn/ oc ler de mendz ord oc rygte/ som aff
gammill tiid haffue wærett i agt oc amyndil-

ſe/ bedrage teg icke/ Herodotus oc Zenophon lviij
wore boode hedniге/oc mæſt haffue the fram
ſett een ond kongis belede/Dog att the haffue Herodotus
alſomeniſte ſcreffuett hiſtorier/ fordi the æn- Zenophon.
then wille wellyſte folck eller oc beſcriffue een
god kongis belede/ Saluſtius oc Liuius dog Saluſtius
att the ſcriffue megett merckelige oc altſam- Liuius
men aff dyb konſt oc forſtand/ the giffue tha
alt thet icke magt/ ſom the fortellie oc ſcriffue/
men tha priiſe oc loffue the ſempt/ ſom een
Chriſten konge icke ſemmer eller welſtaar/
Nar thu hører Achillem/ Xerſem/ Cyrum/ Achilles
Darium oc Julium Ceſarem/ tha ſcalthu icke Xerſes
lade ſtore oc forgengelige naffn røre eller be- Cyrus
drage teg / fordi thu hører icke andett end Darius
grwmme oc wbarmhiertige røffuere / Saa Julius ceſar
kalder Seneca thenom wnderſtwndwm. Seneca

Men findis noget iblant theris ſcrifft ſom een
god konge welſtaar/thet ſcalthu tilhobe ſanc-
ke/ ſom thu læſde ædele ſteene aff drick oc
ſkarn/Aldrig war noger tyran ſaa ſleem/ther
ey nogett ſaa blænnede i ſyne gerninger/ att
war thet icke end kommett aff dygd thet kwn-
ne tha søgis effter dygds exempill.

Phalaris

Megett er wdi Phalaridis breff ſom well be-
kommer een hellig konge/ oc kongelige neck
wende hand till Perillū thet grwmme fwnd/ Perillus

som hand paafand till att pyne mett then tiid hand lod hanwm selff først forsøge samme pyne.

Alexander Darius

Megett giorde Alexander aff geckerÿ oc daarschaff/ men rettelige war hand Darÿ kongis qwinner wbewaarett/then tiid the førdis hanwm grebne wdi hender/oc rettelige lod hand følge fra seg eett qwindfolck/ ther hand fornam att hwn war een mandtz ægte hwstrw/ Slige exempill aff mange schulle woddragis/ Fordi att hedinsche exempill som gode ere/op tende meer till dygd/nar wiÿ saa tencke/Effter thi att een hedning oc een tyran war saa dygdelig emod syne fiender/ oc barmhiertig offuer thenom/ megett meer bør meg een Christen konge thet att bewiise/Effter thi att qwinner saa giorde/ megett meer sømmer mend thet som erligt er/ Item er thet saa att nogett staar een hedning ylde/ meget wær staar thet samme een Christen konge oc herre.

Aff ont kand mand gott woddrage

Onde exempill kwnne oc saa brugis till gode/ Som nar thu læsſ att Julius Keysere hand brugede syn fornwmstighed/oc store forstand till høgferdighed oc hoffmod/ saa bruge thu same ting til landz oc riigis beste/ Oc nar thu agter hans leeffsalighed mett huilcken hand

betæckte sitt weldige tyranny/ tha bruge thy lx
samme leeffsalighed emod thyne wndersotte/
att the ther fore kwnne elsche teg.

The wærste kongers exempill/meer optendne
stwndwm till dygd/end the bæstis/Huem er
then som icke hader gyrighed/ nar hand læss
att Titus Vespasianus lagde exiiss oc skatt Titus
paa all twætt/ bode reen oc wreen/ oc sagde vespasianus
thet war een god luckt som baade falder aff/
Oc then forbannede røst som Nero bød syne Nero
høffuitzmend/ saa sigindis/ Thu weest huess
teg haffuer behoff/see till att inghen beholder
nogett igen/ Huilcken som will læse wdi his-
torier huad som forekommer/ tha kand hand
i sliige maade/ thetbruge seg till gaffn / oc
wende till eett gott regemente.

Aristides
Epaminon-
Iblant saa mange konger oc herrer/ schalthu das
wdkaare the alderbeste/som Aristidem/Epa- Octauius
minondam/ Octauium/ Traianum/ Antho- Traianus
nium pium/ Alexandrum/ Mammeam/ dog Anthonius
scalthu icke efftertølge thenom wdi alle ting/ pius
men thet beste schalthu wdlæse aff the alder- Alexander
beste/effter thi thu finder oc thet i Dauid oc Mammea
Salomone teg bør att sky oc fly/ dog the wo- Dauid
re priisede oc loffuede gode konger aff gud. Salomon.

Fordi huess thet icke burde saa att wære/ tha kunne inthe wildere creatur optenckts/ end then Christen mand/ som sette seg till exempill/ Alexandrum/ Julium/ oc Xersem/ huess leffnett oc regemente hedinsche scriffuere oc saa straffe oc foragte/ Oc som thet er een arm ting att offuerwindis aff thenom/ om the haffue giortt nogett gott/ saa er thet oc een Christen mand stor daarschaff/ att effterfølge thenom i alle theris gerninger.

Scall oc een konge wnderwiisis/ att then hellige scriffttis exempill/ schule icke heller alle effterfølgis/ hand scall lære oc wiide/ att the striider/ mandrab oc stor haardhed/ som thet hebraische folck brugede emod theris fiender/ schule dragis till aandelig wnderstandilse/ Fordi huess thet icke skeer/ tha er thet forgifftigt oc forderffueligt/ att læse thet gamble testamentis bøger/ Megett war thet folck tilstæd/ effther then tiidtz leylighed/ som icke sømmer Christett folck ther aff himmelin kaldis.

Megett war Jøder sømmeligt/ som icke sømmer christet folck.

Saa tiit som een konge tager bog i hand/ tha scall hand sette seg i sind/ att hand will icke læse aldene for løst skyld/ men fordi hand will seg aff læsning forbædre/ Then som haffuer

merckelige i sind / att hand will forbædris/ hand finder well snarlige thet hand kand wdaff forbædris. lx

Then haffuer een stor partt aff godhed / som will bliffue god / Ligerwiiss som then ther kender syn høgferdighed/wrede oc wkyskhed oc hader thenom/ oc i sliig tancke tager bog i hand/hand finder snarlige thet hans siwge læge kand/oc thet som kand ænthen fordriffue hans frestilse/eller oc henne formyndsche.

Aff inghen høer mand sandhed saa klarlige/ saa nyttelige/eller mett myndre blygsill/ som aff bøger/ men tha scall een konge saa haffue seg mett syne wenner/ att the som rwndelige lære oc paamynde hanwm/ kwnne tiene seg ther fore tack/ The som daglige omgaa mett konger oc herrer/ kwnne thenom best lære oc paamynde/bode i timelig tiid/oc ther till mett nyttelige oc wenlige/ Oc fordi bør een konge att fordrage oc mett thenom haffue metlidilse som thet icke rettelige gøre/ att the som thet rettelige kwnne/schule (forfærede aff een andhens wgwnst) thet lade att gøre/ som the bode well gøre kwnde/ oc thenom burde att gøre.

Wdi stor storm lade skibmend seg sige aff huermand / i huore kloge the ere / men eett rii-ge haffuer altid storm / Huem kand nock priise Philippi kongis i Macedonia fornwmstige trwndhed / ther hand gaff een suend friihed / aff huilcken hand war hemelige paamyntt / huore hand een tiid (ther hans kleder wore dragne offuer hans knæ) sad icke saa høff-wischelige / som wedburde.

Philippus Alexandri fader.

Thet som hand giorde wdi een ringe ting / bør een konge megett meer att gøre / mod the-nom / som hanwm wnderwiise wdi the ting eett heelt riige kwnne komme i last oc schade / som er om reyse i fremmede land / om ny low att skicke / dage oc fred att gøre eller om orlog att føre.

Om then konst ther fred giør.

ENdog att alle scriffuere oc lære-
mestere ȳ gamell tiid/ skiffte alle
konster (ther land oc riige reghe-
ris wnder) i twenne/ som kalle-
dis konst till fred oc till orlog/Een
konge schall dog saa wislige reghere/att hand
haffuendis fred/ trengis aldrig till att føre
orlog.

NB.

Oc fordi scall een konge først lære/ att ken-
de syne land oc riige /oc thet kand skee i trenne
maade/ aff landtz bescriffuilse/aff historier /
oc aff forsegilse mett wandring oc reyser wdi
syne egne land oc stæder.

NB

Thi scall hand først wiide syne landtz oc ste-
ders beleylighed/ begyndelse/ yd / effuelse oc
lerdom/seeder/low oc priuilegie/Inghen kand
læge nogett legomme wden hand kender thet
Inghen kand dyrcke then agher/ hand er icke
bewant mett/ Oc endog att een tyran pleier
thet samme att gøre mett stor flytt/hand er
tha icke fordi een god konge/ fordi retsindig
menig/oc icke gerning/ gør oss retsindige oc go
de konger/ Een god læge randsager legom-
mens natur/ att hand kand dess bæder læge
oc raade bod/ men then som will dræbe eller
forgiffue hand ransager oc legommens com-
plex/att hand kand dess wissere sla i hiell.

NB.

Røger oc ty-
ranner gøre
well stwm-
dwm eet/mē
haffue dog
icke eens me-
ning.

NB. Ther nest/att hand kand elske thet land hand er regerindis offuer/tha scall hand slijg willie oc begæring haffue ther till/som een god bonde haffuer till syne foreldris iord oc grwnd/ eller oc een god mand till syn slegt/oc thet scall hand først agte/att hand kand gøre then menighed bædre/som hand haffuer anammett att reghere/i huem hand scall tha lade henne effter seg.

NB Er thet saa att hans wndersotte ere frij/tha scall mildhed giffue hanwm eett fæderligt sind offuer syne søner/ Men ere the icke frij/ tha scall myldhed raade hanwm till/att wære fæderlig offuer sitt fæderne land/oc thet scall hand lade seg opwecke oc optendne till kerlighed mod syne wndersotte/ligerwijsß som eett brendinde blwß/Hand scall tencke att eett rijge er icke andett end eett stortt legomme/ wdi huilckett konghen er een merckelig leem.

NB Ther nest scall hand tencke huad gwnst oc yndist the ere werde/som haffue befalett all theris løcke oc salighed/wdi een mand z tro/ Tiitt scall een konge/sette theris exempill for syne øghen/som meer ælste theris wndersottis gaffn/end theris eghet liff/oc paa thet siiß

te scall hand tencke/att hand kand ingelwnde gøre syne wndersotte schade/ wden hand gør seg oc selff schade.

Ther nest scall hand ther till gøre all syn flytt att hand kand elschis aff syne wndersotte/ dog saa hand bliffuer wed then agt/som kon‑ ge statt till høer blant syne wndersotte/ Oc mange seg till skaffe yndist oc welwillighed/ daarlige oc wredelige/ mett troldem oc trol‑ doms ringe/dog att inghen troldom haffuer ther till saa stor magt som dygd/ effter thi att inthet er meer elscheligt / oc ligerwiiss som dygd er sandelige god oc wdødelig saa for‑ schylder hwn oc mennischin eett ewigt yndist oc wenschaff/ Ther nest scall hand elsche om hand will elschis/ att hand kand wdi slige maade drage syne wndersotte til seg/som gud drager all werden till seg/ Huilcket hand gør mett god oc stor forschylding.

The beswigis oc bedragis/som mett gestebud stenck oc selffwold/drage seg almwen till/nar the aff slig gwnst/ meer forhuerffue folckins priiss oc loff end welwillighed / dog att slig priiss er huerckin sand eller warafftig / fordi dess emellom forøgis folckins gyrighed / oc nar hwn er øgt for wden ende/tha tycker folc‑

kett att thenom er inghen ting nock/ oc tha rwe more the strax oc gøre oprør/ wden theris willie gøris i alle maade.

Thi er thet meer att forderffue sitt folck/ end att drage thenom till seg/ Oc aff sliige wilkaar pleyer thet att hende een konge mett sitt folck/ ther hender daarlige nygifftemend ther mett smiger/ skenck oc skonsill/ drage theris qwinners kerlighed till seg/ thet the schulde haffue giortt mett dygd oc fromme gerninger/ oc fordi skeer thet saa/ att the huerckin elschis eller agtis Oc for gode oc seedefulde qwinner/ haffue the thenom haarde oc onde/ oc for lydige hwstruer/ gienstridige oc fulde mett wæderknwr/ Eller oc thet hender thenom/ ther qwinner pleyer att hende/ som mett troldom tildrade seg theris mendtz willie oc kerlighed/ oc saa haffue the for wiise mend aber oc gecke

Hnore hwstrw oc bond schule seg emod huer anden bewiise.

Een hustrw scall først lære wdi hueß maade henne bør att elsche syn husbonde/ Ther nest scall bonden saa bewiise seg i alle maade/ att hand er wærd att elschis/ Saa scall oc folck wdi eett riige wænies till thet allerbeste/ oc saa scall een konge bewiise seg i alle maade for folckett/ The elsche lenge/ som aff beraad mod oc betenckt hierte begynde att elsche/ For

di som sagt er/ then som will elschis aff syne/ hand scall i alle maade saa bewiise seg/ att hand kand elschis.

Ther nest kand thet oc icke schade/ att hand tiltencker i huess maade hand kand wiislige føge seg effter huermandtz willie/ Men ther scall hand først arbeyde oppaa/ att the som gode ere/ haffue gode meninger om hanwm/ oc att hand kand priisis oc loffuis aff thenom som huermand priiser oc loffuer/ Oc thenom scall hand tage y sitt raad/ oc haffue omgengilse mett/ thenom scall hand gøre heder oc ære/ oc holde hoss seg i stor agt/ Oc wdÿ saa maade kand thet snarlige skee att huermand fanger god mening om konghen. Huilcken gode mening ther er een kelde till all welwillighed.

Fordi thet er meget got at teckis the gode

Jeg kender the Furster/som aff syn eghen natur wore fromme nock / oc the komme dog i huermandtz screff oc had/Fordi menige folck dømme gerne herrer oc Furster/ effter thets folckis seder oc wilkaar/som the helst handle oc omgaas mett.

Oc i sandhed tha wore thet ønschelight oc begæreligt att een konge wore oplerd iblant thet folck som hand schulde worde regerindis off-

ner/fordi thet wenschaff haffuer stor fræm-
gang oc warafftighed/ som haffuer syn be-
gyndilse aff naturlig omgengilse.

Menige folck hade tiitt oc offte thet som gott er nar thet er wbekentt / oc wnderstwndwm ælsche the thet som bekentt er/dog thet er ont/ Att thet kwnne skee/ wore thett i twenne mode profiteligt / først wore konghen folket meer till willie / oc agtede thenom meer for sitt eget folck.

Saa schulde oc folckett aff hiertett dess bæder vnde hanwm/oc agte hanwm meer for theris eghen herre / oc for then sag giffuer ieg thet icke saare magt/ther konger oc Furster haffue nw almindelige wedtagett/att the schulle haffue theris gifftermaall wden landtz/ Fæderne land haffuer stor krafft till att giøre eett ewigt oc stadigt wēschaff fordi indfødilse er saa got som een natur oc een complex paa bode siider.

Oc fordi nar echteschaff blendis saa wiide / tha spildis ther een stor part aff then indfødde natur oc begering/thi er thet gott att naturin ther forøgis oc stadfestis som hwn haffuer syn begyndelse/ Men huar icke kand saa skee/ scall ther giøris stor flid / att the kwnde forschylde seg willie oc wenschaff med dygd

høffuiſkhed leeffſallghed tuckt oc gode ſeeder som ere werde yndeſt oc willighed. lxliij

Men thet ſom wij ſee ther ſkeer wdi giffter⸗maal at huſtrwen mett thet førſte er manden tienſtactig/oc hand ſtæder hēne icke formeget ſyn eghen willie/ før end the well kende huer andre/ oc ſaa mett tiiden fødis ther aff eet faſt wenſchaff Saa giøres thet oc behoff att haff ue ſeg mett then Furſte/ ſom tagis aff fremme de land till herre.

Mythridates kwnne alle the landtz twnge⸗maall ſom hand war offuer regherindis/ſom ſigis att haffne wærett xxij landſchaff/ Alex⸗ander then ſtore/ i huore groff folck hand off⸗uerwantt / tha føgede hand ſeg ſtrax effter theris ſeeder oc manering / oc mett ſlige wil⸗kaar/ kom hand i theris hyldiſt oc agt / thett ſamme er oc priſett wdi Alcibiade. Mythrida⸗tes Alexander Alcibiades.

Inghen ting drager folckett meer fra een kon⸗ghe/end nar hand ſeg forlyſter wdi nogre wd lendiſche ting / oc ther mett forſømmer the ting hueſſ forbedring the gledis wdaff/oc ther fore mene the then ſkatt wære tapt oc ſpildt / ther een konge fortærer i fremmede land oc ærinde / oc fordi agte the thet icke att wære ſkatt ſom the giffue theris konger / men tenk

meer att fremmede land røffue thenom thet wdaff/ydermere/inthe er land oc riighe saa schadeligt eller een konge saa farligt som lang wandring oc daglige reyser for then sag som mange meene war Philippus taghen off aff dage/ oc giorde hans land icke mindre schade/ end thet orlog som haffuer wærit i mange aar mett thegeldirsche.

Philippus Caroli keyders fader

Ligerwiiss som een wiise er altid mitt ibland syne byer oc inghen tiid fluger langt/ saa er oc eett hierte mitt wdi een krop/ Desligest bør oc een konge att wære bland sitt folck oc wnder sotte.

Aristoteles

Twenne ting (som Aristoteles siger forderff-ue kongedøme/som ere had oc foragtilse/mod had er welwillighed/ oc mod foragt er acht oc myndighed / Thi hører thet een Furste till / att agte grandgiffuelige huore hand kand thet ene faa oc thett andett fly / had forschylder mand met haardhed/wold/forhaanilse/strwm hed / roff oc trengsiill / oc had kand megett snarere begyndis end styllis nar thet er be-gyntt.

Thi scall een Furste i alle maade ther till gøre syn flytt/ att hand icke falder aff syne wnder-sottis acht oc kerlighed / Oc tro meg i sandhed

att then haffuer faa ſwene/ ſom icke haffuer
acht oc yndiſt hoſſ ſitt folck.

Twertt emod forſchylder mand alle mandz
yndiſt willie oc kerlighed/ mett the ſeeder ſom
ere langt fra tyranne wilkaar/ ſom ere barm-
hiertighed/ leeffſalig tale oc retferdighed/ be-
qwem omgengilſe oc god willie.

God willie drager folckett till tieniſte oc heff-
wiſche gerninger/ oc beſynderlige nar folckett
formercker/ att the faa god løn ſom forſchyl-
de gott aff menigheden/ Barmhiertighed dra-
ger thenom till gott ſom haffue wærett onde/
nar ſom hand beteer thenom haab till naade/
ther wele gamble ſynder afflegge mett ny go-
de gerninger/ Beqwem omgengilſe føder æn-
then kierlighed/ eller formyndſcher had/ oc
then dygd wdi een ſtor herre er menigheden
megett tacknemmelig.

Foragt oc forhaanhed fødis aff legoms løſt/
ſom er wkyſkhed offuerflødig mad oc drick/
aff daabell/ oc nar een konge holder megett
aff daarer oc gecke/ oc er ſelff geckelig oc for-
ſømmelig/ Men will hand wære agthet aff
ſitt folck/ tha ſcall hand thet forhuerffue/ mett
klogſchaff/ wkrenckt leffnett/ ædrwghed oc

wægt/Vdi sliige ting scall een konge bewiis seg om hand will agtis aff sitt folck.

Men mange meene dog daarlige/at the schulle tha mest agtis/ nar the mett mange swenis bulder oc praall/ mett smyckerij oc offuerflødighed i alting/betee seg for syne wndersotte/ Huem holder een konge att wære god aff smyckery oc ædele steene/nar huermand wed/ att hand haffuer ther saa megett aff som hannwm løster.

Oc yder mere huad lader hand andet tilsyne/ end syne wndersottis forderffue/ som schulle seg till stor schade opholde sligt praall oc hoffmod/ Ther nest lære the aff saadan forfengelighed thet som er begyndilse till alt ontt.

Saa scall een konge smyckis oc leffue/at ædele oc wædele riige oc fattige/kwnne tage exempill till sparsomhed oc ædrughed / aff hans gerning oc gantsche leffnett.

Oc fordi bør thenom altid att tale wiiselige.

Een kongis sind oc hierte bekendis meer aff hans tale/ end aff hans smyckery/ Huad som helst konger tale/ thet føris strax iblant then menige almwge.

Oc fordi scall een konge mett stor flytt tale the

ord som ere høffuische oc dygdelige/ oc bewil-
se kongelige eett konge sind.

Icke scall heller Aristotelis raad forsømmis/ Aristoteles
som er/ at will een konge wndgaa syne wnder
sottis had/ oc bliffue i theris hyldist/ tha schal
hand om nogett er hadeligt mod almwgen
thet befale andre/ oc thet icke selff handle/ men
thet som er behaffueligt scall hand altid selff
gøre/ fordi/ at i saa maade falder een stor partt
aff had oc aff wind paa hans embitzmend/ oc
synderlige nar the ere for almwgen icke nock
behaffuelige/ oc ther nest for welgerning kom
mer tackin till konghen aldene.

Fræmdelis fanger hand oc daabill tack om
hand giffuer syne wndersotte noget/ snarlige/
mett løst/ selff beden/ oc mett gode ord/ Scall
thenom oc nogett negtis/ tha scall thet skee
lempelige oc mett leffsalige ord/ Scall oc no-
get pynis/ tha scall then pyne (som i loghen be
scriffuis) formildis oc formynschis/ oc saa scal
een konge synis att pyne nogett ont/ ligerwiiss
som hand wore ther till nødder oc trengder.

Icke scall thet heller wære nock att een konge
er selff menigheden god/ men hand scall oc
ther till gøre syn flytt/ at alt hans folck er gott/
oc seg ligt/ som ere hoffsinder/ wenner tienere

oc tucktemestere/ fordi the ere kongens leem-mer/ oc huess had som kommer aff theris ond schaff/ falder tiit oc offte paa konghen.

Men motte noger sige/ Thette er swaartt oc kand neppelige skee/ Oc fordi er thet best att hand tager inghen i tieniste / wden thenom som gode ere/ oc thenom scall hand giffue till kende/ att alt thet er hanwm tacknemmeligt/ som hans wndersotte er profiteligt/ Oc huess thet icke skeer/ tha hender thet seg offte/ nar een konge er forsømmelig oc seer igenom fin-gre/ at onde mend bruge store tyranne støcker/ mod konghens folck/ ligerwiiss som thet wore aff konghens befaling/ oc ther som the synis att gøre konghens gaffn/ skaffe the hanwm meer eet hartt rygte oc eett ont naffn/ Oc huess thet schulde fordi saa gaa till/ tha staar then menighed bæder wdi huilcken konghen er ond/ end nar hans wenner ere onde/ Een ty-ran kand end nogett fordragis / fordi een mandtz gyrighed kand end folckett mette/ een mandtz wkyskhed kand end styllis/ een mandz grwmhed kand mand end sagte/ men att fylde saa mange tyranner/ thet er gantsche swaartt

End er thet bædre huar konghen er ont/ end huar hans embtz-mend ere on-de.

Een Furste scall seg forware for alle ny fwnd/ att hand inghe optager/ endog att een ting kand aff thenom offte forbædris/ thet kand

Alle ny fund ere farlige

tha icke fordragis fordi att thet er nytt/ Icke er heller noger menighedtz regemente omkring wend/eller seeder afflagde/ eller ny low wedtaghen wden bulder oc oprør/ Findis fordi nogett som nogerlwnde kand fordragis/ tha scall ther paa inthet fornyes/men ænthen fordrage thet/eller oc anderiedis oc bæder bruge thet/ end thet tilforn brugett war/ ydermere findis oc nogett som icke bør att fordragis/ thet scall hand forbædre/ icke mett een hast/ men wiislige oc mett tiiden. lxvij

Ligger ther oc stor magt oppaa/huad menig een Furste regherer mett/Fattis hanwm then rette mening tha far hand megett wild/Hans agt oc mening bør fordi att wære sliig/ att hand scall icke aldene beschermethen menighed/hand haffuer regementett offuer/ men oc saa lade henne bædre effter seg/end hwn war ther hand henne anammede. Gātsche faa besinde then ne leytze.

Effter thi att trenne gode ting findis som Aristoteles siger/ som tilhøre sielin/ kroppin/ oc thet som mett løckin kommer wduortis til/ Sielsins godhed er dygd/Kroppins/ deylighed oc swndhed/ Wduortis/ ther mett løckin kommer rigdom/ tha scall her nøye wogtis/ att wij wende icke bag fræm paa desse ting/ saa att wij agte een stadtz salighed oc welfard Aristoteles

aff rigdom/ oc andre wduortis gaffuer/ nar desse ting schulle icke agtis wden i slig maade att the kwnde tiene till sielsins oc kroppins godhed/ Oc fordi scall hand agte syn menighed oc syne wndersotte salige att wære/ icke om hand haffuer thenom megett riige eller karske/ men om hand haffuer thenom gode i retferdighed/ oc sparsomhed/ inthet gyrige/ inthet wrede/ icke redebon till oprør/ men megett samdrectige.

Mange fare wild her emod

Aff falsche oc wrange naffn bedragis mange.

Scall oc wogtis/ att een konge icke beswygis aff kaastelige tingis falsche naffn/ fordi aff then kelde wdrinder alt thet onde som findis i land oc riige/ Att leffue i rolighed oc aarckeløshed / offuerflødige kleder / oc rigdom/ er icke sand salighed/ icke er thet heller rett friihed/ nar folck maa gøre hueff thenom løster/ icke er thett heller treldom att leffue wnder god oc skellig low/ icke er heller then menighed fredsommelig wdi huilcken folckett lyder konghen i alting/ men nar som the lyde god low/ oc konghen icke andett æscher oc begær/ end thett som god low indeholder / Icke gaar thet heller well till/ nar alle ansees mett liige løn/ liige heder/ eller liige ære/ fordi thet er stor wretferdighed.

Fordi scal een konge wnderwiisis/ huore børn

schulle rettelige opfødis / att ther paa henger menighedtz salighed / som Zenophon siger vdi Cyri kongis opfødilse / then wlerde barndom er beqwem til allehaande konst / Oc fordi scall een konge betencke menighedtz gaffn / mett scholer store oc smaa / desligest mett iomfruers opfødilse / att the kwnne strax wnder gode oc wkrenckte mestere indricke Christum och then lerdom som kand wære menigheden profitelig / Wdi saa maade kand thet skee / at ther bliffuer huerckin megett att pyne / oc icke gøris heller meghen low behoff / nar folckett aff syn frij willie well optuckthet tha efterfølger thet som er høffuist oc gott. lxvij

Saa stor magt haffuer opfødilse / som Plato siger / att er hwn god / tha gør hwn menischin eett guddommeligt dywr / men er hwn ond / tha wanarther hwn menischin till een rett beestlig natur / Inghen ting ligger een konge saa stor magt oppaa / som att saarschaffe syn regemente / att hans borgere kwnne wære gode. Plato

Thi scall ther paa wind leggis / att the strax wænies till thet beste / Wij see att sang er thenom sød / som ere ther tilwaande / oc inghen ting er saa twng som att wænie noghen fra thet / hand haffuer lenge øffwed seg wdi / oc

desse ting kwnde gantsche well skee/i alle maa-
de/om een konge will the allerbeste ting effter
følge.

Thet er tyranne størke oc wredeligt/ att saa
tracktere sitt folck/ som kødmangere tracktere
øxen oc kør/ther icke andet gøre end først ran-
sage/i huess maade the kwnne lockis oc ærris/
oc siden effther theris løst tha ænthen locke
the eller ærre thenom/ som merckelige er sagt
aff Platone/ fordi thette er att bruge folckins
løse begæring wredelige oc icke att rame the-
ris beste.

Men er thet saa att folckett er haartt oc grofft
oc er sitt eghet gaffn modstandigt/ tha scal-
thu føge teg/oc mett tiiden locke thenom effter
thyn willie/ænthen mett konst/ eller eett wiist
oc Christeligt fwnd oc omslag/ ligerwiiss som
nar win drickis/ tha føger thet seg effter een
mandtz willie/ men nar thet er druckett/ oc for
wandlett i aaer oc leemmer/ tha will thet raa-
de oc leeder fordi mandhen huortt thet will.

Oc endog att then menige mandtz haarde
sind oc wforstandige willie/ desligest landtz oc
riigis store oc merckelige ærinde behindre offte
een konge fra merckelig oc god agt/ oc nøde

hanwm till att fyre tiiden/hand scall tha altid staa i mod/oc betencke bædre fwnd/mett huilcke hand bedriffue kand merckelige ting/ som icke kwnde wdi andre maade schaffis oc fræmmis.

Om skat oc exiiss

Hvilcken som randsager oc offuerseer fremfarin tiidtz bøger oc Cronicker/ tha scall hand finde megen twedrackt oc splidactighed wære oprørd aff meghen skatt oc tynge/ Oc fordi scall een god Furste ther till gøre syn flytt/att hand icke opwecker sitt folck mett sliige ting/ kand hand forgeffuis reghere / tha gøre seg thet/Een Kongis embede er megett yppere/end att hand scall wære een plaggere/ Oc een god Konge haffuer dog om hanwm trenger huess hans wndersotte eye som hanwm elsche.

Mange hedninge haffue saa regherett/att the førde icke andett aff menigheden i theris hwss

Fabius maximus Anthonius pius

end heder ocære/ dog att Fabius maximus oc Anthonius pius oc saa forsmaade heder oc ære/ huore megett meer/ bør een Christen konge att lade seg nøye mett een rett oc god conscientze/ effter thi hand tiener then herre/ thet mett allerstørste løn betaler oc wederlegger alt thet som rettelige giøres.

Somme giøre icke andett hoss konger oc Fursster/ end paafinde oc betencke ny fwnd/ till att beschatte folck/ mett ny orsager oc synderlige naffn/ oc theris mening er/ att the ther mett bewiise een konge stor tieniste oc troschaff/ oc ere dog theris mettborgeris obenbare fiender/ Men then konge som sliigt folck gerne will høre/ scall wiide seg att wære langt fra eett konge naffn.

Ther paa scall heller arbeydis oc tiltenckis fwnd/ att gantsche liidett begæris oc tagis aff folcket/ oc tha øgis hans skatt profitelige/ om konghen afflegger wnyttig och offuerflødig tæring/ oc afflegger mange aarckeløse embede/ som nw findis paa kongeslott oc gaarde/ oc fræmdelis om hand icke optager orlog oc lange reyser/ Om hand sagter syne høffuitzmendtz gyrighed/ Oc om hand meer arbeyder att well styre thet land hand haffuer/ end hand thet mett andre land forøge will.

Fordi scall skatt agtis aff wor gyrighed/ oc hoffmodige begæring tha bliffuer aldrig ende paa beskatning/ gyrighed er i sandhed wen/delig/ oc altid øgis till att forfølge ond begyn/dilse/ Oc som sigis i gammill tale/ nar stren/ghen reckis formegett tha brøster hand snar/lige/ saa skeer oc gerne nar folckens tolmodig/hed brugis oc øffwis for saare/ tha wendis hwn om kring till bulder oc oprør/ Huilckett i fordwm tiid haffuer forderffuett oc till inthet giortt/ merckelige konge riige. lxx

Aff beschatning kõmer meget ont.

Er thet saa att nød trenger hanwm till att no/gett æsche oc tage aff sitt folck/ tha scall hand thet wdi saa maade gøre/ att till the fattige kommer gantsche liiden tynge/ Maa komme/ thet er end nytteligt/ att komme the riige till noghen sparsomhed/ men att then fattige tren gis till hwnger oc reeb/ er bode wchristeligt oc wtrygħed.

Thet scall oc een barmhiertig konge tencke/ nar hand will forøge syn magt/ mett megett folck/ eller will wdgiffue syn syster eller fencke/ wdi eet stormegtigt gifftermaall/ oc nar hand will gøre alle syne børn liige mectige mett seg/ eller oc gøre syne gode mend riige/ eller oc mett lange reyser/ betee fremmede landschaff syn rigdom/ tha scall hand tencke som sagt er/ huo

re thet er wbarmhiertigt oc wchriſteligt/ att
for deſſe eller andre ſliige ſager / ſchulle ſaa
mange twſinde mend mett huſtruer oc børn
liide hwnger/oc tørſt/ oc komme i ſtor gæld/
oc ſiden trengis till all wgerning aff myſ-
haab.

Jeg agter icke ſliige Furſter blant menniſchir
end ſige blant konger/ ſom thet afftrenge fat-
tige folck/ther the ſpilde i wkyſkhed oc daabill

Thett giøre dog inghe w den tyranner

Endog (deſſ wær) ieg haffuer hørtt/ huore
ſomme konger meene thet wære ſyn rett/ oc
ſige att høre ſeg till hueſſ theris wnderſotte
eye oc beſiider.

Thi ſcall hand meer offuertencke/att thet ſom
een tiid aff noghen løſſ orſage er optagett (æn
then konger eller ridderſchaff till fordeell oc
gaffn) kand aldrig igen affleggis/ dog att een
konge icke burde alſomeniſte at igenkalde no-
ghen paalagd tynge/ nar then nød wore for-
ganghen ther konger trengde/ men oc ſaa att
oprette thenom hueſſ ſchade/the haffuehafft/
aff ſamme tynge/ thet yderſte hanwm møie-
ligt wore.

Oc fordi ſcall een konge wogte ſeg for eett for-
giifftigt exempill/om hand will ſitt folck well/
Oc er thet ſaa att hand glædis aff ſyne wn-

persottis forderffue/eller oc forsømmer theris gaffn/i huad naffn hand kaldis/een konge er hand dog icke. lxxj

Scall ther oc tilsees / att riigdom er icke for megett wlige skifft/icke dog saa att noger scall myste sitt/men the fwnd oc anslag schulle brugis/ att rigdom kommer icke altsammen till faa mend/ Plato hand wille att hans menighedtz borgere schulde huerckin wære forriige/ eller forfattige/ fordi then fattige kand inghen hielpe/oc then riige will inghen hielpe.

Om rigdom oc fattigdom

Plato.

Oc huad maade haffuer thet/ att the konger bliffue sielden riige/ som megett beschatte syne wndersotte/Oc huem thet løster att wiide/ tha offuerlegge seg huore megett myndre theris forfædre æskede oc finge aff theris folck oc the wore dog megett rwndere end konger nwere/ oc haffde ther till rigdom nock/ men sa ghen er icke andhen/end att then største partt henger wed theris hender/ som slig skatt schule indkreffue/ oc opbære/ oc saa kommer then mynste partt till konghens hender.

Paa the ting fordi som then menige mand haffuer behoff/ scall een konge inghen tynge legge/som er korn brød oc øll/ klede oc wyn oc anden sliig ware/Huilcken for wden then me Paa huad ware Syse scall leggis el ler icke leggis

nige mand kand icke leffue/ Men wij see dog att desse ting tyngis nw alsommest/ oc icke wdi een maade/ men først mett syse/ huar paa the wnderstwndwm laane penninge oc giffue saa breff/ att thet scall siiden igenkreffuis aff stæder oc fattige wndersotte/ oc ther nest met told oc scriffuere pennige/ oc paa thet siiste met the synderlige kiøb/ ther somme købmend giffuis loff/ att the aldene maa kiøbe/ selge/ oc wdføre synderlig ware/ oc for een rynge baade een konge haffuer ther wd aff/ scall saa manghen arm mand tage ther schade wdi.

Oc fordi øger een konge best syn skatt som sagt er/ nar som hand afflegger wnyttig kaast oc tæring paa alting/ oc helst fordi att som gammill tale lyder/ Sparsomhed er een stor rente/ Men kand thet icke anderledis wære/ for menighedtz beste/ end hand scall iw nogett tage aff sitt folck som kaldis syse/ tha scall hand betynge oc besware thee waare mett syse som føris aff fremmede land/ oc som meer ere till høgferdighed/ offuerflødighed oc leckerhed end til natwrins tarff oc behoff/ oc ther the riige mest nytte oc bruge/ som er ypperlige klede/ sylckestycker/ purpur kleder/ peeber kaasteligt krwd oc dyrebar smørie/ ædele steene/ oc anden slijg waare/ fordi beswogris ther wd

Om syse scal iw forens wære/ tha scall slijg ware mett hēne beswares

aff noget mand / tha ere the oc rige / oc the rii-ge taalett well / oc bliffue ther wdaff icke fattige / endog the bliffue nogett meer sparsomme / oc saa forbædris theris seeder / aff een ringe penninge schade.

Wdi myntt att slaa scall een konge bewiise then tro / som hand er plictig bode gud oc mennischin / oc icke scall hand thet stæde seg selff som hand grwmmelige paa andre pyner oc straffer / fordi folckett berøffuis mett myntt oc bedragis i fyre maade / Huilckett wij haffue seett siden hertog Karl er affganghñ / oc landen haffde icke syn eghen herre / som er wærre end nogett tyrannedømme / och megett twingde thyne land / først mett ontt paffuimentt / ther nest nar mynthen haffuer icke syn rette wægt / Item nar hwn er meget klypt / oc siist nar som mynthen settis op oc aff som konghen lyster / oc hand ther mett kand tencke sitt fadebur gaffn oc profiitt. Om mynt oc hennis werd

Om een kongis Kundhed oc welgerninger.

VB -

Efter thi att rwndhed oc welwillighed ere synderlige/kõgers dygd oc ære/ mett huad dristighed tiltage the seg tha konge naffn oc embede/ som inthet andett giøre end ther paa arbeyde/ att thenom kand liide well aff huermandtz schade oc wedermod? Oc fordi bør een konge ther till wære waaghen wiiss oc klog att hand kand forschylde gott aff huermand/ Huilckett icke skeer alsomeniste mett skenck oc gaffuer.

Kõgers hielp er i atskillig maade.

Somme scall hand hielpe mett skenck oc gaffuer/ oc somme styrcke mett gwnst oc hyldist/ Somme scall hand mett syn magt frelse fra twang oc modgang/ Sommis beste scal hand rame mett gode raad oc klogt skell. Oc sliig agt oc mening scall hand haffue / att hand scall agte then dag wære spylt oc tapt/ paa huilcken hand haffuer icke forschyldet gott aff noger mand.

Welgerning schall wære wden noger mandtz schade

Dog scall mand icke wredelige agte kongers rwndhed/ Mange konger beschatte thett wmischundelige aff syne wndersotte / ther the spiilde paa gecke oc lackere/ oc paa thenõ ther the bruge wdi leckerhed løsactighed oc offuerflødighed/ Oc fordi scall almwen rettelige forstaa/ huore thenom bør att fornømme kon-

ghens welgerning/ ther menigheden wele got oc wnde well/Wdi løn att skiffte/scall mand ansee dygd oc dygdelige gerninger/ oc icke løss eller wretsindig begæring.

The welgerninger scall altid een konge gøre/ ther inghen mand tager schade wdi/fordi att berøffue een oc gøre een andhen riig/oc att ne-dertrycke een oc ophøye een andhen/ thet er dwbell ondschaff/oc icke welgerning/oc besyn-derlige nar nogett tagis syndelige fra the-nom som ere wschyldige/ oc spyldis paa onde mennischer.

Thet er icke wden sag digtett aff poeter/ att guder wandrede aldrig/ eller giorde reyser w-den thenom till stor lycke som the geste hoss/ Men nar een konge oc een herre er wentendis/ oc hans wndersotte legge tha offuer een siide theris beste Clenodia/yndelycke eller bortsen-de theris deylige døtter/ børn oc swene/dyllie oc gæmme theris riigdō/oc i alle maade holde seg sparlige/giffue the icke tha til kende/huad mening the haffue om konger/nar the thet gø-re mod theris tilkomme/ ther the giorde mod røffuere oc obenbare fiender / om the wore wentendis/ oc bære fare for the ting ther kon-ger burde att beschereme/om noger mand met wold wilde thenom wforrette/ Aff andre ræ-

Een haard snybbe/mod thenne tiidz Furster.

T

dis the snedighed oc forrædery/ men aff kon-
ger rædis the wold oc magt.

Oc nar som een beklager seg for hug oc slag/ een anden att hans dotter eller pige er skend eller bortaghen/then tredie att hans hwstrw er taghen mett wold/ oc then fierde att hanwm er icke well betalett for arbeyde wmage/ kaast oc tæring/ O huore langt haffuer slig gestning wærett fra thet wilkaar/som guder sigis att geste huermand till lycke oc gode.

Oc nar noger merckelig stad haffuer kongen mystancke/ oc wdi hans tilkomme fræmgaa the onde dierffuelige/oc the gode skiwle seg oc holde seg offuer een siide/endog the inthet tale theris gerning bewiiss tha merckelige huad mening the haffue om konghen.

Men maa komme att noger konge swarer her till saa sigindis/ Jeg kand icke holde alle hender/ Selff will ieg gerne gøre/ thet meg bør att gøre/ Thu (som æst een konge) scall thet saa fly i sandhed/att the wiide thyn willie/tha scalthu well see att the holde theris hender/ Oc tha wed folckett att thet er icke thyn willie/ nar the formercke att inghen bliffuer wpyntt aff thenom / som hærinske gøre oc skalckhed bruge.

Oc maa komme thet er een heden konge nock att hand er welwillig oc god emod syne egne wndersotte/ oc emod fræmede oc wdlendinge retferdig/ Men een Christen konge scall ingen agte for fremmett wden then som er wchristen/ dog hand scall hanwm icke heller i noget maade wforrette/ først scall hand bekende syne egne wndersotte/ oc siden forschylde gott aff huer mand om hand kand.

Oc endog att een konge scall ther paa altid arbeyde/ att inghen wforrettis/ tha scall thet synderlige skee mett fremmede/ oc meer mett thenom end mett indbyggere/ som Plato siger/ Fordi att the fremmede ere bode wæneløse oc mesth forfor wden slegt i the steder som the ere fremmede/ huar fore the snarere wforrettis end indbyggere/ oc fordi meentis ther ẏ gammill tiid/ att Jupiter (som agtedis for een gud) schulde selff heffne fremmede folckis offuerlast.

Fremmede folck schulle swaaris

Om low att skicke oc forbedre.

En megett god low/ oc een megett god konge/ the gøre stæder/ land oc riige salige/ oc tha er theris skick oc maneering megett lyckSalig/ nar the lyde konghen oc konghen er loghen wndergiffuen/ oc lyder henne/ oc loghen er rettelige sætt/ efter høffuiskhedz regill/ oc icke wdi ander mening/ end att menighedz seeder kwnne ther aff forbædris.

Een god konge er een leffuendis low

Een god/ wiiss oc retsindig konge/ er icke andett end een leffuendis low/ thi scall hand icke sette megen low/ men then som god er oc menigheden salig/ Fordi then stad som er aff een god konge well skickett/ oc haffuer gode oc retsindige høffuitzmed/ hand haffuer icke megen low behoff/ oc er noger stad anderledis skickett/ tha er inghen low saa meghen/ att hwn er nock/ Then krancke liider icke dess bæder/ att een wanwittig læge bær een ny legedom paa een anden.

Wdi low att skicke scall wogtis/ att hwn icke agter kongens fadeburs beste/ icke heller friibaarne mendz besynderlige baade/ men efter høffwiskhedz exempill oc menighedz profytt scall hwn skickis/ dog att sliig profiitt scall icke dømmis effter huermandz mening oc sigilse/ men effter wiisdoms regill/ ther konghen scal

haffue aff eet merckeligt raad/ Fordi huess saa icke skeer/ tha bør henne icke att kaldis low/ som oc hedninge bekende/ wden hwn er god oc rett oc ramer menighedtz beste.

Thet er icke strax low som teckis een konge men thet som teckis een wiiss oc een god konge/ huilcken icke andett teckis end thet som er høffuist oc gott wdi noger menighed/ Er then regill krogett som andre ting schulde rette/ huad wentis ther andett wdaff end att rette ting schulle oc saa krøgis effter samme regill/ Oc fordi will Plato att low scall icke wære for meghen/ oc synderlige om dagtinghen/ købmandskaff/ skatt rente/ oc sliige andre ting ther føge merckelige ere/ Menighedtz gaffn kommer icke meer aff meghen low/ end een kranck mand bliffuer karsk aff manghehonde læge dom/ Huar som konghen er retsindig oc wforkrengtt/ oc høffuitzmend gøre theris embede fyldist/ ther giørs icke megen low behoff/ men huar som thet icke findis/ ther brugis dog god low ylde/ oc wendis menigheden till forderffue aff onde høffuitzmend.

Thet er god low som teckis een god konge

Plato

Megen low er icke menig hedtz gaffn

Thi foragtis rettelige Dionysius Syracusanus/ som aff tyranne raad sette meghen low een oppaa een anden/ oc lod thenom forsømmis oc offuertrædis aff folcket/ paa thet hand

Dionysius Syracusanus.

schulde haffue sag mett sitt folck/men thette er icke att sette oc skicke salig low men meer att sette garn oc næd for folckett.

Oc som tilbørligt er/ tha straffis Epitades som skickede sitt folck sliig een low/att the motte tage seg till arffwinge huem the wille/oc thenom falt sind till/ Oc thet giorde hand fordi/ hans eghen søn war hanwm wkær/ paa thet hand kwnde hanwm wderffue/men mett thet første kwnne folck samme skalckhed icke besinde/ dog att samme low paa thet siiste giorde menigheden stor schade.

Low schall icke alsom⸗ eniste straffe men oc saa lære.

Slig low scall een konge sette/ ther icke alsom eniste pyner synd/ men oc saa wnderwiiser oc paamynder huore synd scall flyss/Oc fordi fare the wild/ ther sige att looghen scall wære screffuen mett faa oc korte ord/ oc scall biwde oc icke lære/ Fordi een low bør saa att wære digthet/att hwn meer drager fra synd mett redelig lerdom end mett redsle oc pyne/ endog att Seneca giffuer icke magt thenne Platonis mening/ men thet gør hand icke wiislige.

Seneca Plato.

Icke tilstæder heller samme Plato/ att wnge mennischir maa disputere om looghen/dog at the gamble maa thet rwndelige gøre/oc fordi som konge low scal aff then menige mand icke

Dommis/saa schulle the oc sliig low sette/ther kand teckis alle gode oc wiise mend/ paa thet hand scall wiide/att mange som ere rynge agtede/haffue dog skell oc forstand/ Oc for then sag priisis Marcus Anthonius pius/att hand icke begynte nogre anslag/wden hand thet for kyndede menig almwe/mett breff oc skellig beschede/ och sagde for huad sag hand alting giorde.

Marcus. Anthonius pius.

Xenophon scriffuer merckelige/ att wskellige creatur dragis till lydilse y twenne maade/æn then mett føde oc lyst/ eller mett hwg oc slag/ mett føde om thet er wanartigt/ oc mett lyst om thet er artigt/som heste pleye at lyde/men mett hwg oc slag/ nar the ere fortredne/ som asn pleye att lyde/men effter thi at mennischin er eett ypperligt dyr/tha bør henne icke alsom eniste att trengis till dygd mett pyne/ men oc saa att lockis mett løn oc lyst.

Xenophon

Oc fordi scal een god low icke alsomenistr pyne synd oc brøde/mē oc saa met løn locke til at gøre well/ oc forschylde gott aff menigheden/ Saa finde wij merckelig low wære sæt i gammill tiid/ blant huilcke war oc saa thenne/att huilcken som mandelige haffde striid for menigheden/ oc kom leffuendis aff slagett/ tha fick hand stor løn/ men bleff hand slaghen/

tha schulde hans børn fødis oc besørgis aff samme menighed / hand haffde hiem wdi/ ther slagen bleff/ Oc huo som haffde frelst een borgere/eller slagett fiender fra een stad/eller mett wiise raad wndsett noger menighed/ tha skickedis hanwm løn oc tack for sliig welgerning.

Løn oc lyst optende thee grooffue och wforsøgte

Oc endog att wndersotte som ere drabelige mend for wden løn efterfølge thz som mercke ligt er/thet gørs tha behoff at groffue oc wforsøgte folck/ optendis mett løn oc lyst till thet som dygdeligt oc drabeligt er.

The som ere aff erlige sind/optendis till dygd aff heder oc ære/ men andre som icke ere saa fromme i sind/lockis aff baade oc profiitt/ Oc fordi scall een god low bruge bode thet ene oc thet andett/heder oc wanheder/ære oc wanære/gaffn oc schade/ Men thenom ther ere saa megett træle aff natur/ att the kwnne icke læris mett lyst oc lempe/scall mand tæmme met stock oc iern/ hwg oc slag.

Stwndwm giøres och straff behoff

Gode wndersotte schulle tilwænies fra theris barndom/ att haffue sliige meninger om heder oc wanheder/ att the wiide kwnde huors løn scall stifftis effter gode oc dygdige gerninger/ oc icke effter rigdom eller stormecktig slegt.

Then som welgiør bør well at lønis

Oc fordi scall een konge ther wdi offuer alt wære woghen/att hand icke aldene pyner thet som syndett er/men ther paa meer arbeyde at inghen giør then synd som pyne forschylder.

Ligerwiiss som then læge er bædre ther saa twinger soott/ att inghen bliffuer siwg/ end then som raader bod/ siden siwghen er kommen/ Saa er thet oc bædre att fortage synd/ end att pyne the synder som giorde ere Oc thet kand een konge merckelige aff sted komme nar hand ænthen formyndscher eller till inthe gør the orsager/som synd oc ondschaff fødis wdaff.

Oc som sagt er/ nar megett ontt fødis aff falsche meninger/som haffuis om nogre ting tha scal een god konge thet først agte/at hans wndersotte ere oplerde aff gott oc rett skeell/ oc ther nest at hand haffuer icke alsomeniste the høffuitzmend som ere wiise/ men oc saa gode oc retsindige

Plato.

Oc som Plato rettelige paamynder/ tha scall mand alting forsøge/oc(som sigis) alle steene aff sted røre/ før end wij nogett pyne aff dage/først scall mand lære met ord oc gott skeell/ at inghen scal wele synde/ther nest schulle the forfæris mett gudtz strenghed som heffner al

Alting scall forsøgis før end nogher mand tagis aff dage.

le synder haardelige/ ther nest schulle the hø-
dis mett pyne/ Oc kand inthet aff desse ting
hielpe/tha scall mand bruge pyne/oc først lætt
pyne ther saa kand læge synden/ att hwn icke
tager mandhen aff dage / men haffuer thet
icke heller gænge till syndzins bædring/ tha
scall hand paa thet siiste (ligerwiiss som een
leem ther whielpelig er/oc icke kand lægis) aff
huggis/at karske leemmer schulle aff hanwm
icke oc saa besmittis.

Ligerwiiss som een god læge/ affhugger icke
then leem/som kand lægis met plaaster/drick/
eller smørie/ oc inghen giør hand thet/ wden
siwghen ther till trenger hanwm/ Saa scall
een konge alting forsøge/ før end hand tager
noghen aff dage/ tenckindis att then gantsche
menighed er een krop/ oc att inghen fordi aff-
skær nogher leem/ om hand i andre maade
kand lægis.

Oc ligerwiiss som een god læge ther till gør
syn flytt / att hand kand raade bod mett then
franckis aldermynste fare/ saa scal oc een god
konge ther low setter/agte till menighedtz bes-
te/att menighedtz kranckhed kand fordriffuis
mett aldermynste fare.

Een stor partt aff synd ther aff fødis/att rig-

dom paa alle stæder megett affholdis/ oc fattigdom forsmaas/ oc fordi scall een konge ther paa arbeyde/att hans wndersotte kwnne agtis aff dygd/ oc icke aff rigdom/ oc thett scall hand først bewiise i seg oc syne tienere/ Fordi nar folckett seer/att een konge mett stortt hoffmod lader rigdom tilsyne/ oc dess meer een mand wære agthet aff konghen att hand er megett riig/oc att heder/ære/embede oc befaling kwnne købis for penninge/ tha bedragis then menige man till att sancke riigdom/ mett rett oc wrett/oc i huess maade the kwnne.

Aff dygdh schulle folck agtis meer end aff rigdom

Oc paa thet wij schulle wdi exempill wiiss tale nogett almyndelige/ Wdi mange land oc stæder/kommer alt ontt aff orkeløshed/Huilcken huermand søger oc begær/dog met atskillige wilkaar/ oc nar the haffue thet naatt oc fangett/ oc thenom thet fattis som orkeløshed scal oppeholde/tha wanarte the seg wdi onde konster/oc till wgerning/oc ther aff føde seg/ Oc fordi scall een kong ther wogte seg fore/ att hand icke haffuer sligt orkeløst folck wdi syn menighed/oc haffuer hand thenom/ tha scall hand ænthen fordriffue thenom aff syne land eller oc trenge thenom till arbeyde.

Arckeløse folck schulle icke fordragis

Plato sagde oc meente/att alle tyggere schulde fordriffuis aff hans menighed/ men war no-

Plato

ghen gammill eller kranck/ oc icke haffde syn eghen slegt eller wenner/ ther thenom kwnne
Om tyggere klede oc føde/ tha schulde the fødis aff menigheden/ Then som er karsk oc swnd/ oc lader seg nøye mett maadelighed/ haffuer icke behoff att tygge.

Massylienses wilde icke anamme i theris stad the prester/ som fore omkring mett helligdom by fra by/ oc wnder thett helligheds skyn skiwlde aarkeløshed oc offuerflødighed/ Oc
Om closter moo komme thet wore end gaffn for menigheden/ Att closter wore icke for moonge/ Fordi att i somme closter (oc synderlige ther som icke skellige oc rettelige leffues) findesmegen aarkeløshed Oc huess om closter sagt er/ thet moo oc wære sagt om andet aarkeløst folck/ som huercken studere/ eller øffwe seg wdi anden børlig gudelighedts handell/ huad helder the findis hoss domkircker eller andersteds

Om kremmere Till thenne hob hører oc thet folck/ som køber seg till aff konger oc herrer/ told oc syse/ oc an-
Aagerkarle den rente/ kræmmere desligest/ Ther nesth
Mæglære aagerkarle/ mæglere/ oc rwffere/ som oppe-
oc Rwffere holde hore hwss/ ydermere fogeder/ lænsmend oc mange swene/ ther aff somme icke holdis till andett/ end hoffmod oc bram/ Nar sliigt

folck kand syne gode dage icke lenger oppehol- lxxix
de/ tha wanarte the seg till all wgerning.

Findis oc een aarkeløss hob/ som kaldis hoff- mend oc ryttere/ oc ere eett saare skadeligt slag folck/ wdaff huilckett alt gott forderffuis/ oc alt ontt oprynder/ Huor som een konge fordi fordriffuer aff syne land sliig syndig orsage/ tha scall ther findis megett myndre att pyne/ mett low oc rett wdi hans menighed.

Om hoff- mend oc ryt tere

Oc fordi schulle nyttige oc gode embede wære wdi heder oc wed magt/ oc icke scall heller wan artig lædie oc aarckeløshed/ haffue syn orsa- ge/ aff frübaaren oc ypperlig slegt.

Dog er thette icke sagt/ i sliig mening/ att the- nom scal fortagis heder oc ære/ som ere fødde aff erlig oc ypperlig slegt/ men ieg will att the schulle seg bewiise i the ting/ aff huilcke ædel- hed haffuer syn første begyndilse/ saa at the wdi merckelige gerninger/ kwnne betee theris forelderis belede.

I huess maa de ypperligh slegt scall ag- tis

Fordi huor som the icke wore wildere oc bæ- dre end wij nw mange see wdi aarkeløshed/ offuerflødighed/ qwindsche gerninger/ wan- wittige wdi alle gode konster/ store dranckere oc mectige daablere/ oc andett som ieg icke will

Sliige ed- linge findis mange

scriffue/for huad sag schulle wij tha meer agte thenom end andre skomagere oc bønder?

I fordwm tiid wore ypperlige mend fri for grofft arbeyde/ dog icke fordi att the schulde holdis till løsactig aarkeløshed/ men att the kwnne øffue seg wdi sliige huerff/ konster oc lerdom/ som høre till menighedz gode regemente.

Att lære embede/ er een merckelig ting

Oc fordi schall thett icke holdis forsmædeligt att riige oc merckelige mend/ lade theris børn lære siidindis embede/ fordi then stwnd børn øffue seg ther wdi/ tha ere the wnder twang/ oc holdis fra meghen synd oc fwlhed/ Er thet oc saa att the haffue icke konsten behoff/ tha er hwn lætt att bære/ hender thet oc saa (som alting er omwendelig) att thenom een tiid trenger/ tha kand eet gott embede føde thenom/ icke alsomeniste wdi alle land/ men oc saa i huad wlycke thenom tilfalder.

Om offuerflødighe kleder/ gestebud oc bygning

Wdi gammill tiid forstode merckelige mend/ att megett ontt kom aff offuerflødig tæring/ wdi kleder/ gestebud oc bygnyng/ oc fordi sette the low/ oc ther till skickede tilsyns mend/ som sliig offuerflødighed schulde formyndsche oc sette till rette/ oc formeene wnyttig kaast oc tæring/ wdi gestebud/ kleder/ oc bygning/ Oc tyc-

ker noger mand thet wære beſwaaring/ att hand maa icke bruge ſyn willie mett ſitt egett goz/tha tencke ſeg wære meget ſtørre beſwaaring/att menniſchins ſeeder ſchulle ſaa aff offuerflødighed forderffuis / att mange ſchulle ther fore ſette halſin till/ Oc fordi er thet bædre att nøde thenom till ſparſomhed/ end the aff offuerflødighed ſchulle forderffuis oc bliffue till inthet.

Renthe aff ſynd er een leed rente

Inghen ting er wærre/ eller meer ſchadelig end nar høffuitz mend haffue fordeell oc rente aff wnderſottis ſynd oc brøde/Huore ſcal then affſtylle oc formeene ſynd oc ondſchaff ther haffuer fordeel oc rente aff ſynd oc ondſchaff?

Huort brøde pēdinge burde at komme

Thet er boode rett oc ſkede i gammill tiid/ att alle brøde penninge komme til then ſom ſchade feck/een partt kom oc ſaa till menighedz fadebur i ſtore ſager/ ſompt oc ſaa then till gode ſom ſaghen førde i rette/Men thet ther ſaa er hadeligt oc ſchadeligt / ſcall icke agtis aff noger mandz ſynderlige baade/men aff menighedz ſchade eller gaffn.

All god low ſcall fordi thet agte/ oc ther effter ſtemple/att inghen ſkeer wrett/wære ſeg fattig eller riig/ædel/ eller wædell/frij eller træll offuermand eller wnderſotte/ oc ſcall loghen

noget offuerhenge/tha scal thet wære then fat
tige till hielp oc trøst/ fordi the fattige snarist
wforrettis/oc fordi bør loghen thet att oprette
thenom/ ther lyckin haffuer thenom fratagett
Oc fordi schall loghen meer pyne een fattig
mandtz offuerfald end een rig mandtz fortør-
nilse/ meer een wretsindig borgemestere/ end
een ond borgere/meer een ædell mandtz skalck
hed/end een wædel mandtz.

Synd scall pynis effter personlige wilkaar

Effter thi som Plato siger/ att brøde pynis i
twenne maade/ tha scal ther først tilsees/ att
pynen er icke større end synden waar/oc fordi
scall inghen mand wredelige tagis aff dage
Icke scall heller synd dømmis effter wor fal-
sche mening/ eller løse begæring/ men effter
thet som hwn i sandhed er/Huaar fore cenfol-
dig skyld nw pynis mett døden/ oc hoor bliff-
uer wpyntt (oc thet skeer mod all gammill
low) wden fordi at gotz oc penninge agtis for
andett end the i sandhed ere/oc fordi agtis the-
ris schade meer wdaff wor gyrighed/ end eff-
ter theris rette wærd/Men huar fore at hoor
nw myndre pynis end gammill low thet pyn
te/bør icke her att bescriffuis.

Plato

Huaar fore tiwffuerij meer pynis end hoor

Then anden pyne som Plato kalder effter syn
scall sielden brugis/ Icke maa thet heller skee/
att folck scall forfæris bode aff ny oc grwm

Plato

pyne Inghen ting er saa forferlig/ at hwn for smaas ey oc foragtis nar hwn kommer i waane oc inghen ting er meer wnyttig end/at wænie sitt folck til pyne oc treldom.

Oc ligerwiiss som wdi siwgdom/ scall mand icke bruge ny lægedom/ om then siwge kand hielpis mett gammill lægedom/ Saa scal icke heller ny low settis/om menigheden kand hielpis oc raadis bod mett gammill low

Ond oc wnyttig low/ kand hwn icke snarlige affleggis wden bulder oc oprør/tha scall hwn mett tiiden/ ænthen affleggis/ eller oc forbædris oc rettis/ Fordi ligerwiiss som thet er farligt att forny noghen low wrettelige/ saa gøres oc behoff att skicke low effter then beleylighed som landhen ere nw bestedde wdi/ ligerwiiss som siwgdom scall raadis bod/ effter kroppins beleylighed

Megett er salige oc wdi een god mening skickett oc thet affleggis dog megett saligere oc wdi een bædre mening/ fordi att sliig samme beleylighed giffuer seg icke nw / oc thet kand nw wære ontt som tha war gott.

Meghen low haffuer wærett gantsche well skicket/dog at onde høffuitzmend haffue hēne bruget

Megen god low er yldhe

dragett till een ond oc schadelig waane/ Inghen ting er wærre/ end een god low som brugis till onde/ Oc fordi scall een god konge sliig low afflegge/ oc icke agte then schade hans fadebur fanger ther aff/ nar thet maa icke kaldis baade/ som haffuer nogen handel eller fæle mett wdygd/ Oc serdelis nar low er sliig/ att huer mand gledis aff hendis genkald.

Icke scall heller een konge tencke att gammill low oc ond scall fordi bliffue wed magt/ att hwn er almyndelige wedtaghen/ wdi mange land/ aff eett gammilt brug/ Fordi att dygd oc høffuiskhed findis icke wdi lang alder aller eett stort tall/ Oc ontt scall altid dess heller affleggis att thet/ er gammilt.

Om fremmede folckis gotz.

Oc at tale wdi exempill wiiss om een low eller too/ Wdi somme land war thet saa skicket att døde noghen fremmett mand/ tha anammede konghens fogeder hans gotz till gæmme/ paa konghens wegne/ oc thet war skicket wdi sliig mening/ att inghen schulde seg tiltage samme gotz fra rette arffwinge/ oc fordi schulde thett bliffue hoss konghens fogede/ saa lenge the arffwinge komme till stæde ther gotzett tilhørde/ men nw er samme low ther till kõmen/ att huad heller arffwinge findis till eller ey/ tha scall gotzett høre konghens fadebur till.

Rettelige war thet oc saa skicket/ at huad som war fwndet hoss een tyff/schulde ænthen gemmis hoss konghen eller kongens embitzmand/ att thet schulde icke komme till fremmede hender / men till then rette eyermand som myst haffde Men nw findis ther somme til ther saa holde thet for sitt egett som findis hoss tyffwind/ som thet wore theris rette arffue gotz/ Dog forstaa the well att thet er icke rett/ men gyrighed offuerwynder dygd/redelighed/skel oc sandhed.

Om thz som staalet er.

J gammill tiid aff merckelige raad war paalagd/att paa grentzer oc lande mercke/schulde tilskickis nogre gode mend/ ther schulde mett tilsyn bescriffue/ huess som førdis aff land oc i land/oc thet giordis wdi slig mening/at køb mend schulde icke hende schade eller skee offuerwold / aff røffuere oc schalcke/oc finge køb mend ther offuer noghen schade/ tha schulde konghen oprette thenom samme schade/effter hans register som haffde gotzett indscreffuet/ och røffuere oc skalcke schulde icke bliffue wpynte/Oc paa then tiid maa komme/tha gaff ue købmend thenom een føge oc erlig skenck ther thenne wmage haffde/Men nw er mange steder samme skenck omwend till told oc plaggerij/ Oc ther fore holdis oc behindres nw købmend/mødis/platzis/wmagis/ plag

Huore told er begynt

gis oc røffuis/oc dog at wdgiffthen øgis dag-
lige/ tha omtalis ther inthet/ att the schulde
beschermis oc icke wforrettis/ Tynghen bliff-
uer oc saghen (huar fore tynghen er opkom-
men) er affalden/ Thet som war skellige oc re-
delige paalagt/ er aff onde embitzmend dra-
get till een ond waane/oc tyranne stycker.

Om wrag och wrags syndelige brug.

Thet war oc rettelige skicket/att wrag (som er
skibbrødett gotz) schulde anammis oc gæm-
mis aff konghens fogeder/icke fordi thet schul
de høre konghen eller thenom till/men at thet
schulde icke komme till fremmede hender/ Oc
war thet saa att inghen kom oc kraffde paa
samme gotz/tha bleff thet konghens oc icke før
Men nw see wij at bliffuer noget borte i strā-
den/i hueff maade thett skeer/tha holder foge-
den thet strax for sit/oc hand er meget grwin-
mere end stranden war/ Fordi thet som stran
den haffde leffnett een skibbrøden mand/thet
tager konghens foged till seg/ ligerwiiss som
een anden storm oc eet bag wæder/ See fordi
huore alting er forwandlett till onde/Een tyff
hand hengis/ fordi hand handler een andhen
mandtz gotz/oc konghens fogede gør thet sam
me/som fordi war sæt oc skicket/att then schul
de faa sitt eget igen/ther haffde myst/oc hand
røffuer bonden tyswer/ først tager tiwffuen
fra bonden/oc ther nest fogeden fra tiwffuen/

oc købmend platzis mødis oc wmagis aff the/ nom/ som ere tilskickede att frã thenom for møde platz oc wmage/ Oc the som ere tilskicke de/ att nogett gotz schulde komme till syn rette ciermand/ the forhindre att thet icke kommer/ Sliige mange seder oc logher findis i man/ ge land/ ther ere iw saa slemme som synden er selff/ dog ieg wil icke paa thette sted noger me/ nighed synderlige foragte/ Desse samme som nw bescreffne ere/ ere bode almyndelige/ oc for dømmis aff huermand/ thi haffuer ieg the/ nom i exempill wiiss/ fortald for een lerdom.

Oc maa komme ther findis well flere sliige theris liige / som icke kwnne affleggis wden bulder oc trette/ dog att een konge mett sliig afflegge skaffede seg bode hyldiste/ oc een god oc høffuisk mening om seg oc syne gerninger/ ther wydt offuergaar all baade oc fordeell.

Oc ligerwiiss som een konge saa bør oc een low att wære almyndelig oc retferdig/ oc fordi att thet icke skeer/ tha er thet altid santt/ ther een wiiss mand blantt the grecker pleyde att sige / att low er ligerwiiss som spyndelweffs næd/ ther griiber fluger oc icke holder store dyur/ Oc ligerwiiss som kongen/ saa scal oc een god low wære meer redebon till mischund/ end till pyne/ fordi thet er bode gott i seg selff/

Low schall wære meer mischunde/ lig end strẽg.

de føger seg meer effter gudtz gerninger/ huess wrede som er meget seen till heffn/ Er thet oc saa / att noghen skalck wndleder seg een tiid mett løghen oc hærinsche/ hand kand end sii-den deelis till staffns/ oc end tha pynis nock/ men then som er wredelige dømdt / hanwm kand inghen hielpe/ oc bliffuer hand end icke taghen aff dage/huem kand tha rettelige wii-de/huore stor hans sorg hwn er.

Wij læse aff mange som icke wore kongher men tyranner (fra huess gerninger een Christen konge scall langt wære)ther dømde oc agtede synd effter theris besynderlige gaffn/saa att thet agtedis een liiden synd/at stiele fra een fattig mand/ ther siiden mett hustrw oc børn aff then schade hand feck selff trengdis till att stiele/eller at tygge/Oc thet agtedis alsom størst synd/ oc wært mange galier/ att stiele aff konghens fadebur/ eller fra een riig mand een føge ting.

Oc thē sagde the strax at synde mod kongens furstelighed/ther noget talede om hans tyranne gerninger/eller oc om hans wanartige høff uitzmend snackede nogett rwndelige/ dog att Adrianus Keysere oc een hedning (som icke bør at rægnis blant gode furster)wille aldrig tilstæde at noghen schulde klagis for slig sag/

Adrianus

Oc then grwmme Nero hørde icke heller ger-
ne sliige klagemaall/oc een andhen konge/som
platt forsmaade alt lackerij/ oc sagde att wdi
een frij stad/schulle wære frij twnger.

lxxxiij

Nero

Een frij stad schall haffue frij twnger.

Inghen synd scall heller een god konge forla-
de/end then som giøres emod hans eghen per-
son/ Fordi inghen kand bæder komme till att
forsmaa brøde mod seg selff end een konge/ oc
dess større magt hand haffuer till att heffne/
dess wær staar hanwm heffn / effter thi att
heffn høer icke till mandelige sind/ men arme
oc blødactige/ oc fordi bekommer een konge
inthet myndre end heffn/ nar hanwm bør att
haffue eett mandeligt oc eett frompt sind.

Thet er icke nock att een konge er frij for all
synd/ fordi hand scall oc wære frij for all syn-
dig orsage/oc mistancke/ thi scall hand alsom-
enište icke agte huad ther brydis emod han-
nwm / eller huad then forschylder ther ha-
nwm fortørner/men oc saa huad andre tale oc
dømme om hanwm/ oc fordi (agtindis syn
ypperlighed) scall hand gierne forlade brøde
mod seg selff /oc giøre naade met thenom som
ere dog naade wwerdige/ att hand ther mett
kand schaffe seg eett gott rygte.

Inghen scall heller her emod robe saa sigin-

dis/wdi saa maade foragtis Konghens Furs-
telighed/ som bør att wære wdi stor ære oc
acht oc ther till wbelastett/ Fordi at i sandhed
tha holdis hwn i sliige maade/ wed syn tilbør-
lige acht oc ære/ nar folckett forstaar hand er
saa woghen een herre/ att inghen ting er ha-
nwm skiwld/ saa wiiss at hand wed wdi huess
maade hans Furstelighed bør att agtis/ saa
barmhiertig att hand icke will heffne synd/
wden nar menigheden haffuer thet saare be-
Cesar augustus hoff/ Cesar augustus giorde syn Furstelighed
megett meer merckelig oc tryg aff then naade
hand giorde mett Cynna/ end hand haffde
Cynna mett stor pyne plagett hanwm/ oc thet haffde
dog icke bleffuett dess bædre.

Then synder i sandhed mod Konghens furste-
lighed/ som formynscher hanwm the ting/ aff
huilcke hand er alsomeniste stormectig/ Aff
dygd er hand stor/ oc aff syn menighed som
liider well aff hans wiisdom er hand megtig/
huo desse ting forarger hanwm/ hanwm bør
att Klagis for then synd som er emod Kongens
Furstelighed.

The fare meget wild/ ther meene att Konghens
Furstelighed tha forøgis / nar low haffuer
inghen magt/ oc friihed tagis fra menigheden
ligerwiiss som een Konge oc hans menighed
wore twenne atskillige ting.

Oc schulde ther noghen lignilse giøris emel/
lom the ting/ som natwrin haffuer samblett/
tha scall een konge icke lignæ seg wed huer be
synderlige som findis wdi noger menighed/
men emod all hoben/ Oc tha scall hand see/
huore meget yppere menigheden er/som er til/
hobe kommen aff saa manghen erlig mand
oc gode qwinner/end eett konge hoffwett thet
er/ Menighed bliffuer altid menighed / om
ther wore end inghen konge till/ Mange land
oc stæder haffue standett well wden konger/
som Rom oc Athene/men inghen kand wære
konge/for wden menighed/Ther nest meni/
heden oppeholder konghen/ oc icke konghen
menigheden/Huad gør konger andet end me/
nighedtz samtycke/ ther thenō tiene men then
som er stor aff dygd/haffuer hand end inthet
riige/saa bliffuer hand dog stor/ Oc fordi tha
fare the obenbare wild/som agte konghen yp/
perlig oc mectig aff the ting hanwm ylde staa

Huore een kō/
ge scall lygne
seg emod sy/
ne wndersot/
te.

Rom oc
Athene.

Then kalde the een forrædere/ som mett gode
raad/drager een konge fra the ting ther huere
kin staa hanwm well/ eller ere trygge/ oc icke
heller ere menigheden profitelige/ men then
som hanwm forgiør met then menige almwes
fwle meninger/ oc ther kommer hanwm wdi
offuerflødighed/ hoffmod oc daabill oc andre

Sligt forræ
derē er sand
troschaff

forsmædelige ting/mwnne hand well raade for een kongis statt oc werdighed?

Thet kaldis troschaff nar som ther lydis met smyger een daarlig kongis bud oc befaling/ men thet kaldis forræderij/nar the ting emod standis som ære wredelige begynte/ Men i sandhed tha er inghn̄ konghens myndre wen eller større wwen/ end then som mett eett slempt smyger kaagler/ oc bedrager hanwm fra thet som er gott oc ret/som raader hanwm till orlog/oc till att beswaare oc beschatte syne wndersotte/oc lærer hanwm tyranne støcker/ oc giør hanwm hadelig for huermand/Thette er forrædrij oc icke wærtt een pyne men mange.

Sligt troschaff er ett sant forræderij

Plato

Plato will at the som schulle siide low oc rett/ schulle i alle maade wære retsindige oc wforkrenckte/ Oc een god konge scall inghen haardere pyne/ end then som ÿlde siider raad oc rett/ oc icke rettelige bruger retferdig low/ dog hand er then ypperste ther low scall rettelige skicke oc bruge.

Laagen scal wære clar oc forstondelig for huermand.

Oc fordi giøres behoff/at loghen er bode kort oc retferdig/ oc sett mett klare oc forstandelige ord/till menighedtz beste/J fordwm tiid war hwn obenbarlige screffuen saa att huermand kwnne wiide loghen/at mand schulde icke bru

ge low ligerwiiss som næd oc garn/till at grii/
be folck mett/ som somme gøre/ ther saa søge
effter sagefald / som the foore effter roff oc
bytte.
Paa thet siiste scall hwn wære lættelige sætt
paa almyndelig tale/ for wden dybe swnd oc
konstelige omslag/ att mand scall icke haffue
thet wmettelige folck behoff/ther mand kalder
iurister oc aduocater/dog at theris konst i for/ Jurister och
dwm tiid/ lerdis aff the beste/ oc haffde stor Aduocater
werdighed mett seg/oc inghen gyrighed/men ere eet wmet
nw er hwn (som alting) aff gyrighed for/ teligt folck.
derffuett.

Plato siger att menigheden haffuer inghen Plato
større fiende/ end then som tager een god low
ther er wnder een god konge salig/ oc giffuer
henne wdi noger mandtz frij willie oc wilkaar

Om forstandere oc theris befaling.

IB

hen samme fasthed oc troschaff
een konge bør at bewiise syne wn/
dersoote/ bør hanwm oc saa att
æsche aff syne embitzmend/ Icke
schall heller thett wære hanwm

nock/ att hand thett biwder thenom/ men ther ligger magt oppaa/ mett huad wilkaar thett biwdis thenom/ oc nar thet er thenom budett oc befalett/ scall ther oc nøye sees till/ att the samme bud oc befaling wforsømmelige holde oc fuldkomme.

Aristoteles

Een god lou scall haffue een god høffuitzmand.

Aristoteles siger merckelige/ wære forgeffuis att sette een god low/ wden sliige mend oc saa tilskickis/ ther god low schulle holde wed magt/ Fordi huar thet icke findis/ tha skeer thet wnderstwndwm/ att god low forwandlis aff onde høffuitzmend menigheden til stor schade.

Dog at wdi høffuitzmendtz wdkaaring schulle icke saa megett ansees riigdom/ slegt eller allerdom/ som wiisdom oc fasthed/ thet er tha icke wnytteligtt for menigheden/ att gamble mend ther tiltagis/ icke alsomeniste fordi att the ere meer i alle ting forfarne/ oc theris løse begæring er nw stillet/ men oc saa att erlig oc beqwem alder thet giffuer thenom/ att the ere agtede bland folckett/ Oc fordi will Plato att inghen scall tilsettis att reghere low/ eller stide rett/ yngre end halfftrysins tiwge aar/ oc inghen ældre end halffierdsins tiwge aar/ Prester wille hand icke haffue yngre end trysins tiwge aar/ Fordi att ligerwiiss som alder haff

Plato

uer syn tiid wdi huilckin hand er fuldkommen
saa scal hand oc met tiiden haffue roo oc hwyle/ aff embede oc andhen wmage.

Eett choor er een deylig oc behawelig ting/om thet er well skickett/ oc eendreektigt wdi sang/ Twertt emod er thet icke eendrectigt wdi seeder oc sang/ tha er thet een leed ting/ Saa er oc een stad eller eett riige een deylig ting/ nar huermand giffuis thet sted/hanwm børlig er/ oc huer haffuer sitt embede oc thet rettelige bruger/ Thet er/nar kongen giør thet hanwm bør/oc hans høffuitzmend thet the ere tilskickede/ oc menige folck lyder thenom effter som god low wdwiiser/ Men huar som konghen gør sitt gaffn/ oc høffuitzmend inthett andett gøre end beschatte folckett/oc folckett icke lyder god oc høffwisk low/ men smygre for kongen oc hans tilsyns mend / som tiiden falder seg ther er een alsomslemmist menge till hobe kommen.

Een merckelig vnderwisning

Thet første oc oypperste een konge bør at giøre thet er att forschylde gott aff menigheden/ men thet kand hand wdi inghe maade bæder giøre/ end nar hand befaler gode mend regementett/ther menigheden haffuer kiær/oc wnde well/ Huad er een konge andett end menighedtz læge? men thet er icke een læge nock att hand haffuer wiise tienere/ wden hand er oc

selff alsomwiisist/ oc megett waaghen/ Saa er thet icke heller nock att een konge haffuer gode tilsyns mend/wden hand er selff alsom- best/ Fordi the schulle bode aff hanwm tilset- tis/oc bædris nar the haffue brudett.

Kongē bør at wære me- get wiiss

Ligerwiiss som alle parter i sielin ere icke liige megtige/men somme biwde oc somme lyde/ dog att kroppin alsomeniste lyder/ saa scall oc een konge ligerwiiss som thet ypperste blant menigheden wære megett wiiss/ oc frij aff alle løse begæring/ Nest hanwm wdi wiissdom schulle hans høffuitz mend wære/ fordi the schulle boode lyde oc biwde/ lyde konghen/oc biwde offuer almwgen.
Oc fordi er menighedtz salighed ther wdi/ att høffuitzmend oc theris befaling ere well oc re- delige skickede/ Ther nest schall mand haffue friihed till att klage paa then/ ther wredelige haffuer bruget syn befaling/som i fordom tiid war seed att kræffue syn opretning for schade oc wold/som noger war giørdt/paa thet siiste schulle the mett pyne haardelige straffis/ om the bliffue offuerwundne.

Om forstan dere at skicke oc tilsette

Tha skicker konghen rettelige forstandere/ nar hand thenō icke tilsetter/ som mange pen- ninge wele giffue / eller oc thet ere hoffmode- lige begærindis/ Icke thenom ther hære ha-

94

nwm nest till/eller søge seg effter hans feeder/ hans gyrighed oc andre løse begæring/ men thenom som haffue theris siell kær/oc thet bewiise mett dygd oc ære/ fordi the ere till sliige embede megett beqwemme.

Men huar som een konge icke andett gør end dyre selger oc affhender embede oc befaling/ huad kand ther andett wentis aff thenom/ end att the schulle iw oc saa fræmdelis selge theris embitz brug/ att the kwnde saa oprette theris schade/ oc fordi affhende mett kiøb oc sall retfertdighed/ oc hueß handell the haffue tilforn saa dyre køpt/ Icke er thz heller deß bædre/eller fordi sømmeligt/at thet er nw i mange land wedtagett/effter thi att hedninge haffue thet oc saa fordømpt/ Oc Keysere loghen biwder/att dommere schulle haffue rente aff konger oc herrer/ att the schulle platt inghen orsage haffue till att begære penninge/ eller pennings wærd for dom oc tieniste/ som the gøre noger mand.

Embede och befaling scul le icke selgis.

I fordwm tiid war wretferdig dom een stor synd/ Mett huad dristighed fordi will een konge pyne then dommere/ som haffuer dømpt for gunst oc gaffue/ eller oc wille dømme rett for samme sag/effter thi hand saalde hanwm først dommere embede/oc først lerde syn dommere sliig een forgifftig ting/ Oc fordi bør een konge thet att gøre mod syne embitzmend/ther

hand will att the schulle bewiise mod seg selff.

Kongelige paamynder Aristoteles/huore ther scall wogtes/ att aff embede kommer inghen baade till thenom som æmbede haffue/ fordi skeer icke thet/ tha kommer ther wdaff twenne schader/først at the som mæst gyrige ere oc wretsindige trenge seg ind i sliige embede/ oc thenom welde seg till/Ther nest plagis folcket i twenne maade/thet er/at the boode wdelyckis fra heder oc ære/ oc tilsette dog baaden oc fordelen.

Om Contrackt oc forligilse till Fred.

Di contrackt att giøre fred / scall een konge(som i alting)alsomeniste agte menighedtz beste/oc huoorhand thett icke gør/men meer att hand kand aff menighedtz schade liide well/ tha er samme contrackt icke forligilse till fred/men eett forbaand till menighedz forderffue/huem som haffuer sliig agt/ hand gør twenne folck aff eett/eett aff the friibaarne oc eet andet aff almwen/oc ther liider een well aff een andens schade/ Oc huar sliig handell findis/er fordi icke menighed.

Huad schall agtis wdi cõtrackt.

Emellom alle Christne folck/ er een fast oc hel lig contrackt i thet at the ere wdi eet Christen doms samfwnd/ Huad gøres fordi behoff/ att Christne konger gøre saa daglig fred tilsammē/ligerwiiss som the wore huer andris oben bare fiender/ eller att mennischins contrackt kwnne thet gøre/ ther Christus kand icke forhuerffue Huar noger ting scall gøris mett mange breff oc handscriffter/ ther er icke stor troschaff paa færde/ Oc fordi see wij at ther wd aff kommer stor trette/ som war paafwndett att styre oc affstylle trette.

I huar som noget handlis emellom gode folck oc aff een god tro/ ther gøres icke mange breff oc scriffter behoff Men skeer thet emellom onde folck/ for wden troschaff oc god loffue/ tha kommer snaere feyde aff mange breff end fred Ligerwiiss som emellom gode oc wiise konger oc herrer er altiid wenschaff/ dog att the gøre inghen contrackt till sammen/ Saa twert emod emellom onde oc daarlige konger/ thett som schulde gøre fred/ meer ypper trette oc wfred/ nar iblant saa mange article/ een klager at then war icke proppert holdē/ oc een anden att then oc then war forkrenckt mett all argeluist.

Mange scriffter gøris icke behoff i gode folckis hā dell

Contrackt pleier fordi att gøris/ at feyde schul

de nederleggis/men nw kalde the thet cõtrackt oc feelig dag/ nar the wele føre orlog/ saa att dage ere icke nw andett/end een beredning till feyde/oc liige som lyckin slomper till/ saa holdis oc fred oc feelige dage.

Fred oc felige dage holdis af slomp

Konger schulle wære saa faste oc wise wdi god loffue/att theris eenfoldige ord oc tilsaffn sculde holdis fastere end andre folckis beseglde breff oc soorne eder/Huore slempt kandthu fordi tencke thet er/att icke holde thet som wed tagett er/ mett store wilkaar oc høytiilig contrackt/ther oc ere stadfeste mett thet ypperste Christendommen haffuer/som er then Christelige tro/Oc wij see dog huad daglige hender (ieg siger nw inthe meer) aff mangis skalckhed/ thi att forwden skalckhed kand thet icke skee.

Wore thet end saa att een artichell bleffue forsømmett wdi noger contracktt / icke schulde mand fordi wele bryde oc spylde thñ gantsche contrackt/paa thet mand schulde icke synis at begære orsage till att spylde wenschaff/oc fordi scall ther heller leggis wynd oppaa/att thet som brwtt er/ kand bødis mett een føge schade/ Wnderstwndwm er thet oc nyttteligt/ att see igienom fingre mett somme article/nar wij see att wenschaff kand icke end lenge wære be-

ſtandigt eblantt almwes folck/om alting ſcall krappelige regnis paa then yderſte pwncktt/ Oc fordi ſchalthu th; icke efterfølge ſom wrede raader teg/ men thett ſom er menighedtz beſte.

Een god konge ſcall fordi haffue fred mett alle oc ſerdelis mett ſyne naboo/ther megett kwnne ſchade om the ere fiender/ oc gaffne om the ere wenner/oc for wden naboo fæle oc handell kand dog inghen menighed wære lenghe beſtandig/ Oc wenſchaff kand altid boode beſt gøris oc holdis emellom thet folck ſom haffue eens ſeeder/oc ere aff eett twngemaall/ Somme land ere dog ſaa wytt atſkilde mett ſeeder oc wæſinde fra andre landſchaff/at thet er aldelis bædre/ att icke handle mett thenom/end att wære thenom anhengindis mett ſtor contrackt/ eller haarde forbaand/ Somme land ere oc ſaa langt borte/at wille the end gøre andre land till gode oc komme thenom till hielp/ tha kwnne the thet icke aff ſted komme/ Somme folck ere oc ſaa ſtwmme/falſche oc troløſe/ att ere the end naboo/tha dwge the dog inthet att handle eller holde wenſchaff mett/ Oc met ſligt folck er thet raadeligt at mand ſcall huercken feyde/ eller haffue wenſchaff/ oc icke heller blende mett thenom gifftermaall/ bode fordi att orlog er een forgifftig oc een forderffuelig

king/ oc ther till mett/ er somme folckis wen-chaff icke megett bædre end feyde.

Thet scall fordi wære een stor partt aff kon-gens wiisdom/ att hand scall megett wiide aff andre landtz seeder/ oc thet sompt aff bøger/ och sompt aff wiise mendtz wnderwiisning som ere forfarne/ att hand scall icke selff be-reyse andre land/ mett stor fare/ som Wlysses giorde/ Oc dog mand kand icke well om al-ting scriffue/ tha maa wij almyndelige saa si-ge/ Att mand scall icke haffue handell eller forbaand mett the folck/ som ere icke aff sam-me tro mett oss/ Huordane Tyrcker oc Hen-ninge the ere/ Ey heller met thet folck som na-twrin haffuer oss frastild/ mett strand store bierg och mange myle/ Thenom schulle wij icke giffue orsage att falde ind paa oss/ Icke schulle wij heller indfalde paa thenom/ Oc enddog att her om motte settis mange exem-pill/ eett er dog nock paa thenne tiid som seg nw begiffuer/ Franckeriige er i sandhed blant alle eett merckeligt riige/ men tha waare thet meer merckeligtt/ haffde thett wærett Wal-land wbewaarett/ oc icke ther paa indfaldett.

Wlysses.

Om kongers och theris børns gifftermaall.

OEgett ſaligt dømmer ieg thett att wære for menigheden/at kongers gifftermaall bleffue i landhen hoſſ thenom/eller oc hoſſ neſte naboo/ om the ſchulde ſkee wden landtz. Men maa komme att noghen will ſaa ſige/ Een konge dotter bør att giifftis och giffuis mett een konge eller een konge ſøn/ Att forhøge ſyne thet mæſte noger kand er een ſynderlig oc een wildig ære oc begæring/ Huor fra een konge ſcal wære meget langt. Lad ſaa wære att een konge dotter giffuis myndre mand end een konge eller een konge ſøn/ huad tha? nar thet kand ſkee menigheden til ſtørre gaffn Thet er hans kongelige maieſtatt een ſtørre ære/ att hand meer agter menighedtz beſte/ end ſyn dotters eller ſyſters beſynderlige ære.

Konge gifftermaall ere een beſynderlig ting/ men dog ſee wij att all werdſins ypperlighed/ ſtatt oc ære/ er nw ther till kommen/ oc thett hender oſſ titt och offte/ ſom ſkede emellom the Grecker oc Troianer/ for Helena ſkyld.

Er thett saa att ther scall iw for eens wære skell paa konge giiffte som børligt oc sømme-ligt er/ wdkaare seg tha een aff sitt gantsche land/ ther priisis aff eett rentt leffnet/ aff sagt-modighed oc klogschaff/ ther kand wære een god konge een lydig hustrw/ oc føde hanwm the børn/ ther bode land oc forældre kwnne komme till ære/ hwn er aldelis høgbaarin nock/ som kand wære een god konge een god hustrw.

Hworedā een kōge hustrw wære scall.

Alle wiise mend giffue thett magt/ att inghen ting er een konge oc eett konge riige meer nyt-teligt/ end att een konge elscher syne wndersot-te/ oc att hand elschis aff thenom/ oc att thett kand skee/ wolder megett eett menigt fæder-ne land/ Eett fantzwn oc indfødde natur/ byn-der een ting fastelige till een anden/ Oc fordi spyldis een stor partt/ aff desse wilkaar/ nar som emellom folckett er stor wliighed.

Thet kand neppelige skee/ att eett landschaff kand aff sitt gantsche hierte/ bekende thenom som ere fremmede fødde/ dog meene folck al-myndelige/ att konge gifftermaall ere seg een tryg befestning till een ewig fred/ Men som wij nw læras aff werdsins løb/ tha see wij at ther wdaff begyndis meer bulder oc trette/ nar som een klager att bryllops skatthen er

icke mett alle besluttede wilkaar wdkommen/
eller oc een anden borttager brwden for noghen synderlig fienschaff sag/ Somme findis saa wstadige att the opsige then første oc siiden tage een anden/ Somme haffue andre klagemaall.

Men huad kommer thette menigheden wed? eller huad fordeell haffuer menigheden ther wdaff? Ther som kongers och kongebørns giftermaal kwnne gøre fred oc rolighed i werden/ tha wille ieg thet ynsche/ att alle Furster wore tilsammen bwndne mett giftermaall i serhwndrede maade/ Men huad gaffnede giftermaall emellom kong Jacob aff Scotland oc kongens dotter aff England/ Thett kwnne icke fortage then feyde hand indførde wdi England/ oc bleff ther offuer/ Oc thett hender oc offte/ att giftermaal gøris icke før/ end landhen ere aff feyde oc stor schade trette oc forderffuede paa bode siider.

Thet schulde fordi konger schaffe oc gøre/ att the haffde tilhobe een ewig fred/ oc ther till schulle bruge alle wiise raad/ kwnne end gifftermaals handell gøre fred/ tha kand hand icke gøre ewig fred/ fordi nar then ene dør tha er wenschaffuett wde/ Oc huor som giftermaall haffde wærett eett bestandigtt wilkaar till fred / tha haffde hand wærett stadig och

fræmtwrinde/ Men maa komme att noger mand will saa sige/ Aff theris børn kommer een ewig fred / Huor fore striidis tha mest/ emellom thenom som ere neste frender / fordi att ÿ sliige maade och for sliige sager / skeer mæst forwandling i land oc riige/ nar arff oc rigdom føris i fremmede land / saa att eett land forøgis oc eett andett forarmis/aff huilc/ke ting oprør oc bulder pleye gierne att fø/dis.

Thi kand thett icke skee att orlog affleggis mett sliige wilkaar/ men the meer ther wdaff yppis oc oppeholdis / fordi nar som land och riige wdi sliige maade ere tilsammẽ forbwnd/ne/ strax een herre fortørnis aff een anden/oc saa wdi enn føge sag/ tha then som fortørnett er/ till siger strax alle thenom som ere mett hanwm beswaaffrede/ oc andre ther ere mett hanwm i sliig samme maade forbwndne/ Saa er strax een stor partt aff werden op/tend oc oprørd till orlog/ Saa striidis gant/sche haardelige/att manghen Christen mãdtz blod scall wdstiørtis for een mandtz wrede skyld / Exempill setter ieg icke/ paa thett att inghen schall bemerckis till nogher fortør/nelse.

Maa komme att een konge bliffuer riig aff

fliige gifftermaall / men hans folck fortørnis ther offuer saare meghett / Een god konghe tror icke att thett, gaar hanwm well wden nar menigheds beste ramis / Paa thett ieg schall icke och saa sige / att ther giøres wbelefflige emod the iomfruer oc piger som forsendis y fremmede land / till fremmett twngemaall / wlige fatzwn oc natur oc complex / oc megett wlige seeder / Ligerwiiss som the schulde wære elendige oc landfluckttige / nar the kwnne leffue megett lycksaligere y theris egne land dog thett skeede mett myndre statt praall oc hoffmod. rwig

Oc enddog ieg seer att thēne seed er meer wed taghen / end møyeligt er att hand kand affleggis / saa wille ieg dog paamynde / om ther kwnne end noghett hende for wden haab y samme sag.

Wdi huad hādel kongen scall øffue seg then stwnd freder.

1B

En god konge well oplerd aff Jesu Christi low/ scall inghen ting haffue kiær/ wden syn menighedtz salighed/ huilckin hanwm bør ligerwiiss som een krop bode at ælsche oc læge/ oc ther till scall hand skicke alle syne tancker/ fornwfft/ øffuilse och magt/ att hand kand saa reghere thet som hand er betroed till/ att hand motte faa loff aff gud oc stadfestilse aff Jesu Christo/ ther scal aff hanwm wære regenschaff begærindis/ oc ther nest att hand eblantt mennischin kand lade effter seg een høffuiist erlig oc god mening oc amyndilse.

Scipio. Huad heller een konge er hiemme eller aff by/ tha scall hand altid efterfølge Scipionem/ ther saa sagde oc fordi priisis aff alle Jeg war aldrig myndre eene/ end nar ieg war eene/ och aldrig myndre leedig/ end nar ieg war leedig/ Hans mening war sliig/ Att nar hand war icke wdi noger synderlig handel/ tha begrwndede hand noghett mett dybe tancker som tilhørde menighedtz salighed oc ære.

Eneas. Dess ligest schall hand efftersølfghe Eneam Vergilianum/ ther then kloge Poeta giffuer mange tancker oc gierninger/ mæden the andre soffue/ Oc thett som Homerus scriffuer/

Homerus

burde att scriffuis paa alle konge wegge/huilc kett saa lyder/ Then som folck oc store ærinde haffuer i befaling/ bør icke att soffue then heele natt wd/ Er hand oc saa eblantt syn menighed/tha scall hand oc noghett schaffe som hører till menighedtz gaffn/ thett er/ att hand scall altid bewiise seg att wære een konge. xciiij

Men tha sømmer thett een konge meer/ att hand scall wære wdi obenbare handell/ end eenlige for seg selff/ Oc nar som hand fræmgaar/ see seg till/ att hans ansigtt/ gang/och tale/ere sliige/ att the kwnne hans folck forbædre/ tenckindis att hueff hand taler eller giør thett merckis oc græmmis aff huer mand.

Eenlighed sømmer icke een konge.

Icke giffuis thet heller magt aff wiise mend/ ther Persarū konger pleyde att gøre/ som altid wore ÿ eenrwm hemelige wdi syne gerninger/oc meente att the wdi sliige maade/ schulde wære hoff sitt folck deff meer agtede/ Oc war thet saa att the noghen tiid fræmkomme obenbarlige/ tha skede thett mett stortt bram praall oc hoffmod/ oc mett dyrebare kleder oc kaastelige smycke/ oc mett stor rigdom som the tha lode till syne/ folckett storlige till schade/ Deff emellom fordreffue the tiiden/ mett lyst/leeg/oc andre geckelige stø cker/Ligerwiiß

Merckelige gerninger/ haffue altid orsage

som een god oc from konge/ haffde icke syster oc gerning wdi fredsommelig tiid / effter thi att merckelige gerninger haffue altid orsage/ nar som een konge fattis icke sind/ forstand/oc hierte.

Somme meene thet icke wære kongeligt/ther alsomeniste er kongeligt/som er att wære wdi obenbare handell/ Ligerwiiss som manghe bisper meene att thett bekommer thenom inthett/ ther alsomeniste theris embede tilhør/ som er att predicke gudtz ord/ oc lære folckett/ oc thett aff eett wnderligt raad befale the andre/ ther thenom burde synderlige att giøre (ligerwiiss som the wore theris embede wwerdige) oc the slemmiste oc ryngiste embede/tiltage the seg selffue.

Mythridates.

Men Mythridates (som war ypperlig nock/ bode i wiisdom oc riige) blwgedis icke mett syn eghen mwnd att affsige rett/oc att dømme i sager for wden tolck/ Oc att hand schulde thet dess bæder kwnne giøre/ tha lerde hand fuldkommelige xxij twngemaall/ Icke totte

Philippus.

heller Philippus konge wdi Macedonia/ att thet stod hanwm ylde/att hand selff sad huer dag och hørde sager / Icke heller Alexander

Alexander then store.

Magnus hans søn(dog hand war ellers daarlig oc hoffmodig) ther haffde slüg seed/ att

hand hørde inghen sag wden mett eett øræ/
saa sigindis / Att thett andett øræ schulde
gæmmis till then / som till saghen schulde
sware.

Men att mange kongher kwnne desse wilkaar
icke liide/ thet gør ond opfødilse/ Ther sigis i
gammill tale/ Att mand øffuer seg gierne i
then konst hand lærtt haffuer/ oc holder seg
fra then hand kand inthett wdaff / Huore
kand thet skee/ att then som opfødis blant the
folck ther smygre kwnne/ oc blantt qwindfolck
oc gecke/ oc først forderffuis wdi onde oc wran
ge meninger/ oc legoms løst oc læckerhed/ oc
fordriffuer hans barndom / wdi iagt daabill
oc dantz/ att hand kand siiden haffue løst till
the ting / som behøffue merckelige och dybe
tancker.

Homerus hand siger att een konghe haffuer Homerus
icke tiid/ att wdsoffue then heele natt/ oc man
ge giøre dog inthett andett/ end optencke ny
fwnd till att oppeholde legoms løst oc glede/
huaar mett the kwnne tiiden korte/ ligerwiiss
som kongher haffde icke andett att gøre/ Een
god boomand wdi eett hwss fattis aldrig ger
ning / huore schulde tha een konghe wdi eett
heelt riige fattis sysle oc gerning?

Een god och retsindig kongis embede er sligt.

ONde seeder schulle affleggis mett god oc nyttig low/ Then low som er forkrenckt oc forargett mett wretsindigt brug scall rettis/ond low scall platt aff settis oc nederleggis/ Retsindige høffuitzmend oc forstandere schulle agtis oc affholdis/The som wretsindige ere schulle pynis oc straffis/The fwnd schulle optenckis som gantsche liidet betynge oc beswaare fattig almwge.

Alle steder oc wroor wdi riigett schulle frelsis fra røffuerij oc wgerning/oc thet scall skee met aldermynste blodstyrting / huar mett hand scall oppeholde/oc fast gøre/een ewig eendrectighed/eblant sitt folck.

Somme ting ere tha ryngere/ men the sømme dog een god herre gantsche well/ som er att offuersee syne stæder/ oc synderlige mett tancker oc besindilse/ paa thett hand kand alting forbædre/ The stæder som ere icke trygge oc faste/ thenom scall hand giøre faste/ oc

pryde met gaffnlig bygning Holde broor wed magt oc well færdige/oc the hwss som ere till heders oc till menighedtz beste/ Bygge tempill/oc holde færdige strandbredde oc wandløb.

Item lade rense the stæder/ som ere besmittede mett forgifftighed oc pestilentze/ ænthen forflytte bygning/eller oc opfylde kær oc moo ser oc giøre thenom tørre/ The wanløb oc oor som icke flyde til gaffns/wdskære oc wdgraffue paa andre stæder/ ænthen lade stranden haffue indløb/eller oc thet formeene/effter som nytteligt kand wære.

Dyrcke the agre som ere nederlagde/ att korn kand dess bæder naa till/oc lade thenom bæder dyrckis/som ere tilforn forsømmede/Item giøre ther icke wyngaarde/som korn woxer bæder end wynbærtræ/ Slige syfler findis ther till sex twsinde/ther een konge megett welstaa/ wdi huilcke hand kand seg saa forlyste/ att hand till tiidtz fordrefftt/haffuer orlog icke behoff/ eller oc dantz oc daabill till att korte nathen mett.

Wdi andre ting oc the synderlige/ som tilhøre menighedtz heder oc ære/scall een konge icke wære formeghett tærinde eller offuerflødig

men dog erlig/som er wdi menigheds bygning i leeg/dystæring oc spyl/eller i hoffuering som giøris nar fremmede sendebud wndfangis oc anammis/eller nogett andet handlis paa menighedtz gaffn/ Men wdi then handell (som konghens synderlige person er anrøringis) scall hand wære sparsom/ bode fordi hand scall icke synis att leffue seg selff till gode/ aff menighedtz gotz oc rigdom/ oc icke heller lære syne wndersotte offuerflødighed/ som er een moder till alt ontt.

Een konghe scal heller velle forbædre end forøghe sitt riige.

Theopompus.

Jeg seer att mange wdi gammill tiid/ wore y thenne wildfarilse (oc thet giffue gud att ther fwndis icke end nw till aff samme slag) Att thee giorde ald theris fliitt ther till at the schulde heller gøre syne riige større end bædre/oc thet haffuer tidt oc offte hæntt seg/ att nar the wille theris riige megett forøge/ tha bleffue the qwytt thet the haffde y hender/ Oc fordi er icke Theopompi røst priiset oc loffuett wden sag/ ther saa sagde/ att hanwm laa icke magt oppaa huore stortt riige hand lod syne børn effter seg/men huore gott oc fast/Oc thet sprock som sagdis wdi greckeland/ burde effter myn mening/ att scriffuis wdi alle konge wabn/ther saa lyder/Sparta er teg tilfalden/ pryd oc smycke henne/ Sparta war een stad saa kaldett.

Thet scall wære een kongis mening/ att aff hanwm kand inthett merckeligere gøris/ end att forbædre then menighed (i huoredan hwn er) ther hand haffuer anammett / och saa lader henne skiønere/end hand henne fangett haffuer/ Epaminondas er loffuett oc priisett aff lerde mend/ att then tiid embede oc befa- ling wdi hans stad wore forsmaade oc ringe agtede/oc inghen wilde thenom fordi haffue/ tha regherede hand embede saa/ att merckeli- ge mend wore thenom siiden begærindis/ oc sagde hand saa/Att een mand bør icke alsom- eniste att haffue ære aff sitt embede/ men att embede scall megett meer haffue ære aff then mand/ som embedett bruger. xcvij Epaminon- das

Oc thette kand skee (som nw een part bewiist er)nar een konge forarbeyder the ting/ther me nigheden wdaff bode ophøgis stadfestis/ oc nar hand the tind afflegger oc twinger som menigheden forderffue/ Menigheden hielpis oc forbædris megett aff een god kongis exem pill/wiisdom oc tilsyen /aff borgermesteres oc raadtz retsindighed / oc aff prestmendtz gode leffnett/aff wdualde scholemestere/ oc retfer- dig low/ oc synderlige aff then lerdom oc øff- uilse/som till dygd er beqwem/Wdi desse ting att forøge oc stadfeste/ bør een god konge att wære wyndskiffuelig.

Aff mange tingh forderffuis een menighed/ ther tha bæst fortagis/ nar theris røder oc begyndilse førſt leggis øde/ att een konge er woghen ÿ sliig handell/ er hans ſtudium oc hans philoſophia/ oc at gøre forbaand mod deſſe ting/och ther till bruge alle raad/ thet tilhøer een Chriſten konge.

Ligerwiiſſ ſom the himmilſche planeter kwnne icke nogett buldre till ſammen/ wden deſſe førderigis ting tage ther wdaff ſtor ſchade/ ſom wij klarlige ſee nar ſooll eller maane tabe theris ſkyn/ ſaa ſkeer thett oc/ nar ſtormectige herrer træde fra høffuiſkhed/ rett oc ſkiel/ eller oc the aff hoffmod oc geckerij noghett ſynde/ tha er thett all werden een ſtor ſchade/ Oc aldrig giorde noghen Planete feyde/ menniſchin ſaa ſtor ſchade / ſom then feyde giorde ther war emellom Julium Paffue i Rom oc Ludouicum konge aff Franckeriige/ huilckin wij bode haffue ſeett oc begrætt.

Julius Papa
Ludouicus rex.

Om orlog eller ſtriid at føre.

Nddog att een konge scall wdi in-
ghen handel wære hastig oc frem
fwsf/ tha scall hand wære alsom-
senist oc saare forsynlig till att op
tage kriig oc feyde/ fordi att som
aff atskillige ting kommer allehaande schade
saa forgaar wdaff feyde all ting paa een tiid/
oc meghett ontt woxer op i samme sted/ oc in-
ghen ting hengher haardere wed/ eller kand Orlogs onde
wærre affleggis/ Aff eett orlog fødis eett an- wilkaar
dett/och aff eett liidett fødis eett stortt/ oc aff
eett fødis tw/oc aff skempt kommer gammilt
oc grwmpt alffuer/oc nar som feyde paa eett
sted begyndis/tha recker hwn icke alsomeniste
till neste land/ men oc saa till thenom som ere
langt fra liggindis.

Oc fordi scall een god konge ingelunde opta-
ge orlog/ før end hand haffuer alle raad for-
søgt till fred/ oc inghe kwnne hielpe/ oc wore
wij aff thette sind/ tha schulde ther neppelige
findis orlog oc feyde emellom nogre Furster/
Men kand samme forgiifftighed icke affstyl-
lis/ mett myndre/ end hwn scall iw optagis/
tha scall een konghe ther till wære flyttig/ att
feyde holdis sitt folck till allermynste schade/
oc mett allermynste blodstyrting/ och endis
mett thet aldersnaristhe.

Slijg tancke affraader feyde oc orlog

Først scall een god konghe offuerlegge/ huad skæll ther er emellom mennischin/ som fødis till fred oc welwillighed/ oc wskellige creatur som fødis til roff oc orlog/ ther nest huad skell ther findis emellom eett mennische och eett Christett mennische/ Ther nest offuerweye seg huore begærelig/ høffwisk/ oc salig een ting fred er/ oc twertt emod huore schadeligt oc syndigt orlog er/ oc huore megett ontt thett drager mett seg/ om thett wore end alsomret-ferdigst/ om saa er/ att orlog maa kaldis ret-ferdigt aff nogre wilkaar.

Paa thet siiste/ afflegge seg saa lenge syn løse begæring/ att hand mett raad offuerlegger/ huad feyde will kaste/ oc staa/ oc om thet ther feydis om / er saa gott/ om hand wore end wiss paa seyer och offuerhand/ som pleyer icke end altid att føge then retferdige sag.

Offuerlæg/ wmage / omhwg / tæring/ fare/ wmagelig oc lang beredning Ther scal sendis bud effter fremmed offuergiffuet folck som er een affskwm aff alle onde mennischer/ oc will konge emod een anden wære noghett streng/ tha scall hand først giffue thenom penninge/ saa schall hand smygre for thenom fyre oc tie-ne landtz knecktе/ som ere een draffuels hob blant alle folck.

Inthe scall fordi wære een god konge meer kærtt / end att hand haffuer syne egne gode / men huad kand meer forderffue gode seeder end orlog? Inthe scall een konge meer begære att haffue ÿ finde / end att see syne wndersottis swndhed oc karskhed / lycke oc salighed wdi alle tingh / men nar hand scall lære att striide / tha nødis hand till att sette wngdom i stor fare / oc offte paa een tyme gør hand saa mange faderløse børn oc widuer / oc gamble folck bliffue theris børn qwytt ther thenom schulde føde oc besørge / desligest gøris mange arme tyggere / oc saa manghen mand tilfalder wlycke oc wsalighed. xcix

Meghett kaaster konge wiisdom all werden / om the schulle forsøge huore farlig een tingh orlog thett er / oc nar the komme till alder och besindilse saa sige / Jeg haffde icke meent att orlog haffde wærett sliig een forgifftig ting / O then wdødelige gud / huad thu haffuer lærtt thenne wiisdom manghen mand till schade? Tha scall hand tencke huore wnyttigt thet war / att hand wille saa forøge syne land / oc thett nw att wære een stor schade / som met thett føste syntis att wære een stor baade / Nar dess emellom ere saa manghe twsinde folck / somme slagne / oc somme forderffuede

Sliig konglig wiisdom kaaster menigheden megett.

i grwnd / desse ting schulle læris aff bøger/ aff gamble mendz snack oc tale/ oc aff nabors schade oc forderffue/ nar then eller then konge haffuer stor feyde for slige land/ oc thett mett meget større schade end gaffn.

The ting scall een god konghe forhandle/som kwnne altid teckis/ Thet som wij aff løse begæring begynde oc anheffue/ teckis saa lenge som then begæring waarer / Men thett som mett raad oc klogschaff optagis/som thet teckis ÿ wngdommen saa giør thet och ÿ alderdommen/Oc att noghet scall aff raad oc klogskaff optagis scal wdi inghen ting meer skee/ end wdi orlog att føre.

Plato.

Plato kallede splytagtighed oc icke orlog/ saa tidt som grecker strydde mog grecker/ oc nar thet hende seg tha bød hand att thet schulde maadelighe brugis / huad naffn schulle wij tha giffue then feyde / som daglige brughis emellom Christett folck / som ere mett saa manghe Christendoms wilkaar forbwndne? Eller huad schulle wij sige nar thett brugis grwmmelige/ och stander paa i manghe aar/ ænthen for een forfængelig titell skyld/ eller lønlig had oc affwind/ eller wdaff wngdoms hoffmod.

Saa pleye ſomme konger oc Furſter att ſmy- c
gre for ſeg oc leede ſeg ſelffue ſaa menendes/
Ther er iw noget orlog retferdigt/oc till att be
gynde ſliigt orlog haffuer ieg retferdig ſagh/
Førſt om nogett orlog er retferdigt wele wij
end nw ſette i rette/ Men huem er then ſom la Om noghett
der ſeg icke at haffue retferdig ſag? Oc iblant orlog er ret-
werdſins wnderlige forwandling/ oc blāt ſaa ferdigt
meghen contracktt oc dage/ nw wedtagne oc
nw forſpylte/ Huem er then ſom icke fangher
orſage wdi nogher maade/oc tror fordi wære
ſømmeligt att føre krij oc orlog?

Men (thee ſige fræmdelis) kirckeloghin for-
dømmer icke alt orlog / oc Auguſtinus paa Auguſtinus.
ſomme ſtæder giffuer thett och ſaa magt/ Bernhardus
Sanctus Bernhardus priiſer och ſaa hoff- Jeſus Chriſ
mend/ Men Chriſtus Jeſus/ ſanctus Petrus tus
oc ſanctus Paulus / lære twert emod / Hwy Petrus.
agte wij icke theris lerdom ſaa well ſom Au- Paulus.
guſtini eller Bernhardi? Maa komme Au-
guſtinus paa eett ſted icke fordømmer orlog/
Men Jeſu Chriſti lerdom raader fra orlog/
oc apoſtele bøger paa alle ſtæder thett oc ſaa
fordømme/ Oc desligeſt the gode mend Ber-
nhardus och Auguſtinus enddog at the paa
eett ſted giffue ſompt orlog magt/ the forbiw-
de oc foragte tha orlog paa ſaa mange ſtæder

wdi andre bøger/ men thenom offuersee wij/ att wij mett noghett kwnne føde wor synd oc løse begæring/ Paa thett siiste wele wij nøye see till/tha scall thet fiindis att orlog haffuer magt aff inghen mett the wilkaar thett nw brugis.

Somme konster ere fordømde aff loghen/ fordi att the haffue meghen handel mett falsk oc swyg/som kaldis Astrologia oc Alcumistica/ Then første dømmer om tilkommende ting aff himmell tegn/ oc then andhen lader seg at kwnne gøre guld aff alle haande malm Om desse konster kwnne end rettelige brugis saa ere the dog forbwdne/ Men samme forbud schulde meghett meer gøris emod orlog Fordi kwnne end nogett orlog findis att wære retferdigt/ tha wed ieg icke om nogett maa sigis att wære retferdigt som werdsins handell nw brugis/ fordi att theris begyndilse er wdaff hoffmod/ wrede/ grwmhed/ wkysked eller gyrighed.

Huo som agter orlogs begyndilse/ tha findhis icke mange retferdige.

Thet hender oc offteatt/Furster oc friibaarne mend/som meer fortære end behoff giordis oc theris rente kand taale/ anheffue orlog aff eett konsteligt beraad/att the kwnne forøge theris goz hiemme/aff syne wndersottis roff oc beschatning/ Thet hender oc wnderstwn

dwm/ att kongher skempte mett huer andre/ c ij
oc lade som the wele feyde/ att the kwnne the-
ris wndersotte saa forarme/ oc aff theris ar-
mod saa worde riige och stercke/ Oc for then
sag schall een god konge haffue mystancke till
all feyde/ i huore retferdig hwn synis at wære

Men her pleye somme emod at robe/ at mand
scall syn rett icke forlade/ Først er sliig rett kon-
ghens eghen person anrørindis/ Lad saa wæ-
re att hanwm tilfalder arff eller hiemgaffue
mett syn hustrw/ Mwnne thet icke wære w-
christeligt/ att forfølge sliig rett mett then me-
nige mandtz store oc wbodelig skade? oc for
een føghe rettighed (ther mand ey end wed
huoredan hwn er) røffue oc beschatte eett
heelt riige/ oc komme thet wnder stor armod
oc schade.

Een konge fortørner een anden wdi een føge
sag/ ænthen wdi sliig som sagt er om arff och
hiemgaffue for suoffuerschaff skyld/ eller een
andhen meghett ryngere/ huad kommer thet
then menige mand wed?

Een god konge agter alting effter menighedtz
gaffn/ Fordi huar hand thet icke giør/ tha søm
mer hanwm icke konge naffn/ Een konge haff
uer icke samme rett offuer frij mennischer/ som

hand haffuer offuer wskellige creatur/ Then største partt aff riige oc regemente/ er then menige mandtz samtycke/ fordi thet wilkaar giorde første konger

Om ther kommer end trette emellom land oc riighe/ hwÿ tilskickis ther icke mæglere och woldsmend/ som thet kwnne affstylle/ Ther ere saa mange bisper/ abbeder/ lerde mend oc kloge raad/ aff hueff wiisdom och grantsche sliig trette motte afftalis oc nederleggis/ oc alle sager endis meget heller end mett stor blodz wdgydilse/ roff/ brand/ eller anden skadelig forderffue.

Først schall een konge haffue syn eghen rett mystenckt/ ther nest er hand end wiff oppaa syn rett/ tha scall hand offuerweye om thet er raadeligt att hand forfølger syn rett/ mett saa manghen mandtz fare The som wiise ere/ wele heller haffue tabett theris rett/ end hanwm forfølge/ fordi the agte thet att wære myndre schade/ Heller will keyserin haffue tapt syn rett (effter myn mening) end hand will syne gamble land oc riige/ oc hueff rett keyserelo-ghen giffuer hanwm forfølge oc igenkreffue/

Men her emod will noghen saa sige/ Schall inghen forfølge syn rett/ tha bliffuer inghen

ting tryg och wden fare / J sandhed tha maa hand forfølge syn rett / men om thet kand komme menigheden till gode / och konghens rett scall icke kooste hans wndersotte for meghett cij

Men huad kand nw wære wdi tryghed forwden fare / nar huer mand will saa forfølge syn rett / att hand will aldelis inthett fordrage eller skoone / Wij see att wdaff een feyde begyndis een andhen / och een følger een anden / oc wij see inghen ende paa bulder oc trette / oc nar feyde icke nederleggis i sliige maade / tha schulde andre raad brugis till fred / Wdhen mand will nogett fyre / oc tabe wdaff syn rett / tha kand icke fred oc samdregtighed emellom wenner wære lenge bestandig / end sige emellom wwenner.

Een god mand offuerseer meget mett syn hus trw / att hand scall icke spylde eett gott wenschaff / Men huad fødis aff feyde andett end feyde / Tuckt oc ære føde theris liige / saa giør oc retferdighed. Alting føder syn liige

Thet scall oc røre een god oc barmhiertig konge / att alt thet onde som fødis aff feyde falder een stor partt paa thenom / som inthe haffue att giøre met feyde / oc haffue hennes onde wil kaar aldelis inthet forskyllett.

Een merckelig kõge tancke.

Nar som een god konge haffuer fordi offuerlagt alt thet onde som fødis aff feyde oc orlog/ om thet wore møieligt att thet kwnde offuerleggis/tha scall hand saa tencke mett seg selff/ Till alt thette onde bliffuer ieg orsage saa megett mandeblod/saa mange widuer/saa mange arme oc begrædelige hwss/saa mange wænelsse gamble folck/ saa mange fattighe mennischir/Alle seeders/laagerss/ oc retsindighedz forderffue/tilleggis meg aldene/Desse ting scal ieg betale well dyrtt Christo Jesu.

Een konge kand icke henffne seg paa syne fiender/ wden hand scall først brughe fienschaff emod syne wndersotte/Hans folck scal beschattis hand scall optage hoffmend huilcke Maro (icke wden sag) kalder wbarmhiertige/ hand scall formene syne egne borgere oc wndersotte the land/som the tilforn brugede thenom selff till profiitt oc gaffn/ hand scall hieme holde syne wndersotte paa thett att fienderne schulle oc hieme holdes/oc thet skeer offte/ att wij gøre wore egne wndersotte større schade/ end thenom som ere fiender.

Thet er meer swaaertt oc drabeligt at bygge een stad/ end att forderffue een stad/Wij see dog mange stæder wæret opbygde aff wlerde

oc groffue folck/ther konge wrede haffuer tha forderffuett Oc offte forderffue wij merckelige steder mett store wmage oc bekaastning/ end andre ny kwnde mett opbyggis/ Saa holde wij feyde mett stor tæring oc schade/ wmage oc arbeyde/ att tiende parthen aff thenom wore nock till fred.

Then seyer ocære scall een konge altid stwnde effter som er wblodig/ oc inghen mand till schade/ Om slig seyer kand end een konge tilkomme som hand er begærindis/ wij see dog att eett folckis lycke oc seyer/ er eett andett folckis schade oc forderffue/ Thett hender oc offte att een konge græder syn seyer fordi hand haffuer hanwm dyre kiøpt.

Kand icke mischund eller werdsins store schade røre oss/ tha scall Christendoms werdighed røre oss/ Huad kwnne wij tencke att Turcker oc Saracener tale om oss/ nar the høre oc fornømme/ att ÿ saa manghe aar er inghen samdrecktighed/ emellom Christne konger oc herrer/ oc fred holdis mett inghen contrackt oc inghe dage/ oc att ther er inghen ende paa blodtz wdgydilse/ oc att ther findis myndre bulder blantt hedninge end Christett folck/ som dog effter Jesu Christi lerdom burde att

haffue alsomstørst kierlighed / oc eendrectig-
hed.

Thet giøres icke behoff att føre natwrin op-
paa meer ontt mett orlog oc feyde / effter thi
att wortt leffnett er dog wstadigt nock / stacket
oc skrøbeligt / oc meghen modgang wndergiff
uett / mett mangehonde siwgdom / wlycke / och
liffs fare till siøs / iordskelff / tordwn oc liw-
nyld som daglige hende mennischin.

Thenom som ere predicke fædre / burde att
affstylle blantt folck onde oc løse begæring till
bulder oc wsamdrecktighed / Nw see wij att
een Frantz mand / hader een Engilsk mand /
oc icke for anden sag end hand er engilsk / En-
gilsk mand hader oc skootz mand / icke wden
fordi hand er een skootte / saa giør oc Wale
wed Tyskmand oc Swoffwisk wed Swyt-
zer / oc andre desligest / saa er oc eett land ha-
deligt aff eett andett / oc een stad aff een an-
den / Men hwy bedrage desse geckelige naffn
meer fra kierlighed / end Jesu Christi naffn
wdi een almyndig Christendom drager till
kierlighed

Om ther wore end noger retferdig feyde Men
nar wij see att all werden for meghett awer

seg ther wdi/ tha burde prester aff theris for-
nwfft/ att lære oc drage kongers och menige
folckis sind ther fra/dog see wij att somme aff
thenom ere begyndilse och ophoff till feyde/
Thett blugis nw icke bisper att wære mitt
iblantt een stor hær/Ther er korss oc gudtz le-
gomme/ oc iblantt heluedis ting blendis the
himmilse sacrament/Oc iblant saa blodig w-
samdrecktighed haffue the kierlighedtz baand/
oc wilkaar/ Oc thet som er meer wederstyg-
geligt/ wdi too atskillige hær er Christus/li-
gerwiiss som hand schulde striide mod seg
selff/Thet war icke nock at Christet folck schul
de fordrage feyde/ wden hwn schulde oc saa
haffuis i saa stor heder oc ære.

Er thet saa att ald Jesu Christi lerdom er icke
feyde modstandig/ tha bewiise seg thett mett
eett stæd huar feyde priisis i then hellig læst
oc tha wele wij Christett folck alle feyde/War
thet end the Israelsche folck tilstædt/men thet
schulde tha skee aff gudtz raad/ Men wore
goddommelige raad (som altid lyde i then hel
lige læst) raade fra feyde/ dog att wij feyde
meghet meer end the giorde/ Dauid war gud
tacknemmelig ẏ alle dygder/thet war hanwm
dog forbudett att bygge herrins tempill/fordi
hand war een striidtzmand oc haffde wdstyrt
blod/ men Salomon bleff ther till wduold/

thÿ hand war fredſommelig / Skede thette iblantt iøder / huad burde tha att ſkee iblantt Chriſtett folck / The haffde icke wden Salomonis ſkugge oc figur / Men wÿ haffue then rette Salomonem / thn̄ fredſommelige Jeſum Chriſtum / ther alting forliiger bode i himmell oc paa iord.

Icke raader ieg heller till att føre feyde wredelige emod the Turcker / førſt tenckindis mett meg / att Chriſtendommen er meghett anderledis begyntt / ſtadfeſt oc forøgt / oc fordi er thet icke gott anderledis att tilwelde ſeg Chriſtendommen / end mett ſamme wilkaar ſom hanwm haffue beyyntt och forøgt / Oc wÿ ſee huore Chriſtett folck ere tidt oc offte røffuede oc ſkattede till ſamme feyde / oc ther er dog inthet tilgiortt / Oc er thet ſaa wÿ wele agte then hellige troſſ beſte / tha er hwn mett martyrum tolmodighed / oc icke mett landtz knecke bode øgt oc klargiordt / Men agte wÿ land rigdom oc eiedom / tha er thet feyde oc orlog / och tha ſchulle wÿ agte hnore thz er ſaare liidet Chriſteligtt att føre feyde for ſliige ſager / och helſt mett thett folck wÿ nw feyde / tha er meer till fare / att wÿ ſchulle wendis omkring till Turcker / end the ſchulle bliffue Chriſtne mett oſſ / Thi ſchulle wÿ førſt ther paa legge wynd / att

wȳ kwnne wære gode Chriſtne menniſcher/ oc ther neſt om oſſ tycker gott att wære/ indfalde paa the turcker.

Men fordi ieg haffuer paa eett andet ſtæd beſcriffuett/ huad ondt ſom kommer aff feyde/ ſom icke nw giøres behoff att ſighe paa thett ny/thi wil ieg thet alſomeniſte raade Chriſtne kongher oc herrer/ att the offuergiffue falſke titele oc løſe orſager/paa thet att grwm oc blodig feyde / nw ſaa lenge mett alffuære oc aff ald magt brugett/ motte een tiid faa ende/och bliffue fred emellom thenom ther dog ere mett ſaa manghe Chriſtendoms baand till hobe forbwndne/ bruge ſeg fordi ther till wiiſdom oc magt raad oc alle ſtyrcke.

The ſom haffue løſt till att ſynis merckelige/ wdi ſliige maade ſchulle the thet bewiiſe atth the kwnne giøre een ewig oc ſtadig fred/ huo ſom thett kand fræmbringhe/hand haffuer giortt een merckeligere ting/ end hand haffde offuerwundet all Aphricam mett herreſkiold/ oc thett wore tha icke ſwaaert att affſted komme/nar ſom huer will lade wdaff att ſmygre for ſyn ſag/ oc om wȳ afflegge wor ſynderlige oc løſe begæring oc rame menigheds beſte/ oc om wȳ haffde Chriſtum till raad/ oc icke werden.

Men nw then stwnd huer skøder och rygter syne ærinde / Oc bisper oc prester haffue och omhygge oc omsorg for magt wælde oc riigdom / oc konger ere framfwse aff hoffmod oc wrede oc alle efterfølge desse ting seg till baade / tha leder off geckerij / wdi all fare oc waade / Oc huar som wij trackterede menigheden mett menighedtz raad / tha schulde och huermandtz besynderlige gaffn oc fordeel wære wdi gode pynte / oc merckelige effter wor willie / Men thett tabis och saa nw / ther wij aldene sigte fore.

Icke twyll meg heller ther paa (høgbaarne Furste) att thu haffuer ey thet sind / och æst icke aldene ther tilfød men oc saa tillerd aff gode oc retsindige mend / oc fordi beder oc ønscher ieg thet som igenstaar / att Christus Jesus størst oc alderbest / wille giffue thyn fromme willie och agt / god lycke oc fræmgang / Oc som hand haffuer giffuet teg riige wden blodz wdgydilse / saa bewaare teg thet oc saa wblodigt / Hand gledis at kaldis fredsins Konge / gøre seg fordi at wij aff thyn godhed oc wiisdom motte een tiid aff blodig oc daarlig feyde / bliffue leedige oc frij The onde ting som ere framfarne / schulle offuertenckis / oc priise off fred / oc gammill tiidz modgang oc plage / schulle off dwbill gøre / thyne welgerningers godhed och naade. Finis.

Hueſſ forſat er i then-
ne bog (ſom merckeligt er) findis
i thette føge regiſter.

xj blad/ førſte ſide/ iij lineæ/ læſſ ſpringe for pringe

xij blad/førſte ſide/iij lineæ/ læſſ ædelhed for ædehed.

xxvj blad/ førſte ſide/ xxj lineæ/ læſſ agre for arge.

xxvij blad / anden ſide / xx lineæ / læſſ ſted for ſtede

xxxij blad / anden ſide/wdi bredden/iiij lineæ (om) ſtoor forgeffues

xxxiij blad/ anden ſide/ ſiſte lineæ/ læſſ off-nergaa for offgaa

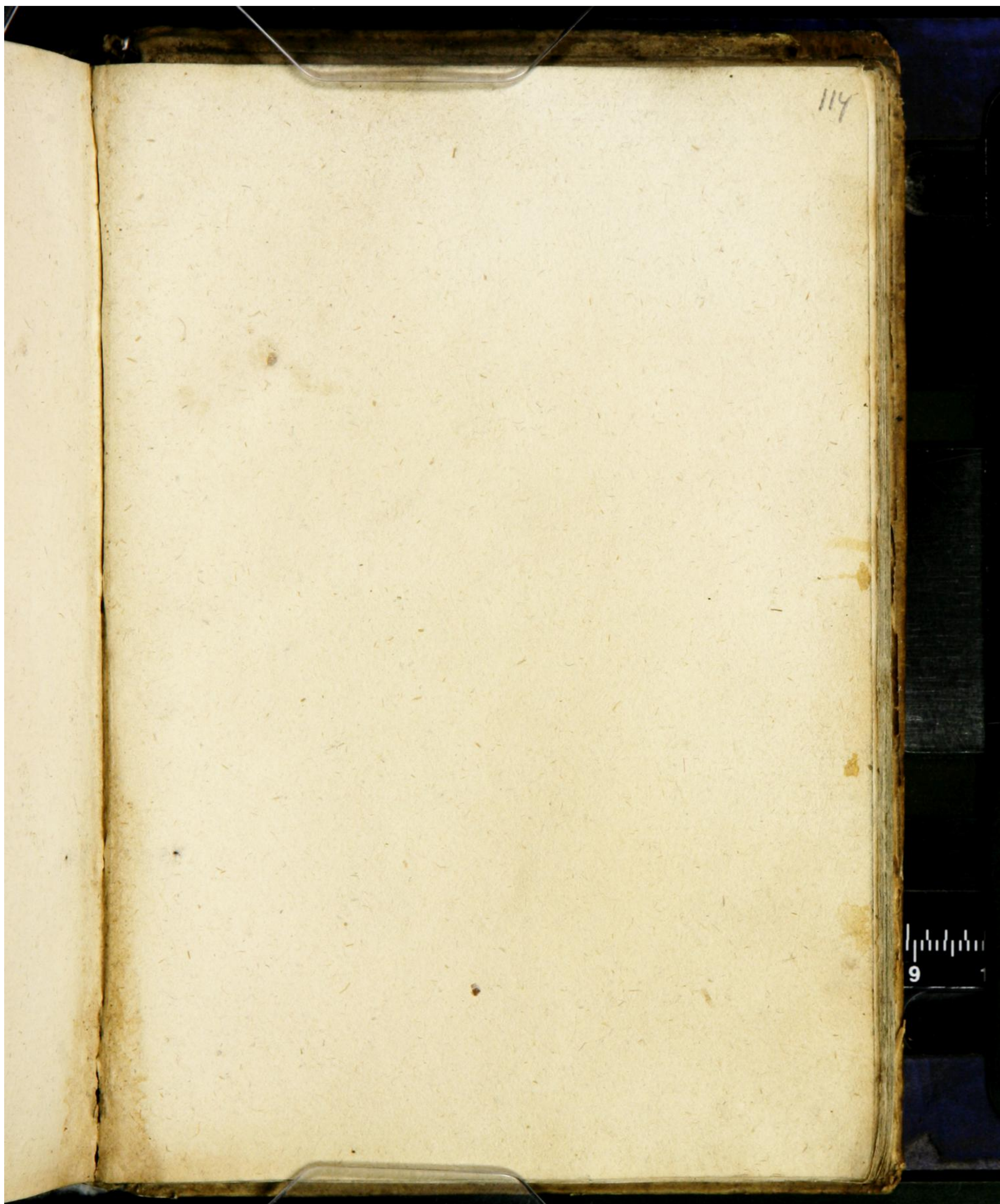
xxxvj blad/ anden ſide/ xix lineæ / læſſ egett for egte

lvj blad / anden ſide / næderſt i brædden/ læſſ Ceſar for Ceſer

lviij blad / førſte ſide / xx lineæ / læſſ dreck for drick

lxxix blad/ førſte ſide/ iij lineæ/læſſ aarkeløſſ for aarkeløſſ

Tryckt wdi Roſchilde
wed Hans Barth Anno ꝛc. M.D.xxxiiij
xij Menſis Auguſti.

114

